

POŠTNINA PLAČANA PRI POŠTI 61102 LJUBLJANA

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

6

junij 1994

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

junij 1994

6

letnik XCIV

izhaja od leta 1895

vsebina

Jože Biščak	Smučišče v Triglavskem parku?	241
Marjan Rztresen	Moja zelena planina	243
Vojko Čeligoj	Graditelj Vilharjeve koče	244
Vojko Arko	Izpolnjeno Jugovo naročilo	247
Borut Peršolja	Priznanja »Mladina in gore«	248
Janez Kavar	Po stopinjah pradedov	250
Stanko Klinar	Kost za glodanje - že tretjič	252
Urška Stritar	Vrhovi za gorske razvajence	254
Rajko Slokar	Korziška lepota Paglia d'Orba	257
Aleš Karl Nosan	Pod drugačnimi nebesi	260
	Sveta zemlja Ladak	261
Igor Maher	Skriti zahodni kot države	264
Jordan Komac	Pomladne opojnosti	267
Matjaž Čuk	Kaj res ne bo nehalo padati?	269
Marjan Bradeško	V grapi pa še vedno šumi...	270
Dušan Škodič	Pobeg	272
	Odmevi	273
	Iz planinske literature	274
	Društvene novice	279

Slika na naslovni strani: **Viševnik, v ozadju Mali Draški vrh**

Foto: Igor Modic

Planinski vestnik izdaja Planinska zveza Slovenije, 61000 Ljubljana, Dvorčakova ulica 9, p. p. 215. Revija izhaja vsak mesec. Ureja uredniški odbor: Marjan Rztresen (glavni in odgovorni urednik), Janez Bizjak, Sonja Dolinšek, Mitja Košir, Edo Kozorog, Silvo Kristan, France Malešič, Dragica Manfreda, Marlen Premšak, Tone Strojín, Tone Škarja in Franček Vogelín. Predsednik založniško-izdajateljskega sveta dr. Milan Naprudnik. Prispevke pošiljajte na naslov Planinske zveze Slovenije. Rokopisov in slik ne vračamo. Tekoči račun pri SDK 50101-678-47046, devizni račun pri Ljubljanski banki - Gospodarski banki d. d. Ljubljana 50100-620-133-900-27620-šifra valute-3053/8. Naročnina za drugo trimesečje leta 1994 znaša 600 SIT, posamezna številka stane 200 SIT. Letna naročnina za tujino znaša 30 ameriških dolarjev. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova vselej navedite tudi stari naslov, in sicer s tiskanimi črkami. Upoštevamo samo pisne odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. Tisk Tiskarna »Jože Moškrnič« v Ljubljani.

Glasilo spada med proizvode informativnega značaja iz 13. točke tarifne številke 3 Zakona o prometu davku (Ur. list RS, št. 4/92) in Mnenja Ministrstva za informiranje Republike Slovenije, št. 23/117-92 z dne 24. 2. 1992, za katere se plačuje davek od prometa proizvodov po stopnji 5 %.

ALI BODO RES UNIČILI VRTAŠKO PLANINO?

SMUČIŠČE V TRIGLAVSKEM PARKU?

JOŽE BIŠČAK

V času, ko slovensko javnost, posebno planince in naravovarstvenike, še vedno razburja samovoljni poseg planiškega organizacijskega komiteja, ki je za potrebe svetovnega prvenstva v smučarskih poletih v dolini pod Poncami na območju neokrnjene narave zgradil 400 metrov dolgo cesto in praktično biološko in fizično uničil ta del, se utegne zgoditi, da bomo v imenu »podjetništva« in »liberalizma« ostali še brez enega od najlepših in najbolj ohranjenih osrednjih delov Triglavskega narodnega parka — Vrtaške planine. Nekateri Mojstrančani bi namreč tam radi zgradili visokogorsko smučišče, pri tem pa imajo delno podporo tako v Državnem svetu kot tudi v Državnem zboru, saj je že vložen predlog zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o Triglavskem narodnem parku. Spremembe predvidevajo premik severne meje parka tako, da Vrtaška planina ne bi bila več varovano območje.

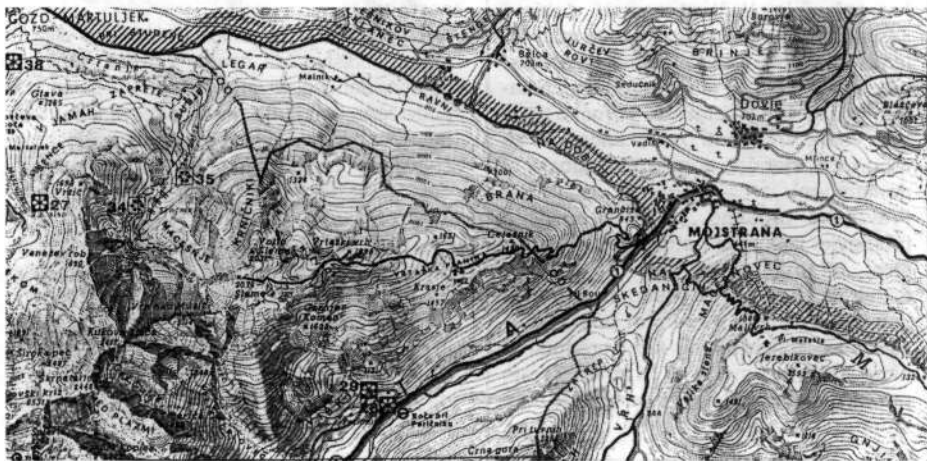
POBUDA DRŽAVNEMU ZBORU

Že 17. januarja je državni svetnik **Jože Resman** predsedniku Državnega sveta Republike Slovenije **dr. Ivanu Kristanu** poslal pobudo, naj ministrstvo za okolje in prostor in ministrstvo za kulturo presodita in pripravita ustrezno gradivo oziroma dokumentacijo, na podlagi katere bi kasneje Državni zbor kot zakonodajno telo izdal soglasje za graditev dveh štirisedežnic in treh vlečnic na območju Vrtaškega vrha, Njivic in Votlega Slemena ter za ureditev smučišč na tamkajšnjih pašnikih. Pri tem se je državni svetnik skliceval na 14. člen zakona o

Triglavskem narodnem parku, ki predvideva izjemno dovoljenje Državnega zbora za gradnjo smučarskih naprav na strogo varovanem območju.

Tako iz ministrstva za okolje in prostor kot iz ministrstva za kulturo je prišel negativen odgovor. Svetovalec vlade pri ministrstvu za okolje in prostor **Tomaž M. Jeglič** je v odgovoru 13. aprila zapisal, da je sicer res možno izjemno soglasje Državnega zbora, vendar to še ne pomeni, da je dovoljenje za poseg v prostor že izdano.

»Če bi za ureditev smučišč na Vrtaški planini Državni zbor dal soglasje, bi se tako soglasje štel le kot eden izmed obvezno izpolnjenih pogojev, ki morajo biti pred izdajo dovoljenja izpolnjeni po veljavnih predpisih o urejanju prostora in graditvi. Pogoji, ki bi morali biti izpolnjeni pred izdajo kakršnegakoli dovoljenja za tak poseg v prostor narodnega parka, so namreč poleg navedenega soglasja Državnega zbora RS še skladnost predlaganega posega s prostorskimi sestavinami planskih aktov (dolgoročnega in srednjeročnega družbenega plana) prizadete občine in Republike Slovenije, skladnost s prostorskim izvedbenim aktom, ki urbanistično ureja območje narodnega parka (občinski odlok o prostorskih ureditvenih pogojih za območje TNP) ter izpolnjevanje drugih pogojev po določbah zakona o urejanju naselij in drugih posegov v prostor ter drugih predpisov, ki se nanašajo na posege v prostor oziroma graditev ter varovanje okolja. Pred izdajo lokacijskega dovoljenja pa bi moral investitor priložiti tudi dokazilo, da je upravičen razpolagati s celotnim zemljiščem, na katerem bi na-

meraval urediti smučišča ali drugače posegati v prostor,« so na ministrstvu za okolje in prostor še zapisali v svojem odgovoru in dodali, da o pobudi ne morejo presojati, saj državni svetnik Jože Resman ni poskrbel za nikakršno gradivo, niti ni iz njegove pobude razvidno, kdo bi bil investitor.

MNENJE DVEH MINISTRSTEV

Oglasilo se je tudi ministrstvo za kulturo s stališčem: »Gradnja smučarskega središča Vrtaška planina v osrednjem območju Triglavskega narodnega parka je nesprejemljiva, zato odločno nasprotujemo izdaji izjemnega soglasja po 14. členu zakona o Triglavskem narodnem parku.«

V utemeljitvi, ki jo je podpisal minister **Sergij Pelhan**, je zapisano, da ne samo ožje, temveč tudi širše območje Vrtaške planine »izpolnjuje vse pogoje najstrožjega varstvenega režima narodnega parka. Zaradi tega je tudi v celoti vključeno v njegovo osrednje območje. Še več — ta del predstavlja enega od najpomembnejših predelov narodnega parka, o čemer je tako stroka kakor tudi širša javnost imela izoblikovan odnos že dolga desetletja pred sprejemom zakona o njem. Območje Martuljkove gorske skupine, kamor v širšem pogledu sodi tudi Vrtaška planina, je namreč bilo že leta 1949 zavarovano v sklopu naravnega rezervata.« Nekaj dni po odgovoru ministrstev (in najbrž ne gre za naključje) je državnozborni poslanec **Štefan Matuš** vložil v proceduro predlog zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o Triglavskem narodnem parku. Spremembe

predvidevajo premik severne meje parka tako, da Vrtaška planina ne bi bila več varovano območje. Pravzaprav gre za prehiteno po desni, če tej taktični potezi lahko tako rečemo. Vrsta dovoljenj in soglasij namreč na območju, ki ni več varovano, odpade. Povedano drugače: potem ko Vrtaška planina ne bi več spadala v TNP oziroma ne bi bila več del Triglavskega narodnega parka, skoraj ne bi bilo ovire in sile, ki bi ustavila namere podjetnih in preveč liberalnih Mojstrančanov.

Štefan Matuš je v obrazložitvi predlaganih sprememb zapisal, da je bila Mojstrana nekdanj pomembno turistično središče in bilo bi »neopravičljivo, da bi postali le od proračunskih dotacij odvisna lokalna skupnost. Smo pripravljeni storiti vse, da bi dokazali, da smo sposobni sami skrbeti zase ter samostojno urejati in zadovoljevati lokalne potrebe. Naša želja je vrniti Mojstrani ime in položaj, kakršnega je že imela in kakršnega po našem mnenju zasluži«.

MOJSTRANA JE ZA SMUČIŠČE

Na podlagi predinvesticijske študije, za katero je že ministrstvo za okolje in prostor menilo, da ne vsebuje krajinskih in ekoloških vrednotenj predlaganega posega v območje narodnega parka, se z načrtom ureditve visokogorskih smučišč strinjajo, kot je navedeno v obrazložitvi, tudi planinsko, turistično in športno društvo, Gorska reševalna služba, Svet krajevne skupnosti in Pašna skupnost. Njihove želje temeljijo na nekaterih ugotovitvah: sistem Vrtaška planina bi bil edino pravo visokogorsko smučarsko središče v Republiki Sloveniji z lego med 1400 in 2077 metri nadmorske višine; snežne razmere so kljub prisojni legi idealne in računajo s 140 do 160 smučarskimi dnevi na leto; območje bi predstavljalo izhodišče za planinsko pohodništvo; smučarski center bi pomenil razmah turizma in rekreacijskih dejavnosti; itd.

Glavna ovira pri uresnitvi njihovega cilja je seveda dejstvo, da spada Vrtaška planina v osrednji del Triglavskega narodnega parka in je podvržena strogemu naravovarstvenemu režimu. Menijo, da njihov predlog sovпада z načrtovanim zmanjšanjem obsega osrednjega območja iz dosedanjih 35 tisoč hektarov na 15 tisoč hektarov in dodajajo: »Niso nam sicer znani kriteriji, po katerih so sestavljali zakon določali meje osrednjega območja, ugotavljamo pa, da je zakon s svojo določitvijo enormno velikega osrednjega območja in z rigoroznostjo, ki se odraža v skupno kar 46 prepovedih, odraz nekega časa in miselnosti, zato menimo, da je nekatera njegova določila potrebno spremeniti in prilagoditi bistveno spremenjenim razmeram.«

Dopisniki, preberite!

Občasne dopisnike prosimo, da v svojih poročilih z različnih dogodkov vedno napišejo, kdaj in kje se je dogajalo tisto, kar opisujejo. Večkrat namreč dobimo sestavek, iz katerega je mogoče razbrati le to, kam je šla neka planinska skupina, ne pa tudi, kdaj se je to zgodilo in za katero skupino je šlo, takšno poročilo pa je brez vsake vrednosti (razen kadar gre za reportažo, kjer čas dogajanja pogosto ni pomemben).

Prav tako prosimo, da nam pošiljate prispevke izključno natipkane na pisalni stroj ali natisnjene na računalniški tiskalnik (približno 30 vrstic na stran, ne več, da so možni morebitni popravki in navodila tiskarjem!), ker uredništvo nima delovnih moči, ki bi pretipkavale prispevke, niti denarja za morebitne take storitve.

Uredništvo

KRŠENJE MEDNARODNIH KONVENCIJ

Toda ni vse tako, kot pravijo tisti, ki bi radi na Vrtaški planini imeli smučarsko središče. V neposredni bližini planine oziroma v njenem neposrednem vplivnem območju je tudi pragozd, zavarovan leta 1980 kot gozdni rezervat Smrajka, ki je s parkovnega stališča zelo pomembna naravna znamenitost. Republika Slovenija je torej ta predel Julijskih Alp uradno varovala kot narodno bogastvo že takrat, ko naravovarstvena zavest še ni bila razvita. Sicer so glavne vrednosti Vrtaške planine naslednje: del Martuljkove skupine; prisotnost značilnih in dobro ohranjenih alpskih ekosistemov; obstoj ekosistemov z endemičnimi rastlinskimi vrstami; zavetišče redkih in ogroženih živalskih vrst (npr. velikega petelina in ruševca, stalna navzočnost planinskega orla); na robu planine izredno ohranjen pragozd; itd.

Načrtovano smučarsko središče Vrtaška planina bi imelo tudi po mnenju ministrstva za kulturo številne negativne vplive ter uničujoče posledice za ta erozijsko in biotopsko izjemno občutljiv predel gorskega sveta, saj je graditev smučišča take velikosti izjemno velik poseg v prostor, poleg tega pa je naravno gradivo, na katerem bi stale smučarske naprave, zelo krhljivo. Ne nazadnje je Slovenija podpisala tudi dve mednarodni konvenciji, ki ju zavezuje-

ta k ohranjanju narave. Prva je Alpska konvencija iz Salzburga (1990), ki zahteva dosledno omejevanje škodljivih posegov v alpskem prostoru in posebno skrb za ohranitev še nedotaknutih predelov Alp, druga pa konvencija o biološki raznovrstnosti iz Rio de Janeira (1992), ki od držav podpisnic zahteva sprejem zakonskih in drugih instrumentov za preprečevanje izumiranja rastlinskih in živalskih vrst. Z ravnanjem, ki bi bilo v nasprotju z mednarodnimi obveznostmi, bi kršili ustavno načelo spoštovanja mednarodnih konvencij kot neposrednega zakonskega prava.

Če bo predlagatelj uspela sprememba mej Triglavskega narodnega parka in s tem gradnja smučišča, bo to pomenilo biološko in fizično uničenje enega od najlepših predelov Julijskih Alp, poleg tega pa bo imelo uničujoče posledice za Triglavski narodni park. S tem bodo postali možni posegi v najbolj varovana območja in bo to slab primer za drugod. Ne bo namreč nobenih zadržkov ali ovir več, ki bi preprečevale uničevanje najbolj ohranjenih naravnih predelov Slovenije. Odločanje o takem vprašanju ni le vprašanje dnevne politike v državnem zboru na način »ti boš glasoval zame, jaz pa zate«, temveč veliko več: gre za generacijsko vprašanje in odgovornost do naših otrok, vnukov in pravnukov, ki bodo podedovali tudi naše (ne)strokovne posege v naravo.

namesto komentarja

MOJA ZELENA PLANINA

Slovenci smo kar pogosto nagnjeni k temu, da sami sebi ne bi priznali dosežkov svoje pameti, razmišljanj in dela. Nismo pripravljeni v objektivne okvire širšega okolja postaviti svojega dela, ki ga je mogoče primerjati z delom sosedov, skromno hočemo ždeti na tej strani Alp, pa čeprav je sončna, in komajda komu povedati, da gremo v korak z marsikom.

Skupaj z evropsko akcijo zelenega turizma poteka akcija skromnosti v gorah: vsak naj v gore nosi s seboj spalno rjuho, zadovoljen naj bo v planinskih kočah z nekaj vrstami pijač in najpreprostejšo hrano, na močno obiskovanih gorskih poteh naj hodi izključno po gorskih poteh in naj ne dela bližnjic, zadovoljen naj bo s toliko elektrike, kolikor je dajejo sončne celice, v gorah naj se obnaša kot skromen obiskovalec in gost v okolju, kjer so stalni naseljenci gorsko rast-

linstvo in živalstvo, ki se mu je treba čim manj vsiljevati, vse odpadke naj vsakdo odnese s seboj v dolino, od koder jih je prinesel, iz gorskega sveta smemo odnesti le fotografije in spomine ter tam zgoraj pustiti le sledove svojih čevljev, pa še teh naj bi bilo čim manj.

Ali se slovenski gorniki vključujemo v akcije drugih alpskih dežel, da bi ohranili svoje gore neomadeževane, kjer takšne še so, in jim dali nekdanjo podobo, kjer smo jim v preteklosti dali premočan dolinski pečat? Mislimo, da za slovensko visokogorje to velik del velja: vse več je na planinskih kočah sončnih celic, ki so zamenjale dieselske agregate, vse več planincev nosi s seboj spalne rjuhe, v vse več kočah ni več dovoljeno kaditi, v vse več koč se vrača domačina in gostoljubna skromnost, vse več pravih planincev se obnaša tako, kot velewa častni kodeks, čeprav največja večina gorskih obiskovalcev tega dokumenta sploh ne pozna, pa tudi kričanja je v naših gorah vse manj.

Upati je mogoče, da se v naše gore za vse večne čase vrača okoljevarstvena zelena barva.

Marjan Raztresen

OB 80-LETNICI ČRNODOLSKE KOČE POD SNEŽNIKOM

GRADITELJ VILHARJEVE KOČE

VOJKO ČELIGOJ

Prve dni letošnjega julija bo preteklo okroglih osemdeset let od otvoritve Vilharjeve koče v Črnem dolu, prve slovenske planinske postojanke na snežniškem območju. Bila je to tudi zadnja planinska koča na Slovenskem, zgrajena pred prvo svetovno vojno.

Največje zasluge za postavitev koče je imel tedanji sodnik v Ilirski Bistrici **dr. Fran Kovča**. V črnodolski koči so mu bistriški planinci leta 1972 postavili zahvalno ploščo. Mariborski dnevnik Večer je pomagal pri zbiranju podatkov o tem zaslužnem možu.

KDO JE BIL DR. KOVČA?

O dr. Franu Kovči, tako zaslužnem za živahno društveno in pomembno narodno delo v Ilirski Bistrici v času pred prvo vojno, smo še pred kratkim komaj kaj vedeli. Pretresi dveh svetovnih vojn, menjava kar nekaj generacij in obilni časovni odmik je zastrl spomin na človeka, ki je kljub razmeroma kratkem času bivanja v Ilirski Bistrici opravil obsežno delo in bil za vse opravljeno delo deležen visoke ocene prav od svojih sodobnikov in sodelavcev.

Za popotnico k iskanju podatkov o dr. Franu Kovči je imelo domače planinsko društvo le kratek zapisnik o izrednem društvenem občnem zboru tajnika **Antona Kraigherja** z dne 23. junija leta 1921 v gostilni pri Novem svetu. Žalostni so ugotavljali, da je zaradi pritiskov tedanjih italijanskih oblasti moral v izgnanstvo za društvenim predsednikom **Miroslavom Martinčičem** tudi njegov naslednik, predsednik **dr. Fran Kovča**. Predsednikovanje je tedaj prevzel **Alojz Zajc**, za njegovega namestnika so izvolili **Antona Gržino**, posestnika, in **Alojzija Primca**, delovodjo.

Črnodolsko kočo so sklenili za silo popraviti, saj je bila med vojno zelo poškodovana. Soglasno je bil sprejet tudi predlog društvenega tajnika Antona Kraigherja, da se dr. Kovči z občnega zbora pošlje zahvalno pismo in »da se v njegov trajni spomin napravi v koči v Črnem dolu primeren napis«.

Gotovo so odborniki bistriškega planinskega društva zahvalno pismo dr. Kovči tudi poslali. Drugi sklepe o postavitvi spominske plošče v črnodolski koči pa so izpolnili šele 51 let pozneje ob praznovanju društvene 65-letnice, decembra 1972. Obiskovalci črnodolske koče že ob vstopu v kočo opazijo belo marmorno ploščo z napisom: »Kočo v Črnem dolu 1000 m

Dr. Fran Kovča

je postavilo PD Ilirska Bistrica v letu 1914 pod vodstvom zaslužnega dr. Frana Kovče.«

Žal o dr. Kovči ni bilo nobenih podatkov. Tudi najstarejši domačini niso več vedeli zanj. Pokojni društveni predsednik **Drago Karolin** je nekje zvedel, da je dr. Kovča, potem ko je moral zapustiti Bistrico, krenil iskat službo nekam na Štajersko. No, to je bilo za uspešno iskanje dosti premalo, če imamo pred očmi dejstvo, da je od tedaj preteklo dobrih sedemdeset let. Poizvedovanje na matičnih uradih po vseh večjih mestih na Štajerskem ni rodilo nikakih rezultatov. Stanovsko glasilo slovenskih pravnikov je odklonilo objavo poizvedovalnega oglasa. Koliko slepih ulic!

ŠTAJERCERCI SO GA POZNALI

Za pomoč pri iskanju se je ponudil **g. Milan Cilenšek** iz Maribora in osebno poizvedoval pri starejših upokojenih sodnikih. Nič! Ko je že kazalo, da je vse zaman, se je klobčič neznank okrog dr. Frana Kovče nenadoma začel razpletati.

G. Milan Cilenšek je 24. marca 1992 za planinsko rubriko mariborskega Večera napisal prijazen članek z naslovom »Ilirskobistriški planinci prosijo za pomoč. Iščejo podatke o dr. Franu Kovči« in pozval bralce, da pomagajo pri iskanju.

Že drugi dan po objavi se je avtorju članka po telefonu oglašil **g. Andrej Aranjoš**, zdravstveni delavec iz Poljčan pri Slovenski Bistrici, in sporočil, da mu je bil dr. Fran Kovča krstni boter in sploh velik dobrotnik njegove družine, ki je ob neuspehu revolucije Bele Kuna na Madžar-

skem v letu 1919 pobegnili v Slovenijo. Njegovi so pri Kovčevih dobili zatočišče in stanovanje, njegova mama pa tudi zaposlitev. G. Aranjoš je v nekaj pismih popisal vse, kar je vedel o dr. Kovči, njegovem rojstvu v Šentrupertu v Savinjski dolini, pa tudi njegovem zadnjem domu na šentrupertske pokopališču. Poslal je tudi nekaj fotografij dr. Kovče, tako da smo spoznali tudi njegovo podobo.

G. Milanu Cilensku sta se oglasili tudi Mariborčanki ga. **Anica Vogelari** in ga. **Milka Krizhan**, osebni prijateljici dr. Frana Kovče in njegove soproge **Fani**. V letih, ko je bil dr. Kovča v Mariboru, so dobrih 16 let ob sobotah in nedeljah redno hodili na izlete v planinsko okolico Maribora. Številne vtise s teh doživetij sta gospe Anica in Milka strnili v zvočni zapis, ki ga je g. Cilensek posnel in kaseto poslal bistrškemu planinskemu društvu.

Pri zbiranju podatkov o dr. Franu Kovči so bili v veliko pomoč tudi **Franc Šketa**, nečak dr. Kovče, učiteljici **Anita Rojnik** in **Maja Gaberšek** iz osnovnih šol v Orli vasi in na Gornjskem ter **Štefka** in **Božo Jordan** iz Dobrteše vasi v Savinjski dolini.

S skupnimi močmi lahko sestavimo vsaj približno sliko o življenju in delu človeka, ki je v razmeroma kratkem času svojega bivanja v Bistrici storil toliko, da smo mu Bistričani resnično lahko hvaležni.

SPOMINI SODOBNIKOV

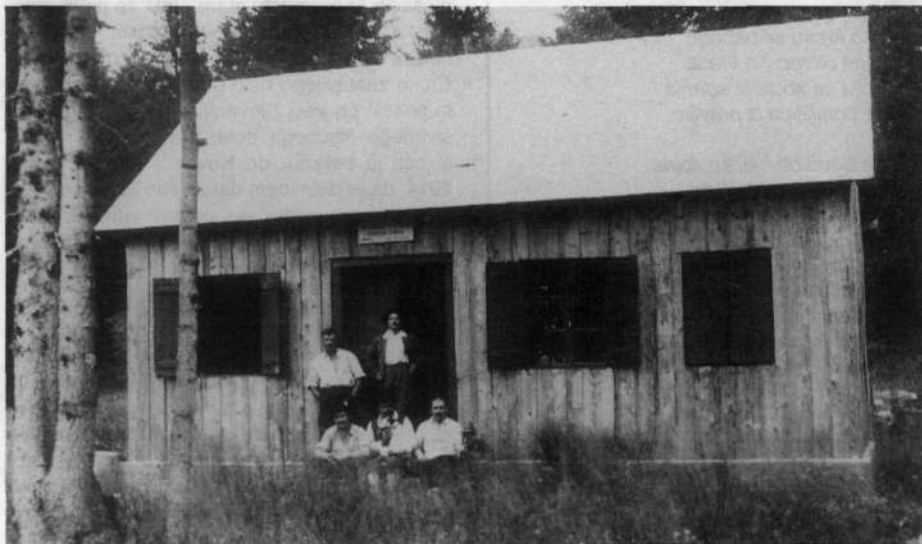
Dr. Fran Kovča se je rodil kmečkim staršem v vasi Trnava pri Šentrupertu v Savinjski dolini 30. septembra 1879. Osnovna znanja je pri-

Vilharjeva koča v Črnem dolu dve leti po otvoritvi. Skrajno desno sedi graditelj koče dr. Fran Kovča

dobival v ljudski šoli v bližnji Orli vasi. Po študiju prava je kot cesarsko kraljevi sodnik služboval v Ilirski Bistrici, Murski Soboti, Mariboru, Ljubljani in Celju. V pravni stroki je napredoval in bil upokojen kot višji prizivni (apelacijski) sodnik. Bil je poročen. S soprogo Fani nista imela otrok.

G. Andrej Aranjoš se ga spominja in piše: »Ljudje so ga imeli radi, saj je bil dober in družaben človek. Z ženo sta pogosto obiskovala družine prijateljev v različnih krajih Slovenije, povsod sta imela prijatelje. Najraje pa je zahajal v planine; sorodniki pravijo, da na bližnjo goro Oljko, na Okrešelj, Kamniške planine. Ko je bil upokojen, je hodil v Lendavske gorice na trgatve, tudi po 14 dni, s prijateljem odvetnikom **dr. Požunom**. Kot upokojenec je v Celju aktivno deloval v Društvu upokojencev. Pogosto se je vračal v rojstno vas k sorodnikom. Šoli oz. prosvetnemu društvu je poklonil 186 lepih knjig, ki so jih domačini z veseljem prebirali. Zbolel je na jetrih in kmalu umrl, 11. januarja 1952. Na njegovo željo so ga pokopali na domačem pokopališču, 17 let za njim je umrla tudi žena Fani. Pokopana sta v skupnem grobu. Grob je lepo urejen, domačini ga pogosto obiskujejo in starejši obujajo ob njem spomine na uglednega sovaščana.«

Osemdesetletna ga. Anica Vogelari iz Maribora se še živo spominja dr. Frana Kovče s številnih izletov na Pohorje. Pešačili so tudi tja do Klopnega vrha in se po drčah spuščali v dolino. Sobotne so bile vse delovne, zato so krenili na izlete šele ob sobotah popoldne. Skoraj vedno ga je spremljala njegova soproga Fani. Bili so redni gostje v vseh planinskih kočah na mariborskem Pohorju. V pogovorih je bil resen, pa tudi duhovit in vnet za dobro šalo. Rad je tudi

kaj dobrega pojedel, zato so v planinskih kočah gospodinjke vedele, s čim ga morajo postreči. Zelo pogosto je hodil na izlete tudi s stanovskim prijateljem **dr. Alojzem Lešnikom**. Njun že prislovični cilj je bila gostilna Robič v tri kilometre oddaljenem Limbušu, kjer sta ponavadi spila polič vina in se vrnila. Mariborski šaljivi »Toti list« si je oba prijatelja privoščil in se na celi strani v sliki in besedi pošalil z njima in njuno trdno namero, »da tokrat pa gresta na izlet kam drugam«; kot ponavadi pa sta tudi tokrat pristala pri Robiču na poliču vina. Očitno je bil torej v Mariboru dr. Kovča znana in spoštovana oseba.

KAKO SO GRADILI KOČO

V Ilirsko Bistrico je dr. Fran Kovča najbrž prišel okrog leta 1910. Delo na sodnji mu je omogočalo, da se je vključil tudi v družabno življenje kraja, še posebej v društveno dejavnost ilirskobistriške podružnice Slovenskega planinskega društva. Bistriški planinci so prav tedaj

bili sredi zagnanega načrtovanja postavitve planinske kočice na območju Snežnika. Od gozdnih upravičencev so v Črnem dolu dobili v uporabo skromno lesenjačo in jo koristili ob izletih na Snežnik. Zavzemali so se za to, da bi društvo postavilo kočico bližje vrhu Snežnika, vendar temu ni bil naklonjen lastnik snežniških gozdov. Izletništvo po gozdovih je celo omejeval zgolj na markirane poti proti Snežniku.

Planinski vestnik, glasilo slovenskih planincev, poroča že v letu 1909 o zbiranju sredstev za kočico pod Snežnikom, pa o dilemah ob skrbi, da tujci z nakupom črnodolske kočice prehitijo domačine. Vsekakor je bil odločujoč društveni občni zbor dne 27. maja 1913, ko so se odločili za odkup stare kočice in 29 arov velike parcele za ceno 500 kron, zavedajoč se, da bodo stroški popravila zelo visoki. Skrb za kočico so zaupali novemu upravnemu odboru, ki ga je še naprej vodil načelnik Miroslav Martinčič, tajništvo društva pa je na novo prevzel dr. Fran Kovča.

To je bila dobra odločitev. Društveni tajnik dr. Kovča se je dela lotil z vso vnemo. Kmalu so ugotovili, da stare kočice ne kaže popravljati. Sklenili so pogodbo z zidarskim podjetnikom **Antonom Logarjem** iz Vrbovega in v treh mesecih je na mestu stare stala že nova črnodolska kočica. Iz računov, poštnih potrdil in beležk iz tega časa lahko sodimo, da je šlo za široko zastavljeno delo od zbiranja prispevkov in posojil po vsej Sloveniji do obsežnega društvenega fizičnega dela. Zanimiva in navdušujoča je beležka dr. Kovče z dne 21. junija 1914, da je delavcem dal za štiri litre vina, »kot veli navada, kadar se postavi strešni stol«. Dela s kočico in opremo so šla h koncu, stala pa so skoraj tisoč kron.

PV JE SPREMLJAL GRADNJO

V tem času je izšel v Planinskem vestniku tudi daljši zapis o gradnji črnodolske kočice, ki ga je navdušujoče napisal prav dr. Kovča. Ob pozivu za prispevke za kočico, »ki bo res stala precej«, je povabil slovensko planinsko srenjo na otvoritev: »Slavnostna otvoritev kočice se vrši 5. julija t. l. ob 11. uri dopoldne. To naj blagohotno vzamejo na znanje vsi prijatelji planinstva, ka-

Ob 70-letnici Črnodolske kočice

DRAGO KAROLIN

*Ko razpočijo spomladi
bledo rožnati žafrani,
pojdem tjá gor v tihe loze,
tja na črnodolske jase.*

*Tam sameva starka kočica,
sedemdeset let že daje
skromno streho mladim, starim,
vsem prijateljem narave.*

*Ko o kresu se odprejo
njena ókenca in vrata,
tákrat se zbudi iz spanja
kot Trnuljčica iz pravlje.*

*Mladi rod ob njej se zbira,
táborni si ogenj vžiga,
ób njem raja in uživa
svoja zlata, mlada leta.*

*Tákrat ji zasije sonce,
tisto sonce, ki sijálo
je slovenskim narodnjákom,
ko so zídali jo nékdaj*

*kot planinsko postojanko,
znano Vilharjevo kočico,
iz ljubezni do teh krajev
in do ljubega Snežnika.*

1984

kor tudi krajših in lažjih izletov v planine, da si ta dan izberejo za polet v Črni dol. Lega koče, ki se bo zvala Vilharjeva koča, je naravnost krasna. Okoli in okoli jo obkrožajo visoki borovci in visoke buke. Leži pa v mali, 200 korakov široki in četrtr ure dolgi dolinici, sredi velikanskih gozdov, v znožju Kranjskega Snežnika (1800 m) in Planinca (1492 m), ki se v botaničnem oziru prištevata med najbolj znamenite rastlinsko geografske kraje na Kranjskem ...»

V avgustovski številki Planinskega vestnika iz leta 1914 preberemo o novi koči naslednje:

»Vilharjeva koča v Črnem dolu. Ilirskobistriška podružnica ima novo postavljeno »Vilharjevo kočo v Črnem dolu«. Koča ima spalnico z osmimi žimnicami ter obednico s štedilnikom (torej skupaj dve sobi). Ni oskrbovana. Ključji se nahajajo 1) pri g. **Vinku Šketu**, trgovcu v Ilirski Bistrici, 2) g. **Franu Kociančiču**, postaje-

načelniku v Trnovem (na kolodvoru) in 3) pri g. sodniku **Franu Kovči** v Trnovem.«

Sledila je 1. svetovna vojna, ki je črnodolski koči namenila žalostno usodo skromne strehe številnim ruskim ujetnikom, pa nove gospodarje, ki so kmalu prepovedali tudi bistriško planinsko društvo ter zaplenili premoženje in kočo. Koči so dali ime po svojih italijanskih planinskih junakih.

Z mnogimi intelektualci je moral v pregnanstvo tudi naš dr. Fran Kovča, toliko prej, ker je bilo njegovo narodno delo na Bistriškem za nove oblastnike še posebej nadležno.

Bistriški planinci so v zadnjih dveh letih kar nekajkrat obiskali grob dr. Frana Kovče na šentrupertskem pokopališču in k spominski plošči postavili kamen z vrha Snežnika v spomin in v zahvalo za njegovo pomembno delo v ilirskobistriškem planinskem društvu.

NA SLOVENSKEM ZVONIKU OBNOVLJENA SPOMINSKA PLOŠČA

IZPOLNJENO JUGOVO NAROČILO

VOJKO ARKO

V začetku marca, na zaključku južnega poletja, sta mlada slovenska planinca iz našega mesta **Blaž Razinger ml.** in **Damjan Žužek** spet pritrdila Jugovo ploščo na podnožje Slovenskega zvonika. Njun šesturni vzpon od katedralske vasi do stene Campanila spominja na

Vladimir Brezigar (levo) in gorski vodnik Peter Štrukelj (desno), solkanska rojaka, ob odkritju plošče Klementu Jugu 26. septembra 1954

pota **Aljaža** in **Požganca**, o katerih pravkar čitamo v Aljaževem zborniku. Fanta sta nesla s seboj poleg težke bronaste plošče več kot tri metre dolgo lestev in to ne ravno pripravno orodje tudi spet privlekla nazaj v Villa Catedral. Vso turo in delo sta opravila v skopem dnevu.

Plošča je pred dobrim letom padla v grušč pod steno. Vijaki so bili zabiti v les in ta obloga žeb-ljev je v štiridesetih letih strohnela. Pri padcu se je kovina malce skrivila, zato jo je bilo treba prinesiti v mesto, kar so poleti opravili Žužkovi

Plošča, preden so jo zdaj pritrdili na novo mesto v steno Slovenskega zvonika

fantje. Potem jo je kovaški mojster **Anton Bergant** popravil in očistil, pa se je zdaj vrnila na kraj, za katerega je bila namenjena. Novi prostor je boljši kot je bil tisti, ki so ga ob trideseti obletnici smrti **Klementa Juge** izbrali »šumski bratje«. Vijaki so zariti v živo skalo in torej les ne bo več strohnel.

Ob tej obnovitvi starega znamenja so se seveda tisti »bratje«, ki še živijo v Bariločah, spominjali zimskega izleta pred štirimi desetletji, ko nas je obiskala s snegom izredno bogata zima, pa smo prve spomladanske dni nastopali v dveh skupinah do takrat pravkar urejenega zavetišča »Pod Skalco«. Boljši smučarji so prečili katedralski severni greben, nerodnejši so se borili tam, kjer pelje »slovenska steza«. »Pod Skalco« smo prenočili in drugi dan smučali do konca Campanile, potem pa z derezami in cepini napredovali do Zvonika (26. 9. 1954). Ploščo smo samo za silo pritrdili in so

nekaj tednov kasneje **Dinko Bertonec**, **France Jerman** in naš prijatelj gorski vodnik **Otto Meiling** delo dokončali, zvrtili luknje in pritrdili vijake v lesene zatiče.

Plošča predstavlja Jugo, ki gleda v triglavsko steno. Napis pravi: »Grupo de Escaladores Eslovenos al Guia y Maestro Klement Jug - año 1954« (Slovenska Plezalska skupina vodniku in učitelju Klementu Jugu, leta 1954). Osnutek plošče je izdelal bariloški kipar **Hans Lauer**, tisti, ki je leta 1952 peljal bariloško odpravo na San Valentin. Za kovinsko vlitje je poskrbel predsednik buenosaireske sekcije SPD **Robert Petriček**.

Leto 1954 je bilo za slovenske andiniste izredno pomembno. **Dinko Bertonec** je potoval na Daulagiri, uredili smo zasilno kočico »Pod Skalco« in postavili Jugovo ploščo. Žal pa se je prav to leto odigrala tragedija na Paine Grande, kjer sta izgubila življenje **Tonček Pangerc** in Avstrijec **Herbert Schmolli**.

Po naključju smo počastili Dinka ob njegovem povratku s Himalaje prav tisti dan, ko se je izpolnilo trideset let od Jugeve smrti v triglavski steni (11. 8. 1954).

Letos sovpada nova postavitev Jugove plošče z gradnjo kočice na Capilli in s štiridesetletnico Daulagirija. Torej si stari »bratje« domišljamo, da smo izpolnili »naročilo Klementa Juge«, ideološki program slovenskega andinizma, kot je bil objavljen v prvi številki »Gorá« in pozneje ponatisnjen v »Zgodbah z Nahuel Huapija« in v Rotovi antologiji »Ob Srebrni reki«.

TRI ZAHVALE MLADINSKE KOMISIJE PRI PZS

PRIZNANJA »MLADINA IN GORE«

BORUT PERŠOLJA

Mladinska komisija pri Planinski zvezi Slovenije vsako leto podeljuje za dosežke na področju vzgoje in izobraževanja planinske mladine priznanja Mladine in gore. To najvišje priznanje podeli MK na podlagi javnega razpisa in sprejetih kriterijev, ki določajo, da lahko komisija podeli vsako leto največ troje priznanj za različna področja:

- eno priznanje mladinskemu odseku ali PD za izjemne dosežke pri vzgoji in izobraževanju planinske mladine, ki se kažejo v kvaliteti, kontinuiteti (pri izobraževanju vodnikov in mentorjev) in razširjenosti gorništvu med mladimi;
- eno priznanje posamezniku ali posameznici za življenjsko delo, osebni prispevek, dosežke iz stroke, objavljajna in priprave gradiv, učbenikov in didaktičnih pripomočkov;

- eno priznanje organizacijam in ustanovam izven PZS, ki se ukvarjajo z vzgojo in izobraževanjem planinske mladine.

Mladinska komisija pri Planinski zvezi Slovenije je na svoji aprilski seji sprejela sklep o podelitvi priznanj Mladina in gore za leto 1993.

BORIS MLEKUŽ

Priznanje Mladina in gore za osebni prispevek na področju vzgoje in izobraževanja planinske mladine prejme inštruktor planinske vzgoje in gorski reševalec **Boris Mlekuž** iz Bovca.

Z Borisom Mlekužem se je seznanil vsakdo, ki je v zadnjih petnajstih letih sodeloval na vzgojno izobraževalnih akcijah MK v Vzgojno izobraževalnem centru v Bavšici. Njegovo osnovno področje je delo gorske reševalne službe, s tem pa se močno prepletata tudi gibanje in var-

nost v gorah. Te teme vedno predava zelo suvereno, nazorno in življenjsko, v sporočilu predavanj pa ne pušča dvoma: za varnost lahko največ storimo sami s svojim znanjem in izkušnjami.

Področje vodništva, zlasti vzgoja mladinskih planinskih vodnikov, ga je v zadnjih letih močno angažirala. V vzgojnem delu je zelo dosleden in zahteven, s svojimi usmeritvami pa je močno vplival na kakovost tečajev in seminarjev. V predavanjih močno posega tudi na področje ekologije in varstva gorskega sveta, zgodovine in etnologije; pri tem se je izkazal kot široko razgledan in kritičen poznavalec te problematike. S številnimi pisnimi prispevki je znan tako strokovni kot širši goriški javnosti.

Njegov prispevek pri vzgoji mladih v planinski organizaciji je vsaj dvojen: neposreden, saj povsod, kjer je prisoten, vzgaja, ter posreden, ki ga prenaša preko vodnikov in mentorjev, ki imajo to srečo, da jim je goriški učitelj. Še nekaj takšnih sodelavcev, kot je Boris Mlekuž, ki je za delo z mladimi žrtvoval ogromno svojega prostega časa, bi v mladinski planinski dejavnosti »premikalo gore«.

MO PD LISCA

Med mladinskimi odseki prejme priznanje Mladina in gore za dosežke pri vzgoji in izobraževanju planinske mladine **Mladinski odsek Planinskega društva Lisca Sevnica — Krško.**

Čeprav ne domujejo v osrčju visokih gora, je planinstvo način življenja številnih mladih, ki so včlanjeni v PD Lisca. Za to gre predvsem zahvala neumornim mentorjem, vodnikom in vsem, ki najdejo posluš za delovanje mladih, »na katerih svet stoji«.

Več kot 500 otrok, srednješolcev in študentov deluje v Mladinskem odseku PD Lisca na številnih področjih: organizirajo izlete po domačih in tujih gorah, vodijo planinske krožke na 8 osnovnih šolah, srečujejo se ob diapozitivih in predavanjih. Vsako leto se odpravijo tudi na večdnevno taborjenje pod šotori — lani so pripravili tak tabor že enaindvajseti in tako sodijo med odseke z najdaljšo tradicijo organiziranja taborjenja.

Vzgoja in izobraževanje otrok in mladih (lani je planinsko šolo uspešno končalo kar 50 mladih planincev) pa sta tesno povezana z izobraževanjem vodnikov in mentorjev. V odseku deluje prek 30 vodnikov, vsako leto pa se jim pridruži vsaj štirje novi mladinski planinski vodniki. Skrb za kadre je ena od najpomembnejših nalog in izobraževanje je najboljša naložba v prihodnost.

Široka goriška dejavnost, učinkovita organiziranost in uspehi, ki jih dosegajo člani MO PD Lisca, so lahko velika spodbuda vsem, ki se ukvarjajo z mladimi v planinski organizaciji. Ve-

selje in mladost, ki se prepletata z resnostjo in voljo po delu, pa dokazujeta, da gornštvo ni samo šport, je tudi kultura in oblika doživljanja. Takšnih doživetij gore nudijo na vsakem koraku: samo odpraviti se je treba v ta čudoviti svet.

TRIGLAVSKI NARODNI PARK

Med organizacijami, ki se ukvarjajo z vzgojo in izobraževanjem planinske mladine izven Planinske zveze Slovenije, prejme priznanje Mladina in gore za leto 1993 **Triglavski narodni park.**

Obiskovanje gora je osnovna dejavnost gornikov. V gorah spoznavamo naravo in svoje mesto v njej. Zato ne preseneča, da so prav gorniki prvi dali pobudo za ustanovitev Alpskega varstvenega parka in kasneje Triglavskega narodnega parka.

Ob teh pobudah se je prebudila zavest in potreba po vzgoji obiskovalcev gor, zlasti mladine, ki naj se nauči spoštovati in ceniti naravno in kulturno okolje, v katerem živimo.

Triglavski narodni park tej nalogi posveča veliko svoje pozornosti. Sodelovanje MK in TNP sega tako na strokovno področje, kjer sodelavci parka s svojimi predavanji sodelujejo na vzgojno izobraževalnih akcijah PZS, kot tudi pri pripravi in izvedbi taborjenja na območju TNP, za katere ima Uprava TNP velik posluh. Ekologija v naših vrstah ni več samo razmišljanje, pač pa je ravno s pomočjo in sodelovanjem TNP postala osnovna vrednota dogajanj v gorah.

Z izborom nagrajencev je želela Mladinska komisija pokazati, da je gornštvo sestavni del slovenske zgodovine, kulture in sedanje življenja. S svojo širino, vsebinsko pestrostjo in raziskovalnim duhom omogoča vsakomur, da doživi del narave, ki mu je najbližji.

Naši nagrajenci predstavljajo mladost, znanje in strokovnost na eni ter veselje, zrelost in smisel za sodelovanje na drugi strani. Vse pa preveva duh po skromnem in naravi prijaznem obiskovanju gora.

Ker bogatijo goriško zakladnico znanja in doživetij ter svoje izkušnje prenašajo tudi na druge, smo jim še posebej hvaležni in jim ob podelitvi priznanj Mladina in gore izrekamo iskrene čestitke.

Ljudje hočejo najvišje

Ugledni angleški alpinist **Doug Scott**, 52, je konec lanskega leta plezal in hodil po sončnih baskovskih gorah, kjer so ga našli sodelavci revije Pyrenaica. Ob tej priložnosti se je razgovoril o dogajanjih v Himalaji in je dejal: »Na Mount Everestu je prišlo do popolnoma istega fenomena množičnosti, kot ga poznamo z Mont Blanca. Žal Nepal nima tako dobre infrastrukture, kot je v Alpah, posledica tega pa so veliki problemi.«

in

SLOVENSKA VOJSKA IMA SVOJO GORSKO ENOTO

PO STOPINJAH PRADEDOV

JANEZ KAVAR

Če smo med slovenskimi planinci še nedolgo tega kaj radi zastavili besedo o nekdanji planinski brigadi JA (in sem in tja tudi pisali o njej v Planinskem vestniku), kot da o gorski enoti nove slovenske vojske ne želimo kaj veliko slišati. Morda nenamerno, a vtis je bržkone tak.

Nekoč slavni »2. gorski strelski polk«, polk slovenskih fantov z belimi krivčki na kapah, je bil najbolj slovenska enota avstroogrske vojske. V njej so se Slovenci posebej izkazali kot gorniki, kot vojaki, ki gore poznajo in so jim blizu. Večina vojakov tega polka je kasneje sestavljala jedro borcev **generala Maistra** za severno slovensko mejo. O polku posebej Slovenci dolgo nismo smeli veliko slišati v prid junaštvom južnejših vojsk.

Uradno se gorska enota slovenske vojske imenuje (še) »planinska«. Vse glasnejša pa postajajo dokazovanja o bolj primernem izrazu »gorska«. Zaradi slovenskega pomena te besede, pa tudi zaradi nacionalnega ponosa in drugačnosti z neko nekdanjo vojsko.

Gorska enota nove slovenske vojske domuje na Gorenjskem v vojašnici na Bohinjski Beli. Razveseljivo je, da postaja ena od najuglednejših, kar je tako dokaz gorniških tradicij Slovencev kot izraz naše vsestranske povezanosti z gorami.

LASTNI ZGLEDI IN TRADICIJE

Če so se pri snovanju in nastajanju nove slovenske vojske kje ozirali po lastnih zgledih in tradicijah, so se pri gorski enoti prav gotovo. Uveljavljati gorniške tradicije in dosežke Slovencev je bilo in je temeljno vodilo. Tako so se tudi same po sebi rojevale povezave s krovno slovensko planinsko organizacijo, njenimi organi in dejavnostmi (KGRS, KA).

Enoto sestavljajo predvsem vojaki, ki prihajajo iz gorskih predelov Slovenije (Primorci, Gorenjci in Korošci), vrata pa so odprta tudi vojakom iz drugih predelov, ki si to sami in prostovoljno žele. Med inštruktorji v enoti so mnoga znana imena slovenskega alpinizma, smučanja in GRS, ki za takšno delo nikakor niso naključno priučeni in izbrani zgolj po službeni dolžnosti. Eden izmed najbolj vnetih med njimi in med vojaki najbolj spoštovan je bil tudi pokojni **Boštjan Kekec**. Vse več znanih gornikov je med vojak. Predvsem pa je upati, da bo med vojak iz Bohinjske Bele vse več vnetih in pravih

Vojak gorske enote slovenske vojske

ljubiteljev gora tudi potem, ko jim bo vojaška suknja le še spomin.

URJENJE

Način urjenja v gorski enoti slovenske vojske se razlikuje od urjenja v drugih enotah predvsem po usposabljanju za preživetje in bojevanje v gorskem svetu. Po začetnem usposabljanju v učnem centru v kranjski vojašnici, kjer vojaki že dobe osebno gorsko vojaško opremo in uniformo in opravijo nekaj zahtevnejših gorskih pohodov, se večina od njih preseli na Bohinjsko Belo. Prostovoljci, predvsem alpinisti, smučarji, a tudi drugi, se odločajo za alpsko — izvidniško enoto, kjer je urjenje najzahtevnejše in fizično najbolj naporno. Ob vojaških veščinah namenjajo veliko časa alpinistiki, turnemu smučanju, pa tudi uporabi gorskih koles, delu s helikopterjem in reševanju.

Celotno urjenje je zasnovano na izkušnji, da večina vojakov osnovna gorniška in smučarska znanja že prinese s seboj iz domačih gorskih okolij. Prav tako pri urjenju uporabljajo izključno slovenske doktrine, dognanja, tehnike in šole alpinizma, smučanja in reševanja v gorah, kakor tudi za to potrebno opremo. S tem so s pri-

dom uporabljena znanja, ki jih posamezniki že obvladajo in jih po odsluženem vojaškem roku lahko uporabljajo pri ljubiteljskem ukvarjanju z alpinizmom, gorništvom, turnim smučanjem, pri delu v slovenski GRS in drugod.

BOHINJSKA BELA

Po odhodu jugoslovanske vojske je vojašnica na Bohinjski Beli, ki sicer hrani tradicijo vojašnic za urjenje v gorah še iz starojugoslovanskih časov, dajala enega od najbolj klavnih zunanjih videzov med vojašnicami na slovenskih tleh. Slavni »planinci« so si pred odhodom dali duška in uničili ali poškodovali vse, kar se je le dalo. Danes, po temeljiti obnovi, uživa naziv najlepše slovenske vojašnice. Postavljena je na samem robu Triglavskega narodnega parka, pod stenami nad vasjo, kjer nastaja eno izmed najbolj urejenih vadbišč za prosto in športno plezanje, namenjeno alpinistom, plezalcem in vojakom. Veliko stvari v vojašnici in na plezalnem vadbišču so uredili vojaki in inštruktorji sami, predvsem v prostem času, med drugim pokrito steno za športno plezanje v vojašnici, ki naj bi se ji pridružila še večja in zahtevnejša.

Sicer pa je Bohinjska Bela tudi center za snovanje in preizkušanje opreme za uporabo v gorah. Načelo »uporabljati opremo, po kateri bodo vojaki povpraševali tudi potem, ko odslužijo vojaški rok«, se počasi udejanja, četudi sta za to potrebna čas in denar. Največ zaslug za to imajo inštruktorji, ki v enoto prinašajo praktična spoznanja iz dela in ljubiteljskega ukvarjanja v mnogoterih slovenskih gorniških dejavnostih. Razstava opreme je vselej ena od najbolj zanimivih aktivnosti ob pogostih obiskih tujih in domačih vojaških strokovnjakov, politikov in drugih gostov.

POKLJUKA

Neposredno je z gorsko enoto slovenske vojske in njenim urjenjem povezan tudi preurejen

vojaški vadbeni center na Rudnem polju na Pokljuki. Iz sive, zanemarjene vojašnice je nastal privlačen objekt, ki ga skoraj v enaki meri kot vojaki izkoriščajo skupine in organizacije, povezane z različnimi dejavnostmi v gorah. Tako so se v dobrem letu tukaj že udomačili ekološki tabori, poletni tabori mladih planincev, tečaji za vodnike lavinskih psov, sem se seli vsakoletni »Dan varstva pred snežnimi plazovi«. Za planinsko gospodarstvo ima poseben pomen izhodiščni heliodrom za oskrbo triglavskih planinskih postojank, ki temeljito spreminja režim helikopterskih poletov v osrčju Triglavskega narodnega parka. V stavbi vadbene centra je urejen informativni center TNP kakor tudi obveščevalna točka GRS s celodnevno možnostjo sprejemanja in posredovanja obvestil o nesrečah v gorah. Kmalu bo bolje poskrbljeno tudi za številne obiskovalce gora, ki se utrujeni vračajo na Rudno polje in si zažele okrepčila. Strehe nad glavo v slabem in hladnem vremenu jim slovenski vojaki že doslej niso odklanjali.

Verjetno so vojaki gorske enote slovenske vojske med redkimi vojaki na svetu, ki so v času služenja vojaškega roka poučeni tudi o varstvu narave, posebno v gorah. V slovenski vojski za to poskrbijo sodelavci TNP, ki vsako generacijo vojakov seznanijo z značilnostmi parka in varstvom narave v gorskem svetu. Vojaki pomagajo z delom v parku, pri urejanju poti, popravilu težko dostopnih objektov ipd.

Pripadnost vojakov in častnikov gorski enoti slovenske vojske navzven ponazarjajo siva barveta, našitek s podobo gamsa, cepina in zelene črke »G« in kokarda s planiko. Vojaki so simbole vzeli za svoje in pomen pripadnosti enoti kar preseneča. Obenem je pravi dokaz resničnega istovetenja Slovencev z gorniški tradicijami, na katere smo radi tako odkrito ponosni. Morda je v tem tudi duh ponosa naših dedov in pradedov z belimi krivčki na kapah v neki vendarle tuji vojski. Duh po slovenskih gorah, ki so in bodo le naše. ...

Prenovljena vojašnica na Rudnem polju na Pokljuki

SPET PRAVOPIS, TODA NE OBUPAJTE!

KOST ZA GLODANJE — ŽE TRETJIČ

STANKO KLINAR

Julija in avgusta 1993 je v Nedeljskem dnevniku gospod **Janko Moder** naklonil moji »Kosti za glodanje« (PV 5/1993) (kasneje dopolnjena s »Še enkrat Kost za glodanje ali kako pisati imena planin«, PV 7-8/1993, in z »Zajamniki ali Za Jamniki«, Delo, 19. julija 1993) kar pet nadaljevanj Jezikovnih koticikov (JK).

Moje sugestije večinoma zavrača, vendar, po mojem, oreha predložitvi imen tudi on ni strl. Zato za zdaj mirne duše ostajam pri svojih sugestijah. Podžgal pa me je k poglobitvi in razširitvi problema, katerega rešitev je s pravopisnega vidika za pisanje planinskih vodnikov pomembna. Zato — in k temu so me nagovorili nekateri razumniki med planinci, ki jim kulturni obraz materinščine ni deveta skrb, polemike pa v Nedeljskem dnevniku v polnem obsegu ni bilo mogoče nadaljevati — povzemam razpravo in upam, da se z združenimi močmi pretolčemo do manjše zapletenosti in večje jasnosti. (O pravopisnem pogledu na predložna imena sem 3. januarja 1994 predaval tudi v lingvističnem krožku Filozofske fakultete, dokončni predlog za spremembo ali vsaj dopolnitev pravopisa v tej točki pa naj bi kot ustrezen članek v Slavistični reviji ali Jeziku in slovstvu prispel do uredniškega odbora Slovenskega pravopisa, ki mu načeljuje **prof. Jože Toporišč.**)

DVE ŽIVI MOŽNOSTI

Iz navedenih objav izhaja, da je po že obstoječih vzorcih v jeziku mogoče (nekatera) predložna imena tako preoblikovati, da bi lahko (dokončno) rešili vprašanje velike/male začetnice druge (in tretje) besede imena in vprašanje sklanjatve. Gre torej samo za razširitev in dosledno izpeljavo živega procesa v jeziku. Žal se gospodu J. M. zdi moj postopek »premehaničen« in moj pogled na življenje (jezik je priznana eno od zrcal življenja) »sama ljudskošolska geometrija« (JK 1. 8. 1993). Njegovo abstraktno, teoretično, a močno konzerватivno jezikovno kramljanje bi jaz kljub pomislekom oberoč pograbil, ko bi obetalo slastne ali vsaj zdravilne sadove, saj je, vsaj na površju, videti načelno, s tu in tam kako rozino subjektivnosti. V resnici, žal, ni tako rodovitno, kot se kaže na zunaj, in o tem govorijo naslednje vrstice.

V PV 5/1993 sem namignil na dve možni rešitvi predložitvi imen. Prva: predlog črtamo, kjer je to mogoče; slovarsko-citatno se za naprej

poslužujemo golega nominativa. Druga: predlog spojimo z drugo besedo (ali drugo in tretjo, če je ime tribesedno) v enobesedno nominativno ime. Katera imena se lahko ravna po prvem in katera po drugem vzorcu, je treba še razmisliti in določiti. Zato ni prav, da se g. J. M. poigrava z oblikama Zabežigrad (namesto Bežigrad) in Voda (namesto Zavoda) (JK 25. 7. 1993), kot da sta po mojem sistemu možni, a jih v resnici nisem predlagal. (Drugi primer je celo v nasprotju s predlagano sistemsko rešitvijo v PV 5/1993, str. 205, 2. točka, in tukaj v naslednjih odstavkih).

Nasploh je razpoka med njim in mano najbolj vidna v tem, da on učiteljsko načelno razlaga, abstrahira, deducira, posplošuje, jaz pa kot praktik hočem odgovor na vprašanje, kako zapisati konkretno (obstoječe!) ime. Seveda ne morem brez njegovih načelnih posplošitev in vzorcev (kjer so uporabni), ker bi s tem rogovilil zoper sistemsko jezik, vendar pa tudi ne sprejemam njegove previdnosti, ko me s svojo abstrakcijo pripelje na rob prepada, potem pa me pusti, da sam skočim (ali padem) vanj, on si pa umije roke in gre nazaj v življenje. Ali z drugimi besedami: on deli lepe nauke, konkreten vodnik moramo pa napisati **Tine Mihelič, Franci Savenc** in jaz.

Naj poskusim preveriti uporabnost njegovih naukov iz njegovih lastnih primerov, in aplikacijo teh (abstraktnih) primerov na terenu, zlasti na Vodniku Julijske Alpe, ki ga imava oba ves čas v mislih.

»ZA BEŽIGRADOM« ALI »BEŽIGRAD«

Tisto, kar je bilo nekoč »za Bežigradom«, je danes »Bežigrad«, torej brezpredložno enobesedno ime. Jezikovno idealno rešen problem. (Da zgodovinsko gledano nekdanji in današnji Bežigrad nista ista stvar, je za naše razmišljanje nepomembno, kot je nepomembno tudi dejstvo, da je današnji Bežigrad v ožjem pomenu ulica, v širšem pa mestna četrt in/ali občina.) Historiat tega razvoja nam pokaže, kako se predloga, ki nam pije kri, otresemo: tako, da ga črtamo. Žal g. J. M. iz tega primera ni potegnil vzorca za posnemanje. In vendar moramo narediti prav to: kjer je le mogoče, se predloga znebimo in preidemo na nominativ: V Lazu — Laz, V Ravneh — Ravni, Na Kraju — Kraj, Na Logu — Log, Pod Osojnico — Osojnica.

Če so nekoč hodili iz središča Ljubljane za Bežigrad, tako kot hodimo za plot, je moral biti Bežigrad nekaj plotu analognega, sicer bi zad

ne mogli hoditi. Moralo pa je biti nekaj edinstvenega, da je imelo pravo lastno ime z veliko začetnico. Vendar pa so tisti, ki so šli zad, tudi zelo natanko vedeli, kje so, in so tisto »območje hiš in njiv čez progo proti severu« (JK 4. 7. 1993) poimenovali Za Bežigradom, in bi ga zato tudi morali tako pisati, z velikim Za. Da je Bežigrad danes ta Za (ali po prepričanju g. J. M. za) izgubil, naravnost idealno kaže na zaželeni proces v jeziku: črtati predlog in sklanjati ime kot vsak enobesedni samostalni od nominativa (v tem primeru Bežigrad) navzdol skozi vse sklone. (Zveza »za Bežigradom« je le 6. sklon enobesednega imena Bežigrad, ki nakazuje lokacijo, ni pa lastno ime območja, ki leži za Bežigradom; lastno ime tistega območja je Za Bežigradom. Ali pa je vsaj nekoč bilo in je v ljudski govorici ostalo do danes. Z izgubo predloga in s prenosom pomena od nekdanje stavbe Bežigrad na območje za njo in okrog nje in na ulico so namreč postale izjave, da nekdo stanuje »za Bežigradom« in da se vozimo z avtobusom »za Bežigrad«, zgodovinska navlaaka. Danes bi morali reči, da nekdo stanuje »v Bežigradu«, če gre za mestno četrt, in »na Bežigradu«, če gre za ulico, in da se z avtobusom peljemo »v Bežigrad«, če gre za četrt, in »po Bežigradu« ali »na Bežigrad«, če gre za ulico; in Gospodarsko razstavišče ni (več) »za Bežigradom« (JK 11. 7. 1993), temveč »v Bežigradu«, glede na prvotni Bežigrad pa celo »pred Bežigradom«; vendar takšno razmišljanje ni več predmet te razprave. — Zveza »za Bežigradom« je vzporedljiva s »planino za Robom«, JK 11. 7. 1993, ki tudi ni ime planine, ki leži tam, četudi g. J. M. misli, da je.)

Ta način radikalno odpravlja zadrege v pisavi, ki jih kažejo nihanja kot V Lazu, V lazu, v Lazu; Na Kraju, Na kraju, na Kraju, in seveda Z/za Bežigradom. Posebno prikladen je pri predlogih »na« in »v«, kot bomo videli kasneje, ker se ta dva upirata drugemu načinu, ki bo razložen kasneje, mogoče pa je tudi pri drugih predlogih (kot kažeta črtani »za« pri Bežigradu in »P/pod« pri Osojnci).

»ZA VODO« ALI »ZAVODA«?

Ulica Za vodó je vsebinsko podobna zadeva, ker je tudi ta kraj za nečim, namreč za vodo, formalno pa je drugačna. Voda ni lastno ime (ta voda je namreč Ljubljana) in se zagotovo piše z malo začetnico. Vrh tega je Za vodó trenutno (še) uradni (in slovarski) zapis in predloga ne moremo kar tako pognati čez prag. Pri sklanjavi imamo pa težave in g. J. M. in z njim tradicionalni pravopis sežeta po bergli, to je po občnem imenu »ulica«, da sklanjatev lahko shodi. Sklanjamo namreč občno ime, lastno ime ob njem ostane nesklanjano. Saj če imamo

Za vodó za slovarsko-citatni »nominativ«, se sklanjati tudi ne da. Tu pa je g. J. M. stopil v past. Pri nadaljni sklanjavi deva »ulico« v oklepaj, kar pomeni, da jo je mogoče izpustiti, to pa ustvarja katastrofalno kolizijo predlogov v stavkih, kot »Prihajam iz Za vodó« (JK 4. 7. 1993). Tej katastrofi se Slovenski pravopis (SP) 1990 izogiba z metamorfozo »Prihajam iz Zavode« (str. 20, odstavek 76/, in ker g. J. M. tega (spočetka) ne upošteva (in tudi kasneje nerad — res pa 1. 8. 1993 že piše, da »odide iz Podskalce«), utegne biti še bolj konzervativen, kot je SP.

Podpisani seveda nisem vnet niti za rešitev, ki jo ponuja SP. Rodilnik »iz Zavode« namreč jasno kliče po nominativu »Zavoda« in ta — naj bo iz katerega koli ozira (recimo administrativnega) za zdaj še zavrgljiv — je jezikovno popolnoma sprejemljiv, zakaj jezik je ustvaril splošno sprejete tvorbe kot Zapotok, Zajavor, Zabreznica (po Krajevem leksikonu je več kot sto tovrstnih imen s predlogom »za«), Podkraj, Podnanos, Podpeca, Podolševa, Podles (po KL je okoli sto sedemdeset tovrstnih imen s predlogom »pod«), Prigorica, Pridver, Nadgorica, Čezsoča (mimo KL pa je še cela vrsta ledinskih imen in imen kmetij in lokalov — in eo ipso tudi priimkov — kot Zastena, Zabukovec, Zalaznik, Podgrča, Podskalca, Podbregar), kjer se — strah in groza! — predlog veže s prvim sklonom. (Dejansko je predlog ohranil tu samo vsebinsko in izgubil vso slovnično moč. Degeneriral je na predpono, ki z nominativno sufiksirano podstavo tvori sestavljenko in ne več skladenjske enote. Sestavljenke se pišejo skupaj kot ena beseda.) Ne razumem, zakaj tega vzorca, ki je zelo živ (!), ne bi porabili za drug način, kako ukrotiti nadležni predlog. Dopustimo vendar, da nam ta vzorec prenikne v zavest in se ga oklenimo kot sistemske olajšave, po kateri je mogoče preoblikovati sedanja predložna imena, tista namreč, ki jih ne pritegne zgled »Bežigrad«! (Sentimentalno sklicevanje na »ljudskost« in »izročilo« — g. J. M. teh besed sicer ne rabi, vendar jih med vrsticami daje slutiti — ni na mestu, ker nas cementira nazaj v nemogočo položaj.)

(Tudi tu navedena že tako narejena imena so »izročilo« in tudi mi, današnji rod, smo ljudje in ustvarjamo novo izročilo.) Seveda si ne domišljam, da bom dočakal oblike kot Podhrasti, Podgrič, Obizviri, Začreslo in že navedeno Zavoda. (Imena drugih ulic glej na zemljevidu mesta Ljubljane in zemljevidih drugih mest.) Konzervativno javno mišljenje se zanje ne bo tako hitro ogrelo. Ostali bomo torej pri stavkih »Grem iz Ob Ljubljani« (JK 4. 7. 1993) (namesto »Grem iz Ob Ljubljane«), kjer se predlog »iz«, ki je po svoji funkciji zaradi sintaktične vloge v stavku sicer hierarhično višji od

predloga »Ob«, podreja temu predlogu, ki je predvsem le del zacementiranega, nesklonljivega imena in neupravičeno preprečuje sistemsko sklanjatev, kakršno zahteva predlog »iz«. Posledica je katastrofalna kolizija predlogov in nasilje nad skloni.

V primeru »Stanujem Ob Ljubljani« (JK 4. 7. 1993) pa »Ob«, ki je sicer le del imena, nenedoma prevzame polno stavčno sintaktično funkcijo ne glede na to, ali je zveza še gramatična in kaj zdaj pomeni (pomen je zlasti kočljiv, če ga razbiramo samo po slušni podobi stavka, ko veliki »Ob« ni razviden), in ne da bi docela jasno vedeli, zakaj manjka »v«, in če je že »Ob« prevzel stavčno sintaktično funkcijo, zakaj se še vedno piše z veliko začetnico. Ali drugače: zakaj po sistemu, ki ga je vpeljal g. J. M., ne »stanujem v Ob Ljubljani« — kljub katastrofičnosti?

»MEHANIZEM« TUDI ODPOVE ...

Treba je pripomniti, da se vzorcu Za vodó — Zavôda nerada podrejata predloga »na« in »v«. Takih tvorjenk v jeziku skoraj ni. Zato ni mogoče predlagati tvorjenk tipa *Nagaj in *Vmurgle iz Na gaju in V Murglah. Na gaju in V Murglah bi se po že ustaljenem procesu v jezi-

ku lahko ravnala samo po zgledu Za Bežigradom — Bežigrad, in torej postala samo Gaj in Murgle. (Po tem vzorcu bi lahko preoblikovali večino ulic z začetnim »Na« in »V«.) Nabrežina pri Trstu vendarle daje nekaj upanja, da »na« ni docela mrtev sestavljenki komponent, kar nam pride na moč prav pri Na griču, da bi iz nje naredili Nagrič; ne smemo ga namreč pretvoriti v Grič, ker se to ime že rabi za čisto drugo ulico, ne moremo pa imeti dveh ulic z istim imenom v istem mestu. (Če je moja analogija pri Nabrežini napačna, pa smemo vsaj upati, da bi mogel proces Na griču — Nagrič nekoč /spet/ postati živ.) Tudi ljubljanska ulica Na brežini bi se lahko ravnala po naselju pri Trstu, vendar je iz vsebinsko-razlikovalnih, še bolj pa jezikovnih razlogov primerneje omogočiti, da postane Brežina.

(Pri imenih tipa Pot k Savi, Pot na goro, Pot v dolino težav s sklanjativjo ni in tudi ne s pisavo predloga, ki ima dosledno malo začetnico. Običajne težave se kažejo pri začetnici tretje besede, ki jo je treba opredeliti kot lastno ali občno ime, in četudi to ni zmeraj docela jasno, je videti to slejkoprem premajhen razlog, da bi iskali način za pretvorbo.)

(Nadaljevanje prihodnjic)

KAKO SMO OSVAJALI MATKOVO KOPO IN KRNIČKO GORO

VRHOVI ZA GORSKE RAZVAJENCE

URŠKA STRITAR

Vsakokrat, ko sem stopila na rob grebena kamniških skalnih motokcev in se ozrla na savinjsko stran, sem ga zagledala: dolg, precej porasel in meni neznan greben, ki me je vabil tam daleč na meji z Avstrijo. Nisem ga znala niti poimenovati. To bi bilo nekaj zame, gorsko razvajenko!

DOPOLNILO MLAKARJEVIM ZVRSTEM PLANINCEV

Pred dnevi sem znova prebirala in se hahljala Mlakarjevim in Šteblajevim tipom planincev. »Hopla,« sem si rekla, »tu pa nekaj manjka! Kam pa naj se jaz uvrstim? Mogoče postajam že tako domišljava in nečimrna, da sodim med gorske izbranec! Gore me namreč nenehno vabijo in pozdravljajo. Nekaterim se seveda to zdi čisto nemogoče, meni pa je stvar popolnoma jasna. Če se že vsako nedeljo odpraviš na obredno romanje in se povzpneš na vse, kar se postavi malo višje, potem lahko nižji zračni pritisk in kvalitetnejši zrak, ki ga vdihavaš, premakneta tudi domišljajsko kolesce v tvoji glavi. Mrzle skalne gmote se ob utrudljivem sopihanju

navzgor spremenijo in pogosto kar počlovečijo. Postanejo tvoj tekmeč v ringu višav in tvojih gorskih osvajanj. Nič čudnega torej ni, da si domišljaš, da si postal pravi gorski izbranec.

Vsekakor bi jaz dodala še dva svoja tipa hribolazcev: gorskega razvajenca in gorskega mazohista. Prvi ni zadovoljen z nobenim ciljem več. Pritegnejo ga le nore ideje, nenavadni dogodki in kakšna drugačnost v dobrem ali slabem pomenu besede. Drugi uživa ob čim večjih naporih, zato si izbira najbolj čudne variante svojih podvigov. Bolj ko se muči, več iztrži in bolj zadovoljen je.

Naslov tega članka in vsi trije omenjeni oziroma ustvarjeni tipi gornikov pa gotovo sodijo skupaj. Vse to potrebuješ, če skušaš prilesti na precej pozabljene, neznane in prav zato še pristne savinjske gore, na verigo vrhov, ki se vleče od Pavličevega vrha tja do Mrzle gore.

OSAMLJENI VRHOVI NAD MATKOVIM KOTOM

Krivec te osamljenosti je seveda znan. Obsojenec je spet tisti tiranski socializem, ki nas je kar nekaj desetletij vkleščal v svoje okvire in se lotil tudi naših meja. Tako je bil čudoviti del

naše dežele za večino navadnih smrtnikov nedostopen, še huje — prepovedan. Dolga leta so tu kraljevali graničarji, gamsi, rušje in macesni. Domačini so sicer lahko izkoriščali svoja gozdna bogastva, tudi lovci so včasih po starih stezicah zasledovali svoj plen. Drugače pa sta tam resnično gospodarila mir in tišina. Včasih so ju zmotili predirljivi zvok motornih žag, morda tudi nedeljski obiskovalci Matkovega kota. Večina se jih ustavi le pri lovski koči na začetku doline. Največ se jih je redno zbralo prvo nedeljo v juliju, ko je organiziran izlet do Matkovega škafa. Le redki vztrajnejši so nadaljevali pot naprej na Mrzlo goro.

Tako je živel ta košček Slovenije sebi in korist in škodo dolga desetletja. Čakal je in čakal in dočakal tudi drugačne čase. Če so boljši, še ne vem. Vojaki so se umaknili, prišli pa smo drugi. Med njimi tudi radovedni Stritarji, ki so želeli okusiti ta svet grap in strmali, poiskati stare pastirske poti in prehode, splezati na vrhove, na katerih še niso bili. Klobuk dol, res je bilo lepo in zanimivo, ture za prave gorske sladokusce!

Tako, cilj smo si od daleč že izbrali, zdaj pa smo se ga morali še lotiti. Andrej je začel študirati planinsko literaturo, pa veliko novega ni zvedel. Poti ni bilo vrisanih, označena je le ena, tista na Mrzlo goro. Razočaral nas je tudi Fickov vodnik. Dopolnili smo sicer našo znanje o kameninski sestavi tega sveta, opisi sami pa so bili zelo ohlapni in prav nič uporabni. Tako nismo vedeli, kje in kako naj začnemo. Zato smo se kar štirikrat v enem letu vračali na isti kraj. Izleti so bili prav poučni, saj smo vsakokrat zvedeli in preizkusili kaj novega. Na koncu smo se že prav domače počutili tu, svet nam je pri-rasel k srcu, posvojili smo si ga in vsakokrat tudi bolj cenili.

1. DEJANJE: JEREBIČJE

Naša osvajanja smo začeli neko kisló zgodnjepoletno nedeljo. Avto smo pustili kar na lokalnem mejnem prehodu na Pavličevem vrhu in se napotili po že zaraščenih graničarskih stezah. Nikamor se nam ni mudilo, pasli smo se v borovnicah, ki so se radodarno ponujale, in mlo zrlí v nebo. Vreme ta dan res ni bilo preveč obetavno. Črni, težki in grozeči oblaki niso obljubljali nič dobrega in prijetnega. Po krajšem vzponu se je pot malo pod vrhom Pavličevih sten zravnila. Nadaljevali smo po posekah. Kot ponavadi smo med hojo delali redni tedenski družinski obračun. Ugotavljali smo, kaj je bilo dobro in kaj malo slabše ter Roku obljubljali prijeten in predvsem kratek izlet.

Nazadnje smo skozi rušje bolj mazohistično ali bolj po Kocinino prilezli na vrh poraslega Jerebičja in si privoščili počitek.

Ampak oblaki se še niso hoteli zjokati in jaz bi

tako rada šla še naprej. Spustila sem se na drugo stran in se prav kmalu znašla na prijaznem sedelcu. Skromna stezica je vodila še naprej proti Matkovi kopi, jaz pa sem pod staro brunarico izsledila lovsko pot. Našla sem krajši dostop, ki od kmeta Matka pripelje sem gor na ravnico. S pomočjo tehnike in huronskega vpitja sem priklicala še otroka in skupaj smo sestopili v dolino. Tam nas je že čakal naš družinski poglavar z jeklenim konjičkom.

Prav zadovoljni smo bili z izkupičkom današnjega podviga. Prepričana sem bila, da je lovská stezica, ki smo jo našli pri povratku, ključ do Matkove kope.

Seveda pa so bili to računi brez krčmarja. Stvar ni bila tako enostavna, kot je bila videti. Gora se je izkazala za pravo trdnjavo z mnogimi vrati, njene ključavnice pa so bile skrbno zaklenjene. Le nerada nas je spuščala skozi nje.

2. DEJANJE: PLEZARIJA NA MATKOVO KOPO

Čez nekaj tednov smo se spet vrnili, pravilneje - vrnila sva se. Posrečilo se nama je (to se zgodi morda le enkrat na leto), da sva otroka pustila doma, midva, jurišna naveza, pa naj bi zelo hitro in elegantno prišla na vrh Kope. Do sedla Jovševca je šlo kot po maslu, le vroče je bilo preveč. Po dveh urah sopihanja sva bila le nekaj sto metrov pod goro, še vršni naskok in opravljeno bo. Po Ficku bi tako tudi moralo biti, pa smo se vsi trije zmotili. Stezica je najprej vodila na Matkov Grintovec, kmalu nad njim pa je na travnatem sedelcu izginila kot kafrá. Nisva znala več naprej. Po bližnjem grebenčku ni šlo. Spremeniti bi se morala v gorski opici, ki prav po tarzanovski rijeta in plezata skozi zelesno in zelo trdovratno morje rušja. Žalostno sva začela poplesavati pod vznožjem hriba, malo naprej pa spet malo nazaj, malo gor in malo dol, vendar pametnega in lahkega pristopa nisva našla. Nazadnje sva se odločila. Izbala sva navidez še kar simpatično grapo, ki je vodila nekam navzgor. Rešila naju je trma in krajša pomožna vrstica, ki jo za vsak primer imava vedno v nahrbtniku. Napredovanje je postajalo vse težje in zahtevnejše, o kakšni simpatičnosti ni bilo ne duha ne sluha. Vztrajala sva še naprej. Kam pa drugam, ko se pa po isti poti nisva upala in želela vrniti!

Nazadnje sva le priplezala tja, kamor sva hotela. Časa za zmagoslavje ni bilo, morala sva priti tudi dol. Iskala sva lažjo različico, zato sva jo ubrala prav v nasprotno smer proti Krničkemu sedlu. Strmina je bila videti prijaznejša, manj zaraščena in na pogled prehodna. Šlo je spet malo gor in malo dol, malo po avstrijski strani in malo po naši. Pošteno naju je bilo že strah, da sva si dodobra začinila brezglavi vzpon na vrh. Sledila sva torej gamsjim bob-

kom in svojima nosovoma ter po severni strani obkrožala vršno skalno gmoto. Počutila sva se kot tatova, ki skušata gori ukrasti del njenih skrivnosti.

Splačalo se je: po vztrajnem iskanju, spuščanju in spet pihanju navzgor sva skozi imenitno okno pokukala spet tja, kjer sva pred nekaj urami izgubila pot navzgor.

Najlažji pristop na goro pa je za naju še nekaj časa ostal uganka.

3. DEJANJE: NEHOTE NA KRNIČKO GORO

Jeseni smo se spet vrnili v Matkov kot. Tokrat sva bila okrepljena še z otrokoma in z našo športno babico, ki pri svojih poznih šestdesetih letih še vedno pridno zahaja v skalne višave. Začetka poti kljub opisu nismo našli. Žalostno smo spet zrlj navzgor, nazadnje pa se precej pesimistično lotili svoje variante vzpona. Po označeni poti smo se mimo Škafa in prek Latvic dvignili pod vznožje grebena Krničke gore. Pošteno smo se namučili, saj je bila strmina precej naporna in zahtevna. Prečkati smo morali trdo in zopno snežišče in poiskati prehod čez krušljivo, z varovali in markacijami slabo opremljeno steno.

Naprej je šlo lažje. Ubrali smo jo kar po svoje, po travah in skrotju.

Pozno popoldne smo utrujeni prilezli na greben. Rušje nam je v posmeh in jezo nesramno zaprlo lažji dostop na vrh. Po avstrijski strani smo se morali še nekaj metrov spustiti in smo nato končno zaslužno prisopihali na Krničko goro.

Časa za evforijo in razgled nismo imeli, mudilo se nam je v dolino. Vračali smo se po isti poti. Hiteli smo in se priganjali, že v trdi temi pa smo z žepno svetilko prtipali do avtomobila, lačni, uničeni in zadovoljni.

Babica se je med vožnjo čustveno sprostila in zagrozila, da z nami resnično ne bo več šla na izlet. Vedno ji veselje do gora začnimo s kakšno pustolovščino. Odločila se je, da bo nekaj časa raje hodila s svojim Jurčkom na prijaznejše hribočke v okolici Ljubljane.

4. DEJANJE: NAJLAŽJI DOSTOP NA MATKOVO KOPO

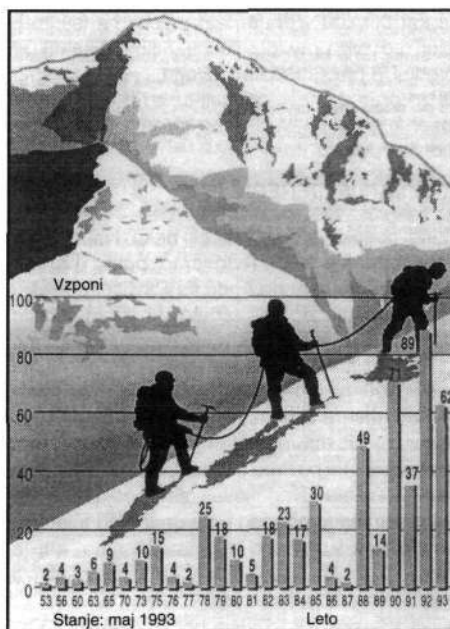
Kot veliki in pompozni finale naše simfonije osvajanj tega pogorja nas je še vedno čakala tista neodkrita stezica, ki bi še zadnja lahko nagradila našo vztrajnost in pravo hribovsko trmo. Odpreti smo želeli še zadnja vrata težko

500 Hillaryjevih posnemovalcev

Veličastno se Mount Everest s svojimi 8848 metri razgleduje po gorskem svetu svoje Himalaje. V skoraj 41 letih, odkar sta 29. maja 1953 Novozelanec **Edmund Hillary** in šerpa **Tenzing Norgay** kot prva priplezala na najvišjo točko Zemlje, se je odmaknjeni in deviški vrh spremenil v najvišje smetišče na svetu: steklenice iz plastike, bombice za plinske kuhalnike, zarjavele ribje konzerve, prazne baterije, toaletni papir in odvržene varovalne vrvi so nastlane po vseh smereh čisto do vrha gore. Ta čas sta imela Hillary in Tenzing približno 500 posnemovalcev, en sam dan leta 1992 pa je pod vrhom čakalo kar 32 alpinistov. Kot je zapisano v uradnih vladnih statistikah, je od leta 1953 na tej gori izgubilo življenje 123 ljudi.

Zadnji čas je napalska vlada izdala zakon, po katerem morajo vse odprave svoje smeti odnesti nazaj v dolino, od koder so jih prinesle. Vendar je to izredno težko nadzorovati, napovedanih visokih kazni pa doslej še ni nihče plačal. Da bi nekako obvladali vse večje onesnaževanje gorske narave (kakih 50 ton smeti leži zdaj po pobočjih te gore), namerava vlada število plezalcev drastično omejiti. Za vsako od štirih smeri na goro bodo v spomladanski in jesenski sezoni dovolili vzpon le eni sami odpravi.

(Die Welt)

Leto 1992 je bilo doslej rekordno: kar 89 alpinistov je priplezalo na Mount Everest

(Reuter)

dostopne trdnjave. S pomočjo domačinov, predvsem Matkovega sina, to sploh ni bilo težko. Brez njega pa bi bilo to verjetno nemogoče.

Začetek poti je bil resnično neopazen in mojstrsko skrit. Pričela se je sredi gozdnega pobočja in nas prijetno in varno privedla pod Matkovo krnico. Izgubili smo se le enkrat, takrat, ko so jo zakrili šopi planinske trave. Svet je tu prešel v krušljivo grapo, ki se spušča z nekdanje Matkove planine. Od tod smo jo skoraj vodoravno mahnili okoli Matkove kope. Z Mojco sva najbližje vrhu poskušali še enkrat najti dostop nanjo. Po grapi sva se počasi prebijali navzgor in iskali najboljše prehode. Veseli sva bili, da bova

kmalu dokončali naše družinsko raziskovanje. Nekje pod vrhom sva na grebenčku odkrili dve stari markaciji. Le kdo in kdaj ju je označil in od kod so pripeljale sem gor?

Spet sva hiteli navzdol, čeprav naju čas tokrat ni priganjal. Mudilo se nama je k Andreju in Roku, ki sta čakala nižje, na krožni poti. Končali smo našo gorsko odisejajo.

In prav tisti dan smo tam sredi pečin, grap, prepadov in grebenov spet zagledali nekaj naših novih ciljev, novih hrepenenj. Verjemite mi, še naprej nam ne bo dolgčas, pa če nas po vsem tem lahko uvrstite h kakšnim tipom planincev ali ne.

V GORAH EKSOTIČNEGA SREDOZEMSKEGA OTOKA

KORZIŠKA LEPOTICA PAGLIA D'ORBA

RAJKO SLOKAR

Na pobočju nad desnim bregom rosno mlade gorske doline reke Golo, prekritem s spletom trave in drobnega granitnega kamenja, ki se ob vidni stezi izgublja v črno prst, stopamo na močvirnato ravnico. Nad njo se gmota stisne v dolg hrbet, zaznamovan s kilometrsko vidno stezo, ki se blago dviguje proti severovzhodu vse tja do vpadljivega zavetišča.

Capu Tafunatu (2335 m) mi privzdigne brado. Zrem v njegove strme stene, v ostro zarezano škrbino Col des Maures (2155 m) in desno nad njo v vabljivo ostenje Paglie d'Orba (2525 m), katere vrh s te strani ni tako izrazit kot z vzhodne in ne ponuja opravičila, da ga zlasti Avstrijci imenujejo korziški Matterhorn. Za trenutek mi je žal, da nismo pristopili z vzhodne strani, iz doline reke Viru, od koder se med jamo Anges in planino Prugnoli ponuja veličasten pogled na stene Paglie d'Orba in nato proti severovzhodu na vrhove gorske pregrade »Grande Barriere« vse do vrha Punta Minuta (2556 m). Vrtoglavo ostenje je brez pajčevine kovinskih pletenic, saj gre za korziški naravni park. Zato je zadnje skupno izhodišče iz obeh dolin koj pod izvirom reke Golo. Od vzhodne strani pa kdaj drugič z osebnim vozilom, kajti ozka cesta ne dovoljuje prevoza z avtobusom!

Pogled se ustavi na zavetišču pod škrbino in zaplava navzdol v dolino, da bi ocenil, ali bo Lacijeva skupina, ki je ubrala krajšo in zato bolj strmo pot ob strugi, prišla pred nami do zavetišča.

NA KORZIŠKI TRANSVERZALI

Vtisi se zganejo.

Prispodoba švistne ...

»Odmor, prosim!« me v tistem hipu zmoti znan ženski glas in mi pogled usmeri na zadnji del skupine.

Zaman hlastam po prispodobah. Zbežala je tako bliskovito, kot je prišla. »Ti prekleto ničevi spomin!« si očitam in se hkrati zavem, da je tako bilo že od ranih let.

Če vodiš, nimaš časa svojih vtisov, besed, primerjav in prispodob prilepiti v spominsko sled in se pogovarjati z lepotami narave tako, kot to lahko počenjajo drugi člani skupine, se dodatno opravičim sam sebi.

Vlado se mi približa, se rahlo zaziblje in me pomembno pogleda. Skoraj mi obliže uho, ko mi polglasno zapiha.

»Veš, to je lepota, zdravje in droga hkrati. Tu smo kot v raju!«

Brhkemu upokojencu potujejo kapljice potu po nosu in prek njega poskakujejo na stezo.

Nasmehnem se in mu nedomiselno, površno pritrdim:

»Brez truda ni užitka, ni raja. Takega planinskega ugodja, tako lepe rajske doline ob tako vedrem nebu pa zares še nisem doživel.«

Pogled mi seže nazaj v dolino. Pravljičnih tolmunov z nedolžno čisto vodo, ki so se blago vdolbili v granitno gladko skalovje, ne morem več videti, saj so se skrili pod blag previs.

Kolikor nas je v skupini, toliko je vtisov, izrečenih ali pa potisnjenih v nikdar odpr osebni hram, zabrni v miselnem stroju.

Stopamo po korziški transvezalni peš poti GR 20. Prehiti nas mladenič, morda Francoz, študent. Na pozdrav ne odgovori. Niti se ne ozre. Nekaj strojniškega je na njem: plastenko z osvežujočo pijačo ima tako nameščeno, da vsak trenutek primakne cevko k ustom in globoko potegne, ne da bi se ustavil in odložil

Pogled na Paglio d'Orba z vzhodne strani.

Foto: Mirko Bijuklić

težak nahrbtnik. Kot lokomotiva, brez gorniške omike.

SLEDIL JE TOLMUN ZA TOLMUNOM

Potem ko smo ob zgodnji popoldanski uri septembrske sobote pripluli v Bastio in se nato nedaleč od obale z avtobusoma prebijali skozi predore gozdnih požarov in soteske doline Asco, smo se v Ascoju, majhni vasici s 110 prebivalci, nastanili v občinski hiši, lično in praktično preurejeni v mladinski počitniški dom. To je naše izhodišče.

Danes smo že tretji dan v korziških gorah. Prvi dan smo se za preizkušnjo moči povzpeli na Muvrello (2148 m). Dobro, da so nas bili opozorili, naj na tem otoku ne uporabljamo daljših avtobusov od 9 metrov in pol, sicer nam ne bi uspelo premagati starega genovskega mostu. Naslednji dan nas je ob mladem jutru med serpentinami izpod planote Stagno sredi mogočnih borov gozda Carrozzica pospremila družina divjih svinj, nato so nas pogostili od sonca pobožani zlati lišaji ostenja Monte Cinta (2706 m), najvišje gore na otoku. Med povratkom se nam je nad ostanki Knafelčeve markacije uspelo izogniti podoru ledenih oklov in zato je nedaleč za tem marsikomu prijala osvežitev v ledeniškem Srebrnem jezeru pod severovzhodno montecintske steno. In nato so nas v pravljici gorski dolini Manica vzradostili skriti slapovi, tolmoni in razkošni bori.

Iz Ascoja smo odšli ob sedmih, nekoliko pozno,

da bi se brez hitrice povzpeli na Paglio d'Orba. Pred nami je bilo 73 km ozke in vijugave ceste, zlasti od vasi Pont de Castiria po soteski reke Golo do trga Calacuccia (830 m) na travniško in gozdno razkošni planoti Niolo (Nielu), nad katero je na severni strani očetoval Monte Cinto. Izstopili smo kmalu za vojašnico v levem ostrem zavoju, imenovanem le Fer a Cheval (1329 m), od koder se je cesta jela dvigovati proti dva kilometra oddaljenemu smučarskemu središču Castellu de Verghio in nato do prelaza Col de Verghio (1477 m). Porazdelili smo se v skupine in se po peš poti GR 20 spustili do planine Radule. Po tritetrturni hoji smo nad slalom in v dolinski ožini prešli navkreber na levi breg reke Golo.

Pol ure pozneje se je dolina razširila in odprla naravnost proti severu v pravljici splot brzic, tolmunov, gladkih skal in pašnikov. Pri višini 1544 metrov (Plan de la Croix) smo skočili na desni breg in postali. Ponudil se je pogled na C. Tafunatu. Sledil je tolmun za tolmunov, drug lepši od drugega, vsak s prijetno granitno skalnato plažo. Zazrli smo Paglio d'Orba in iskali vrh. Nekdo me je podražil, da bo ostal kar pri eni izmed gorskih plaž. Popoldne se bomo okopali v njih, smo si zaobljubili.

Dno doline se je rahlo dvigovalo. Na nadmorski višini 1700 metrov okrog 350 metrov pod planino Tula se je skupina odločila, da bo zavila v strmino proti zahodu in sledila GR 20.

NEVARNA PLANINSKA POT

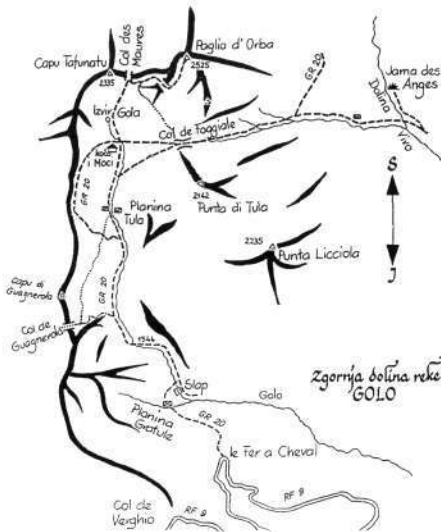
Tako! Sedaj po 3.45 ure hoje počivamo pri preprostem pritličnem zavetišču Ciuttulu di i Mori

(1991 m). Pohodnikov po korziški peš poti GR 20 je kar cel ducat in Capu Tafunatu spušča sapo iz svojih velikih, a od tu še nezaznavnih ust.

Po poldrugi uri hoje od zavetišča smo že na vrhu. Popoldanska sopolja ne ponuja najbolj-šega razgleda, a vendar dovolj dobrega, da na jugovzhodu vidimo Monte Rotondo (2622 m), drugi najvišji vrh Korzike. Bližji Monte Cinto se igra z meglicami, dvigajočimi se iz jezera Cinto, skritega za vrhom Capu Falu, in na vzhodu se bahavo razkazuje planota Nielu z umetnim jezerom Calacuccia. Med Grande Barriere in Capu Tafunatujem so se že nabrali oblaki in zato pogled na zahod ne zbuja lepotnih občutenj. Sicer bi lahko opazovali zahodno korziško obalo.

Pot od zavetišča je bil pravi športno-estetski užitek. V prvi krnici smo na levi strani steze opazili obzidan izvir Gola, na drugi pa sta fotografije privabljal ogromna granitna balvana, ki sta se bogvekdaj odlepila od zahodne stene Paglie. Pod sedlom smo zavili na desno in sledili močicem. Čez deset minut smo stopili na teraso, na katero je z desne vodila težja steza s prelaza Col de Foggiale. Od tam se nam je odprl razgled na mogočno severozahodno steno Paglie d'Orba. Nato smo se vzpenjali strmo in nekoliko v desno. Marsikje smo morali pomagati drug drugemu, zlasti ko smo z druge terase stopili v žlebov, v katerem smo se v suhem plezu (I) lepili na konglomeratne gmote iz porfirnega proda. Najtežje (II) je bilo na vrhu žleba, ko smo si izbrali lažjo različico, poldrugi meter široko polico.

Strešna previsna gmota nas je za nekaj metrov prisilila v počepno hojo in nato se je na naši levi pojavila dvestometerska prepadna praznina. Od tu smo se prekobacevali čez 1.70 metra visoko steno na položni in drobni krajši kuloar. Če bi

bila skala mokra, bi gotovo morali voditi z varovanjem.

ZASANJANI PO DESETIH URAH HOJE

Ko se bomo vračali, bova s Francijem na tem mestu postavila vravno ograjo, sem si velel, kajti drobri in kratka polica sta zahtevala zavarovanja. (In tako sva pozneje tudi storila.)

Nato smo opazovali še modro okno sredi vršnega dela Capa Tafunata in dve premikajoči se postavi, dva zoba v veličastnih ustih; prav gotovo dva izurjeni in ustrezno opremljena alpinista, saj tja ne vodi nobena planinska pot.

Ko smo koj zatem po severni strani prišli na sleme, ki pelje proti zahodu, smo se znašli na »Kozji škrobini« in se v levo spustili za okrog 40 metrov. Znašli smo se na robu široke vesine, ki se oži proti vrhu na vzhodu.

Sedma ura zvečer je. Avtobusa zapuščata postajališče. Pozni smo in za pol ure bomo zamudili najavljeno družabno srečanje z županom **Franceschettijem**, profesorjem informatike in matematike na univerzi v Cortu, edini na Korziki. Utrujenost je minila, morda zaradi dobrega počutja in navdušenja, ki ju je med sestopom še toliko bolj poživil daljši počitek ob idiličnih tolmunih. Celi in zdravi ter zadovoljni smo po desetih urah hoje z odmori vred.

Dremljem in sanjam, kako dolmeni in antropomorfni menhirji, prazgodovinska nagrobna znamenja, čuvaji grobov in duhov, pokopanih v korziškem kraju Filittosa, postajajo tudi varuhi naših stopov, mojih vtisov ... in želje, da se v kratkem vrnem na Korziko.

Razsanjajo me prijazni glasovi Franceschetijeve družine.

Velika globa za Everest

Od lanske jeseni zahtevajo nepalske oblasti visoko takso za vzpon na Mount Everest, ki jo morajo plačati odprave: 50.000 ameriških dolarjev je treba plačati za vzpon petih alpinistov na to goro, v skupini pa je lahko največ sedem plezalcev, pri čemer je treba za dodatna dva odšteti še 20.000 dolarjev. Enemu izmed britanskih organizatorjev komercialne odprave, agenciji Himalayan Kingdom, pa so zdaj nepalske oblasti predložile velikanski račun za plačilo globe, ki znaša kar 100.000 dolarjev: namesto dovoljenih sedem gornikov je namreč na vrh priplezalo kar devet članov odprave in poleg tega še sedem šerp. Da je bila mera še bolj polna, so imeli štirje od teh devetih alpinistov dovoljenje le za vzpon na sosednji Lotse.

Vodja 14-članske odprave, katere edini cilj je bil Everest, si je oskrbel le dovoljenje za vzpon na Everest za sedem članov, za kar je plačal 70.000 dolarjev, za ostalih sedem članov odprave pa je za 9600 dolarjev kupil dovoljenje za vzpon na Lotse, Everestovega sosedja. Tako je želel zmanjšati stroške za vzpon na Everest, saj so morale že zdaj njegove stranke (odprava je bila komercialna) plačati za udeležbo na odpravi po 32.000 dolarjev. Vendar so organizatorju odprave nepalske oblasti pod njegove račune zdaj potegnile debelo rdečo črto.

OTOK ZA ISKALCE ZADNJE ROMANTIKE

POD DRUGAČNIMI NEBESI

ALEŠ KARL NOSAN

Sonce je počasi plulo proti zahodu. Na vrhu strmih skal sem sédel v travo. Bonifacio je zgrajen na osemdeset metrov visokih apnenčastih stenah.

Najjužnejše mesto Korzike. Najlepše mesto Korzike?

Pred nami so se prižigale luči Sardinije.

Bodo prišli strašni pirati iz naših pravljic?

Zgodovina otoka je takšna kot otok. Drugačna od vsega. Vsi so hoteli vladati na najlepšem otoku Sredozemlja. Kljub temu so Korzičani ostali — Korzičani.

Z Mojco in Tadejo smo hodili po ozkih ulicah. Stopnice v hiše so strme. Prostora je bilo vedno premalo. Zato so hiše nadgrajevali. Ali ni v tej hiši živel Napoleon? Tu je snoval svoje velike pohode. Šele združena Evropa ga je ustavila.

Najlepšo lego v mestu ima pokopališče. Življenje po življenju! Tudi junakov Tujske legije ni več.

V Bonifaciu se je čas ustavil.

V VISOKIH GORAH

Restonica, ledeniška dolina, je v osrednjem delu. Iz nje prihaja šum gorskega potoka. Tam so gorske rože toplih barv, obrasle z makijo, so osamljeni viharniki nad gozdno mejo, je dih poletnega vetra v laseh, so granitni vrhovi fantastičnih oblik, ki se skrivajo v mirni gladini gorskega jezera Melo.

Na začetku doline leži Corte, najbolj domoljubno med vsemi mesti Korzike, njeno srce, ki se strmo dviga po pobočju do utrdbe nad mestom. Corte — akropola Korzike.

Kaj je na koncu doline? So visoke gore. In med njimi na skoraj 2000 metrih nadmorske višine je temno modra gladina jezera Capittelo.

Samo tišina, črni granit, sonce in najbolj temno modra voda na svetu. Dolgo, dolgo smo tiho sedeli ob jezeru.

Je bilo tako na začetku sveta?

In kako bo na koncu?

MAMA KORZIKA

Tukaj sonce najlepše sije; tako pôjejo stare korziške balade.

Korzičani so nenavadni ljudje. Uradno spadajo pod Francijo, vendar živijo svoje, drugačno življenje.

Res pomembne so samo tri stvari: rojstvo, poroka, smrt; vsi njihovi običaji so vezani na te dogodke.

So pa samosvoji, originalni, tako zelo zanimivi.

Če je dekle fantu všeč, ji ta pomaha z belim robčkom in ona mu odmaha s pisanim robčkom. Besed sploh ni treba.

Je zato imela Alja ves čas pisan robec okoli zapestja?

Zelo so ponosni na svoje poreklo. Družina je sveta. Moški je gospodar. Včasih, pred ne tako dolgimi časi, je žena že dva dni po porodu morala na polje. Mož je legel v posteljo, oponašal porodno krike in družina je skrbela zanj.

Srednji vek? Ne, Korzika!

Domačini so se morja bali. Rek »Naj te morje odnese« pove vse.

Verjeli so v vraže, čarovništvo, ljudsko medicino s pijavkami, v učinek zelišč, medu, kostanja. So temperamentni in umirjeni obenem. Živijo počasi, brez vznemirjenja, zadovoljni s tem, kar imajo.

Živijo dolgo in kar je zelo pomembno — turizmu odprejo vrata samo toliko, da ne moti njihovega miru.

Tudi zato sonce tam res najlepše sije.

KRVAVI ČASI

Ste brali Merimejevo Colombo?

To so bili časi vendette, res krvavi časi. 18. stoletje.

Iz turistične kulise Propriana se cesta vzpne do najbolj korziškega med vsemi korziškimi mesti. Pred nami je Sartene, prizorišče najbolj krvave vendette v zgodovini Korzike. Sartene — mesto trdnjava, strelne line so vidne še danes.

Vonj po minulih dneh, zadnja romantika?

Ta običaj se je ohranil vse do šestdesetih let našega stoletja. Družina je najsvetejša stvar, še posebej njena čast.

Sprte družine v krvnem maščevanju niso uživale mesa in alkohola, nosile so temne obleke, brade, imele divji videz. Nasilna smrt je morala biti maščevana. Prav tako žalitev, nezvestoba, onečaščenje dekleta. Krvava srajca ubitega je visela v družinski dnevni sobi, dokler vendetta ni bila izvršena.

Kaj pa zakon, sodišča, boste vprašali? Vse je potekalo mimo zakona. Na koncu se je vse končalo s premirjem.

Življenje je šlo dalje — do nove vendette.

MED MORJEM IN GORAMI

Pred menoj je razgrnjen zemljevid otoka.

Ves osrednji del Korzike zavzema narodni park. Kaj bomo videli danes, sem razmišljal, ko je avtobus zapeljal mimo Ajaccia proti severu.

Ceste so ovinkaste, vendar zelo lepo speljane po razgibani pokrajini.

In za ovinkom — presenečenje: je to lepše od vsega? Morje je povsem zeleno, jutranja svetloba ga ustvarja v taki barvi, peščeno dno je kot na dlani.

Vedno sem sanjal o južnih morjih. Mislil sem, da take vode ni v Evropi. Zaliv Cargese. Najlepši zaliv Korzike.

Še vedno je bila zelena barva v mojih očeh, ko smo se po krajšem vzponu pripeljali v objem rdečih skal na obalo Calanche.

Je sončni zahod najbolj skrivnosten del dneva? Ste že videli sončni zahod v puščavi?

Šarm rdečih skal je največji, ko jih oblije rdeče zahajajoče sonce. Erozijski in tektonski premiki so ustvarili tisočere skalne oblike, ki jim je osnova granit, sicer pa so tu bazaltne kamnine s primesmi železa. Brez besed smo hodili med njimi.

Po spustu v zaliv Porto je cesta zavila v gore. Speljana je drzno po robu divjega kanjona. Je po njem sploh že stopala človeška noga?

Pragozd Aitone: med do dvestoletnimi bori, bukvami in smrekami, ki dosežejo do 52 metrov višine, smo se spustili v kanjon. Gorski potok je ustvaril kaskade z romantičnimi tolmini, primernimi za kopanje. Tu je čista, hladna, gorska voda.

Prišli smo na naš končni cilj, na Col de Vergio (1477 m), znameniti cestni gorski prelaz. Nevihta je mimo. Ptice so spet v zraku. Le kaj je na drugi strani?

ZDAJ JE KONEC POTI

Kaj je največja skrivnost sveta? Ljudje kar naprej iščejo. Ko bodo odkrili, kje je bila Atlantida, bo svet nekaj izgubil. Zame je morje največja skrivnost. Tu je meja med življenjem in smrtjo še manj izrazita.

Bom začel misliti drugače, odkar sem v toplem večeru stal pod goro San Pietro?

Življenje je lahko tako nevarno. Raje sem bleščeč meteor kot zaspan planet, je govoril **Jack London**. Sam je odločil o svojem življenju in smrti.

Zamolkel pisk sirene je prerezal zrak. Vsi smo prišli na krov. O, zdaj je konec vsega! Luči na rtu Campomoro so ugasnile. Svetilnik na vходу v пристanišče Livorno je pred nami.

Pilot je že prišel na ladjo. Ladja pristaja. Spet smo na celine. Se bom še kdaj vrnil? Pod temi ali kakšnimi drugačnimi nebesi?

Po zeleni Korziki smo se potepali Tadeja, Alja, Mojca in Aleš v avgustu lanskega leta. Turo v dolino Restonice in na ledeniška jezera smo opravili sami (do izhodišča smo prišli z najetim avtom). Potovanje je zelo dobro organizirala turistična agencija Van Gogh iz Maribora. Prebivali smo v »robinzonskem« avtokampu (ki pa ima vse, kar potrebujete) v zalivu Valinco na jugozahodni strani otoka.

Potovanje zelo priporočam iskalcem lepote, izziva, noči pod zvezdnim nebom, neokrnjene narave in zadnje romantike.

NA DRUGEM KONCU SVETA JE MED GORAMI SKRITA NENAVADNA DEŽELA

SVETA ZEMLJA LADAK

Leh. Na višini 3500 metrov uzmemo majhno, tmurno mesto, ki mu gospodujejo osamljene ruševine nekdanje kraljeve palače. Po dveh dneh vožnje z vozilom po najbolj vrtoglavih cestah, kar jih premore svet, prispemo v »resnično« glavno mesto Ladaka, pokrajine, ki po pravici nosi ime »dolina samostanov«.

Samotni, mogočni vrhovi velike Himalaje obkrožajo to dolino in zavemo se, da smo na obronkih Tibeta.

Ladak se razteza na severovzhodnem delu dvaindvajsete države združene Indije, imenovane Jamu-Kašmir. Toda ko se iz glavnega mesta te države, imenovanega Srinagar, odpravimo mimo doline jezer v to visokogorsko vas, se svet okoli nas povsem spremeni. Še do leta 1974 je bil Ladak popolnoma nedostopen, zato se je tu v celoti ohranila prvobitna kultura — in ne samo to, temveč tudi sama bit in neki

poseben način življenja. Prav gotovo ne moremo več govoriti o Ladaku kot o Indiji, vendar tudi še ne gre za pravi Tibet. Sama pokrajina ima že vse značilnosti gorske pokrajine, ki jo vremenske spremembe za dobesedno leto odrežejo od ostalega sveta. Zato lahko trdimo, da je tu svet drugačen, ljudje so drugačni, njihovi običaji niso prav nič podobni mešanici strogih muslimanskih običajev in običajev trgovskih Kašmircev, ki so se zaradi izrednega navala turistov v zadnjih letih povsem spremenili in ponekod celo izginili.

POKRAJINA KOT MESEČEVA POVRŠINA

»Cesto«, ki v dobrem in slabem vodi iz Srinagarja v Leh, priporočajo vsem tistim, ki želijo priti v Ladak. Če tega nasveta ne bi upoštevali, bi bili prav gotovo na izgubi, in sicer ne glede na to, da je zelo sporna, da je potovanje po njej

tvegano in tudi ne glede na to, da obstaja letalska povezava Leha s Srinagarjem in Delhijem. »Cesto« predstavlja 434 kilometrov nekakšnega »asfalta« in velikih kamnov. Teoretično je ta cesta odprta od maja do septembra, dejansko pa je večji del leta zaprta. Zagotovo je odprta samo julija in avgusta, kajti le takrat na njej ni snega. In še nekaj: teh 434 kilometrov prevozimo v dveh dneh samo v primeru, da so idealni pogoji.

Prava meja, ki loči Ladak od prijaznejšega sveta in nerodovitne obronke Tibeta od hladnejših dolin Kašmira, je prav na tej cesti. Na vrhu Zoji-La (Ženski vrat; obrazilo La v tibetansčini pomeni vrat, prelaz) približno 110 kilometrov od Srinagarja in na višini 3529 metrov se kot vrsta obronkov, podobnih lasnici, vije cesta, ki se spreminja v kolovoz, poln kamnov in kamenčkov, od časa do časa pa izginja v globelih in jarkih.

Do tu se za vsakim ovinkom razprostira pogled na potaplajoče se doline, poraščene z gozdom, na hudournike in potoke, podobne tistim v Švici, in na pašnike, polne koz.

Nenadoma pa smo se znašli v drugačnem okolju, ki je spominjalo na visokogorske himalajske doline. Znašli smo se pred pokrajino, ki nas je spominjala na Mesečevo površino, s požgano travo, ki je posledica sonca oziroma snega, pač glede na letni čas, dodatno pa še neprestanega suhega vetra. O brezah ni ne duha ne sluha.

Edini potniki prek tega prelaza so karavane z osli in majhnimi konji. Ladak se mora prav tem potnikom zahvaliti za preživetje in za edino povezavo s svetom. In to že od nekdaj.

108 TEMPLJEV LADAKA

Cesta se še vedno vzpenja, tja do prelaza Namika in še naprej do Fotu-Laja, kjer je najvišja točka (4108 m) našega dvodnevnege potovanja. Na drugi strani gore, v pokrajini, ki je na koncu sveta, se je prav na koncu doline prikazal prvi ladaški samostan Lamayuru. Apneaste tvorbe, ki ga obkrožajo, ustvarjajo nenavadne sipine peščene barve. Vse skupaj nas spominja na Saharo in skupaj s pokrajino, ki se razteza po dolini in je posejana z ječmenom in oljno repico, ustvarja enkratno nasprotje.

In prav nad vsem tem gospoduje velik budistični samostan, ki že od ustanovitve v 16. stoletju navdušuje svoje obiskovalce. Tarčoki — molitvene zastavice — plapolajo na okoliških vrhovih. Nekaj menihov, oblečenih v obledela rdečkasta oblačila, se prijazno, a vseeno zadržano smehlja. Takoj nam pade v oči neko navdno veselje in prijaznost teh ladaških samostanov, tako različnih od tibetanskih, katerih glavna odlika sta resnost in strogost.

V lamayuruški pokrajini se je v začetku 11. stoletja ustavil puščavnik **Naropa**, da bi v eni od tamkajšnjih jam premišljeval (ta dogodek je naslikan na steni v eni od dvoran), in prav to mesto je slavn **Rinchen Zangpo** izbral za prostor, kjer je zgradil enega od 108 templjev, kolikor jih je ustanovil v Ladaku.

Samostan Lamayuru ni najbogatejši in najbolj zanimiv za obiskovalce, toda vzdušje, ki tu vlada in sam položaj samostana, ki deluje tako osamljen med vsemi temi gorami, mu dajeta poseben čar. Obnovljene freske, ki jih lahko vidimo v dukhangu (dvorana, ki služi istočasno kot molilnica in knjižnica) in ki so bile nedolgo tega prebarvane z živahnimi barvami, dokazujejo, da menihi skrbijo za svoje samostane. Včasih vseeno obžalujemo, da je izginilo tisto staro, manj bleščeče okrasje.

Ure in ure se iz Lamayura po nekaj širši cesti pomika dolga kolona tovornjakov, ki jih krasijo najrazličnejše živopisne poslikave, ter turističnih in drugih vozil. Za vsakim ovinkom se tem popotnikom odkrije nov pogled na pokrajino, še bolj mogočen in vreden vsega občudovanja.

ČORTENI OB POTEH

Kasneje, brez kakršnegakoli prehoda, se ob sončnem zahodu za Karakorum cesta »umiri«. Vozimo se ob mirnem obrežju reke Ind, ki ga krasijo zelena in rumena polja. Otroci se pojavijo nenadoma, iz vseh koticov, in vam ponujajo drobne marellice, znane kot izjemno slastna specialiteta tega konca Leha. Kmetje so sklonjeni nad zemljo, ki jo še vedno obdelujejo z lesenim plugom, tega pa vleče osel. Za žetev še vedno uporabljajo samo srp.

Pot nas vodi prek majhnega mostu. Vzdolž nevarne poti že lahko opazimo prve čortene, znane obris Ladaka. Čorten, ki po obliki spominja na zvon, je tibetanska različica indijske stupe oziroma kitajske pagode. Čorteni, kapelice, ki so nema priča Budove prisotnosti, v Ladaku najavljajo tako vasi kot samostane ali pa označujejo križišče ali vrh kakšnega prelaza. Zdi se, da so se prvi pojavili v Tibetu že v 7. stoletju.

Preden prispemo v samostan Alchi, se peljemo mimo galerije »kapelic«, ki so se zasidrale na obronku dolinice. Tudi ustanovitev tega samostana pripisujejo Rinchen Zangpoju. Gre za najstarejši samostan v Ladaku, ki je ostal skoraj nedotaknjen; nenehno ga ogroža le deževnica.

Alchi je znan po svojih enkratnih freskah, tako krhkih kot perzijske miniature, in po kipcih, ki izžarevajo obilico humorja.

Uro stran od ceste končno naletimo na obarvane čortene, ki najavljajo vhod v Leh. Vzdolž ulice, imenovane »bazar«, prodajajo ženske zelenjavo, ki je skrbno zložena na prodajnih

policah na posebnih listih. Na glavah nosijo klobuke iz klobučevine. Klobuki so v obliki cilindra (kantop), medtem ko so njihova oblačila izdelana iz kozje kože. Imenujejo se logpa in jih kot neke vrste šal ali torbo nosijo »obešene« prek ramen.

Če se malo pomujamo in se povzpnejo na mestne vrhove, pridemo do starih mestih četrti, ki so napol opuščene. Tu, ob vodnjaku, srečamo ženske, ki si umivajo lase, pa meniha, ki se živahno pogovarja s starejšim človekom, čigar obraz je poln brazgotin; hodimo vzdolž visokih hiš, zgrajenih iz ilovice, v katerih se življenje še vedno odvija tako kot v časih njihovih prednikov — čeprav v kotu kuhinje plinski štedilnik lajša vsakdanje življenje.

PALAČA LADAŠKE KRALJICE

V okolici Leha lahko obiščemo številne samostane, različne po zunanem videzu in po okolici, ki jih obdaja. Ti samostani so razvrščeni po hierarhični lestvici in so združeni pod oblastjo rinpoša — velikega učitelja. Tako so Chimre, Shey in še nekateri drugi odvisni od Hémisa, enega od najpomembnejših samostanov te pokrajine, nad katerimi vlada **Drukchen Rinpoche**.

Okolica Hémisa je enkratna, čudovita: srebrni čorteni, zares čudovite poslikave, tanke, izvezene z zlatimi nitkami in biseri. Skromnejši samostani so ponavadi slikovitejši: tako je tudi v primeru Sheya, ki je znan kot nekdanje prebivališče starih ladaških kraljev. Gre za majhen samostan, ki stoji na hribu, posebnost tega hriba pa je, da je popolnoma bel.

Samostan Tikse je znan po svojih zidnih slikarjih, ki so najslikovitejše in najbogatejše, če ne upoštevamo tistih v samostanu Alchi. V samostanu Tikse so menihi zgradili nov tempelj v treh nadstropjih. V njem je Budov kip, izjemno velik, ki si ga lahko ogledamo po »rezinah«, saj se nanj vzpenjamo po polzastih stopnicah.

Na drugi strani Inda se pred nami dviga Stok, skromen samostan, muzej in kraljičina palača obenem. Kraljica je zastopala Ladak v parlamentu v Delhiju med letoma 1977 in 1979. Od takrat živi zelo skromno v tej »palači«, nič bogatejši kot kakšna meščanska hiša. V majhnih prostorih, ki služijo kot sprejemnice, lahko občudujemo koničaste čelade, železne srajce, predmete iz srebra, poslikane in okovane skrinje in celo obredni perak, težko avbo v obliki ptičjih kril, ki jo nekatere ženske še vedno nosijo. Kraljičin perak, ki ga prekriva 401 turkiz, tehta več kot dva kilograma in je samo še spomin na minuli blišč. Kraljica živi danes od skromnih prihodkov, ki jih ji nudi zemlja, in od darov ljudi, ki jo spoštujejo.

PRAZNIKI GORSKIH PREBIVALCEV

Med pomembnimi prazniki, ki jih vsako leto praznujejo v samostanih Phyang, Hemis, Tak-tak, lahko srečamo prebivalce Ladaka. Pridejo od vsepovsod, pripeljejo se v prenatrpanih avtobusih, na strehah kamionov, pa tudi peš pridejo, z otroki na hrbtu in obvezno z velikim čajnikom v roki. Oprtani so še s posodami vode, majhnimi zavojčki čaja in z ječmenovo moko. To je vsa njihova hrana. Ponavadi pridejo že na predvečer praznika in se utaborijo v taboru.

Tu lahko občudujemo ženska oblačila: te nenavadne perake v obliki kače naočarke, ki ponavadi predstavljajo celotno družinsko bogastvo, dopolnjujejo še živopisni životci, okrašeni z girlandami perl, povezanih med sabo z velikanskimi koralami. Jasno je, da so prišli na praznovanje, prišli so se zabavat. Pijejo rižovo žganje in pitje tega je pomemben del obreda. Obenem se nasmihajo fotografskim aparatom in kameram tujcev. Vendar so tu predvsem zato, da bi se udeležili pomembnega verskega dogodka. Sledili mu bodo z vso svojo dušo in telesom.

(Prevedla Nuša Podobnik)

Vzpon, dolg devet mesecev

Začelo se je pred dobrimi devetimi meseci tam nekje v daljni Italiji.

»Ekipa«, ki je štela dvoje ljudi, je bila v pripravljenosti. Vse je potekalo spontano, na obrazih je bila sreča.

Prvi uspeh je bil kmalu znan. Člana ekipe sta naredila vse, kar je bilo v njunih močeh, sedaj je bila naloga preložena nanj. Sam se je moral začeti učiti, spoznavati, sprejemati in preživljati.

Njegovo življenje je bilo obdano z vsem lepim, a kljub vsemu je bilo vprašanje, ali bo zmogel ta napor ali pa bo potreboval pomoč strokovne roke.

Po vseh preobratih, trudu in težkih trenutkih je fant bil pripravljen za vzpon, ki ga bo opravil samo enkrat in za katerega se je moral pripravljati kot vrhunski tekmovallec, ki se je spopadel z naravo. Uspelo mu je; zanj in za njegova starša se je začelo novo življenje.

Rodil se je 11. januarja 1994 in še isti dan postal član PD Mežica. Povezal je ljubezen dveh sosednjih držav in tako dosegel še en vrh: postal je najmlajši član Planinske zveze Slovenije. Za svoj pristop se ni odločil sam, njegov oče pa dobro ve, da mu mali sinko prav nič ne bo zameril.

Veliko uspeha v prihodnje, mali Franko!

Boštjan Lesjak
PD Mežica

SPOMLADANSKI ALI POLETNI IZLET Z GORSKIM KOLESOM

SKRITI ZAHODNI KOT DRŽAVE

IGOR MAHER

Če bi vas kdo vprašal, kje in kaj je Robidišče, bi verjetno le skomignili z rameni. Pa vendar je to ena od naših »naj« vasi — najbolj na zahod pomaknjena vas v Sloveniji. Leži na robu Breginjskega kota, ta pa je že sam od sebe za večino »tam nekje Bogu za hrbtom«. Tudi če bi vam povedali, da leži v povirnem delu Nadiže, si s tem ne bi znali kaj dosti pomagati.

Marsikdo je za ta skrajni zahodni predel Slovenije ob meji z Italijo prvič slišal šele leta 1976 ob hudem potresu, ki je nekatere kraje dobesedno zravnal z zemljo. Vendar so ti odročni kraji prav po krivici deležni tako malo pozornosti. Na obrobju Julijskih Alp so ujeti med poslednje visoke vrhove, ki se od tod spuščajo proti prostrani Furlanski nižini.

KOBARID JE IZHODIŠČE

Najlažji in najbolj naraven dostop v Breginjski kot se odpira iz Kobarida, kjer Soča zapusti ozko sotesko in se razlije v široko dolino pod Krnom. Od tod se proti zahodu vleče široko podolje, vkleščeno med dolgi greben Stola in plečati Matajur. Po slednjem ga nekateri imenujejo Podmatajursko, med domačini pa je bolj v rabi ime Starijsko podolje po največji vasi Staro selo. Preseneca nas širina podolja v primerjavi z majhnim potočkom, ki teče po njem. To nesorazmerje nam lepo razloži tektonska aktivnost, ki je povzročila pogrezanje. Od tu namreč lahko preko celotne Slovenije pod imenom Idrijski prelom sledimo izrazit sistem prelomov. V ledenih dobah je k obliki doline precej prispeval tudi stranski krak Soškega ledenika, katerega sledove v obliki moren bomo lahko zasledovali vse do Breginje.

Kobarid zapuščamo v senci dolgega lipovega drevoreda, zasajenega še pred drugo svetovno vojno. Ob robu močvirnatga sveta prispemo do Starega sela. Po ljudskem izročilu naj bi prav ta močvirja rešila te kraje pred Turki. Neustrezno opremljenim je na poledenelih močvirjih drselo in zato so jih domačini z derezami na nogah in vilami v rokah veliko pobili. Redki preživeli so v svet ponesli glas o strašnih ljudeh, ki imajo železne noge in roke.

V tem delu je tudi najvišja točka podolja in istočasno nizko razvodje med Sočo in Nadižo. Tu vstopamo v povodje slednje. Nadiža izvira pod dolgim grebenom Stola, nekaj časa teče kot mejna reka, naredi ovinek skozi Slovenijo in nato ostro zavije proti jugu. Pri tem jo spremlja

tudi cesta, ki mimo mejnega prehoda Robič pelje proti Čedadu. V prvi svetovni vojni je bila med Kobaridom in Čedadom ob Nadiži speljana tudi ozkotirna železniška proga.

LEPI RAZGLEDI S STOLA

Že v Starem selu zapustimo to cesto. Zložno se vzpenjamo po sončnih pobočjih nad Nadižo ob vznožju grebena Stola. Prva večja vas na naši poti je Borjana. Pred dobrimi štirimi desetletji, februarja 1952, je del vasi odnesel snežni plaz, ki je prihrumel po pobočjih Stola. Le dobri dve desetletji kasneje so se naravne sile ponovno razdvijale, tokrat v obliki že omenjenega potresa. Borjana sicer ni bila med najbolj prizadetimi, slabše pa so jo odnesli kraji, ki jih bomo še spoznali.

Nad vasjo Sedlo tik pred Breginjem se odcepi ozka cesta, ki v dolgih ovinkih pripelje na greben Stola, od koder je le še kratek sprehod do samega vrha. Južna pobočja so bila nekoč vse do grebena poraščena z gozdom — tako kot na severni strani. Ščasoma so gozdove skoraj povsem izkrcili, da so dobili pašnike in senožeti. Zaradi velike namočenosti se je na mnogih mestih razbohotila erozija in potrebno je bilo celo pogozdovanje, da se je ponovno vzpostavilo ravnotežje. K temu je precej prispevalo tudi žalostno dejstvo, da je bilo paše zaradi množičnega odseljevanja vse manj.

Z vrha in nasploh z grebena je prvovrsten razgled na Julijske Alpe in že zaradi tega se je vredno potruditi na ta 1673 metrov visoki vrh. Lahko si ga privoščimo kot samostojen izlet, tisti z obilico kondicije pa lahko združijo vzpon na greben Stola s kolesarjenjem po Breginjskem kotu. V tem primeru je bolje, da se iz Kobarida odpeljemo po glavni cesti proti Bovcu. V Žagi se usmerimo v dolino Učje, kjer nam ne bo žal, če bomo od časa do časa pogled s ceste usmerili v divjo sotesko pred seboj, še posebno, ker zaradi novih idej o gradnji hidroelektrarne to morda ne bomo počeli več dolgo. Tik pred mejnim prehodom zavijemo na gozdno cesto, ki nas pripelje na preval Na Verilih. Sem pripelje tudi že omenjena cesta iz breginjske smeri. Po njej se spustimo proti Breginju, še pred tem pa se (najbolje peš, da ne bomo po nepotrebnem delali škode) lahko odpravimo na bližnji vrh Stola.

LOGJE NAD NADIŽO

Iz Sedla kmalu prispemo v Breginj, pred potresom gotovo najlepše naselje na Slovenskem.

Logje, zadaj Stol. Foto: Igor Maher

Že sama lega v naravnem amfiteatru, obdanem na severu z visokim grebenom Stola, na zahodu pa s položnim flišnim slemenom, ki se prislanja na Stol, je dajala čudovit okvir tipični arhitekturi beneško-slovenskega tipa. Med hišami z lesenimi zunanji hodniki, balkoni in stopnišči so se vile ozke ovalno speljane ulice. Najstarejša hiša je bila stara več kot 900 let, mnoge so bile okrašene z zidnimi slikarjami. Od vsega tega bogastva je po potresu ostala le cerkev z župniščem in manjši sklop domačij. Cerkev sv. Miklavža ima lep poslikan kasetiran strop iz 17. stoletja in posebej stoječ zvonik. Na terasi pod Stolom pa je po potresu nastalo novo naselje pretežno montažnih hiš in ob njem tovarna, ki je kraju vdihnila novo, precej spremenjeno življenje.

Za Breginjem se cesta cepi. Ena gre proti zahodu preko Nadiže v Italijo, druga — in to bomo izbrali mi — pa nas po položnem slemenju popelje do vasi Logje. Do nje pridemo prek obširnih senožeti na rahlo valovitem flišnem svetu, kjer so nekoč hkrati kosili, steljarili in sekali, danes pa se le redke senene kopice še upirajo vse večjemu zaraščanju.

Logje so prikupna gručasta vas na razglednem pomolu nad Nadižo. Zaradi ugodnejše kame-ninske podlage in večjega truda pri obnovi po potresu je v vasi ohranjenih še precej hiš, zgrajenih v slogu, tako značilnem za predpotresni Breginj. Od tod si lahko ogledamo še eno zanimivost, povezano z reko pod nami. Nadiža priteče na naši desni iz ozke soteske, točno pod nami ostro zavije in nato teče proti vzhodu, kjer smo jo med potjo že spoznali. Vendar ni bilo vedno tako. Če se ozremo v pobočje na

nasprotni strani, opazimo široko, danes suho dolino, imenovano Predol. Po njej je nekoč Nadiža odtekala direktno proti nižini, nato pa so prelomi preusmerili njen tok.

ROBIDIŠČE IZUMIRA

Po kolovozu se strmo spustimo do reke, ki jo prek mostu prečkamo na mestu, kjer zapuša slikovito sotesko in s tem tudi državno mejo. V nasprotnem pobočju kmalu dosežemo cesto, ki se vzpenja proti glavnemu cilju naše poti. Robidišče je najbolj zahodna vas v Breginjskem kotu in s tem tudi v Sloveniji, ni pa obenem tudi najzahodnejša točka. Ta slava pripada točki v podaljšku Stolovega grebena.

Vas je kot v nekakšnem žepu na slemenu, s treh strani obdanem z državno mejo. Na primeru Robidišča lahko spoznamo vso tragedijo povojnega razvoja, ki je povsem obšel odročnejše kraje. Vas je še pred kratkim štela dobrih 30 hiš. Na začetku stoletja je imela 228 prebivalcev, nekaj časa tudi svojo šolo, nato se je začelo izseljevanje, zadnji udarec je zadal še potres in tako se danes za obstoj bori le še 13 Robidiščanov. Vsi so že precej v letih in dokaj črnogledi glede prihodnosti vasi. Tako bo verjetno propadla vas, katere pomen je bil v srednjem veku veliko večji kot je danes. Tod je vodila pomembna cesta s Koroške v Furlanijo: prek Predila, skozi Bovec, iz Soške doline prek grebena Stola v Breginj in Logje, iz Robidišča pa naprej v Videm. Ugodna lega je omogočala razvoj različnih obrti, od katerih se je najbolj razvilo izdelovanje košev, košar in grabelj. Ko se danes sprehajamo med opustelimi domačijami, le težko dojemamo, da kolo zgodovine tod nekoč ni vozilo po stranskih poteh kot danes.

Vračamo se po cesti, ki so jo šele pred leti zgradili ob Nadiži. Pred tem je bilo Robidišče bolje povezano z Italijo. V vasi je namreč maloobmejni prehod. Pod Logjem se lahko spustimo k strugi Nadiže, ki je tu pod Napoleonovim mostom izdolbala korita. Napoleonovo ime je spomin na čase, ko je bila tu meja med Francozi in Avstriji. Šele leta 1814 so namreč Breginj, Logje in Robidišče pripadli tolminskemu glavarstvu oziroma Avstriji.

50 KILOMETROV KOLESARJENJA

Nato se dolina razširi in kmalu prispemo v Podbelo. Ta vas je bila ob potresu najbolj poškodovana. V spomin na staro vas je ostala ena sama hiša. Ker ob sami Nadiži naprej ni nobene poti, se vzpnemo do Borjane, kjer se priključimo že znani cesti, ki nas popelje nazaj do Kobarida. V poletni vročini seveda ne bo odveč, če se ustavimo ob Nadiži. Za kopanje so zelo priljubljena ko-

2. filmski festival v Popradu

V slovaškem kraju Poprad bo od 12. do 16. oktobra letos drugi mednarodni festival gornjskih filmov, katerega namen je razvijati gornjsko filmsko umetnost. Na njem bodo predstavili igrane, dokumentarne in drugačne umetniške filme, katerih dogajanje je v gorskem ali podgorskem svetu, katerih dogajanje predstavlja športno udejstvovanje ali vsakdanje življenje v takem okolju, pa tudi filme, ki prikazujejo lepote gorskega rastlinstva in živalstva. Na festivalu lahko sodelujejo poklicni filmarji ali amaterji z največ po tremi filmi, ki so jih pred tem tudi že lahko predstavili na kakšnem drugem festivalu. Festivalna komisija bo prispele filme razporedila v kategorije hoja po gorah, plezanje in prosto plezanje, smučanje in alpinistično smučanje, življenje v gorskem okolju in drugo, v kar sodi med drugim jadrarno padalstvo, gorsko kolesarjenje, splavarjenje in rafting po gorskih rekah, turizem, jamarstvo itd. O uvrstitvi prispelih filmov v festival-

ski spored bo odločala posebna komisija, ki bo najboljšim filmom podelila vrsto nagrad.

Filme, ki bi jih avtorji želeli videti v festivalski konkurenci, je treba poslati najpozneje do 30. junija letos na naslov Medzinarnodny festival horskych filmov, Popradske nabrežie 2802/3, 058 01 Poprad, Slovakia, informacije pa je mogoče dobiti tudi po telefonu . . . 42 92 614 45.

Na lanskoletnem prvem festivalu gorskih filmov v Popradu so med drugimi sodelovali znani gorniki **Kurt Diemberger, Antonio Conte, Aldo Audisio, Mario Corradini, Claude in Yves Remy in Robert Schauer**. Lani je popradski festival vzpostavil dobre stike z Nacionalnim planinskim muzejem v Torinu v Italiji, ko so iz tega muzeja tudi pokazali nekaj zgodovinskih filmov, in s festivalom v Banffu. Letos bodo nadaljevali ta sodelovanja, pa tudi sodelovanje s fotografiji, ki snemajo v gorah, kajti ob filmskem festivalu v Popradu bo tudi velika razstava gornjske fotografije, na kateri lahko razstavljajo fotografije z vsega sveta.

M. R.

rita pri Kredu, torej še preden reka ostro zavije v ozko sotesko med Matajurjem in Mijo. Nad tem okljukom je vrh skalnatega roba cerkvice sv. Volarja, ki nudi lep razgled nazaj na Breginjski kot.

Skozi Robič, kjer so dobro vidni sledovi močnega podora, ki se je po umiku ledenika utrgal s pobočja Matajurja, se vrnemo v Kobariid. Tu si vsekakor moramo vzeti še nekaj časa za

obisk Kobariškega muzeja, kjer so podrobno in zanimivo predstavljeni krvavi boji Soške fronte v prvi svetovni vojni.

Tako zaključimo slabih 50 kilometrov dolgo kolesarjenje na naši zahodni meji, ki je za spomladansko ogrevanje več kot primerno, saj vzponi niso pretirani (razen če si privoščimo varianto s Stolum).

OMAMNO VIJUGANJE V VISOKIH TURAH

POMLADNE OPOJNOSTI

JORDAN KOMAC

V zgodnjih jutranjih urah drvimo v karavanški predor. Skozi zadnjo šipo tu in tam pogledam navzgor, če štirje pari smuči še varno čepijo v svojih okovih. Pred nami je namreč tura, kjer bodo naslednje dva dni smuči najbolj pomembna stvar. Res najpomembnejša stvar je bilo seveda vreme, a to ni bilo v naših rokah. Napoved je bila sicer ugodna, toda mesec maj je še prava tombola.

Mimo Beljaka smo zavili po Dravski dolini. Na obisk smo šli tokrat h Tirolcem, v Visoke Ture. Po lanski precej skromni zimi smo želeli dostojno zaključiti turnosmučarsko sezono in naši severni sosedje imajo precej ugodne pogoje za to. V zahodnem delu tega najvišjega gorovja v Avstriji kraljuje 3674 metrov visoki Grossvenediger, morda najlepši smučarski vrh vseh Tur. To je bil naš glavni cilj, v ugodnem vremenu pa bi dodali še kaj zraven.

Vse do Matreija se nismo ustavljali in Robert je za volanom pokazal dostojno kondicijo. To turistično mesto leži približno 1000 metrov visoko in je nekakšno križišče za pristope na Grossvenediger.

Ko smo se dodobra pretegnili od vožnje, smo po mestu najprej prebrskali nekaj športnih trgovin in si domišljali, kaj vse bi nabavili, če bi imeli »težje« denarnice. No, na koncu smo izbrskali nekaj planinskih kart in vodničkov Visokih Tur, ki so nam v tistih trenutkih bolj koristili. Poznamali smo se še glede koč in prenočišč, kjer je imel Lojze s svojo nemščino zopet glavno besedo. Drugi trije smo več ali manj kimali in pritrjevali.

ŠTEVILNI LJUBITELJI TURNEGA SMUKA

Vožnjo smo nadaljevali po dolini reke Isel do zadnjega večjega zaselka v tem koncu Hinterbichla. Naš prvi cilj je bila kočja Johannishütte na višini 2116 metrov. Precej čez tisoč metrov smo bili, ko je asfalt zamenjal makadam in nameravali smo voziti, dokler bo šlo »na suho«.

Cesta je namreč speljana prav do kočje in strmina je kar huda. V najhujšem klancu je bilo z vožnjo konec in za nas tri se je tura pravzaprav že začela. Robert je potem zmogel še nekaj ovinkov in naposled ustavil pred prvo snežno zapreko. Plazovi, debeli tudi po več metrov, so zapirali cesto in za večino obiskovalcev se je tu vožnja končala. V začetku je bilo nekaj plazov sicer že prebitih, vendar nihče - razen nekaj močnih terencev - ni šilil naprej, pa še ti so potem obstali nekaj sto metrov naprej.

Štartali smo nekje s 1800 metrov in kar na začetku nas je presenetila krajša ploha. Za nekaj minut smo se stisnili ob obcestno barako in potem nadaljevali pot proti koči.

Johannishütte je samevala na travnati ravnici ob vznožju prvih strmin pod ledeniški jeziki. Žive duše ni bilo, saj je kočja verjetno bolj poletno zatočišče. Za nas je bila tudi brez pomena, saj smo nameravali prespati v naslednji postojanki, do katere je bilo še nekako dve uri hoda. Izpred kočje bi lahko že videli naš glavni cilj, vendar je vrhove zagrinjala megla, čeprav je tudi sonce že sililo na plan.

Po nekaj minutah smo nad kočjo končno lahko »obuli« smuči, saj se je trava dokončno umaknila belini. Nad prvo strmino smo že zagledali Defregger Haus, ki leži ob izteku ozkega skalnatega grebena. Ustavljali se nismo, čeprav smo imeli časa še na pretek. Lojze je potegnil naprej in pridružil sem se mu. Robert in Miha sta nekoliko zaostala in izbrala drug tempo.

V zgodnjih popoldanskih urah smo v kratkem presledku prispeli do kočje. Kar nekaj parov smuči se je že sušilo pred vhodom in kazalo je na številan obisk. Pozneje so za nami še prihajali obiskovalci in prvo naše opravilo je bila rezervacija prenočišč. Seveda smo pred tem temeljito obnovili izgubljene kalorije in se odahnilo na klopi.

Vreme se je medtem poslabšalo in pihal je mrzel veter, ki je prinašal spremembo. Bili smo 2963 metrov visoko in kmalu smo jo odkurili v zavetje kočje. Tako smo morali opustiti tudi mi-

sel, da bi morda ob ugodnem vremenu skočili na kakšen bližnji tritisočak — takole za trening. Upali smo lahko le, da bo naslednji dan res držala napoved, ki je obetala solidno vreme.

TRITISOČAKI OKOLI NAS

V koči je z mrakom vzdušje vedno bolj naraščalo, mi pa smo se umaknili na podstrešna ležišča. Na naše presenečenje je začelo proti večeru močno snežiti in tudi veter je naraščal. S pločevinko piva smo zaključili dan in nič kaj optimistično razpoloženi zlezli pod odeje.

Ob svitu smo vstali med prvimi in poskakali k oknom v jedilnici. Pogled nas je dokončno prebudil. Na tej višini je bilo jasno, le okoliške vrhove je še zakrivala megla, pa tudi v nižinah je blodila meglena zavesa. Vreme se je boljšalo, le veter je še močno vlekel. Dobro volje smo na hitro pojedli in v ledenem jutru stopili na smuči. Precej pod ničlo je moralo biti, saj je bil sneg na ledeniku trd in zmrznjen. Zapadlo je nekaj centimetrov pršiča, a ga je veter tu spodaj že pometel.

Nekaj minut smo se vzpenjali, nato je sledil rahel spust na prostrano ravnico, ki se je na drugi strani ledenika počasi vzpenjala proti našemu cilju. Pred nami sta rasla dva lepa tritisočaka, Hohes Aderl in Rainerhorn, oba prek 3500 metrov visoka. Jasno je bilo, da Grossvenediger, če bo le šlo po sreči, ne bo edini današnji vrh. Ledenik je bil v tej višini in sploh od kočice navzgor povsem gladek in brez razpok ter lukenj, kar je obetalo krasno in tudi varno smučarijo. Na platoju med obema tritisočakoma smo se za hip ustavili in pričakali tudi že sonce, ki je sililo skozi redko meglo.

Veter je z višino nekoliko pojenjal in novega pršiča je bilo zmeraj več. Še zmeraj smo bili povsem sami in danes bi morali biti prvi na vrhu. Dobro smo seveda vedeli, kako težko je v tem mrazu zapustiti toplo zavetje in oditi v mračno jutro.

FANTASTIČNO POMLADANSKO VIJUGANJE

Pred nami se je sedaj že vlekel vršni greben Grossvenedigerja, ki pa se je še vedno skrival v megli. Vijugali smo navzgor v nedotaknjenem pršiču, ki ga je bilo tu zgoraj kakih 15 centimetrov. Kljub naporu je srce lahko vrskalo. Na vrhu strmine smo obstali na ozkem grebenu, ki se je izgubljal naprej v megli. Slutili smo, da nismo več daleč, saj ni šlo nikjer več navzgor.

Počasi sem stopil po zametenem robu in čez čas v redki megli res zagledal velik, od snega pobeljen križ. Kot privid je, varno pripet z jeklenicami, stal na izpostavljenem vrhu in odahnili smo si. Malce smo pogrešali le lep

razgled, saj megla ni in ni hotela izpustiti vrha iz svojega mračnega objema. Sonce pa je kot nalašč bodlo skozrno in veter je tu in tam odgrnil jasnino. Ob križu smo si v pršiču zgazili nekaj prostora in zaškrtnili so fotoaparati.

Sam vrh je pravzaprav stičišče ozkih grebenov, pod katerimi so ovešeni manjši ledeniki, prek katerih vodi še nekaj pristopnih variant.

Ker smo prvi prišli, smo seveda tudi prvi odšli in prve zasledovalce smo zagledali šele ob naskoku prve strmine, pod vršnim grebenom. Sledilo je fantastično vijuganje v pravih zimskih razmerah. Tako smo še v soncu prišli do platoja med obema tritisočakoma. Seveda smo bili vsi še za en vzpon in izbrali smo 3559 metrov visoki Rainerhorn, ker je bil pač bolj pri roki. Psi so zopet romali na smuči in ponovno smo zagrizli v strmino. V povsem jasnem vremenu smo v dobre pol ure stali na današnjem drugem tritisočaku. Prejšnji cilj se je še vedno otepal megle, pa tudi daljnji vrhovi niso bili vsi čisti. Spodaj so po ledeniku še vedno prihajali obiskovalci, predvsem tisti, ki so radi malo dlje pospali. Shranili smo še nekaj slik in že smo, vsak po svoje, rezali deviško strmino. Pred nami je bilo tako skoraj 1400 metrov višinske razlike in želeli smo priti čim nižje do kočice Johannishütte.

ZIMA SREDI POMLADI

Prvič smo se ustavili pri koči Defregger in si za trenutek sneli smuči. V nahrbtnikih smo najprej poiskali še kaj užitnega, saj nismo od jutra praktično nič zaužili. Sonce je tu že pošteno grelo in sušilo žejna grla. Sneg se je zgoraj že zmehčal, zato se nismo dolgo obirali. Zapeljali smo v strmino pod kočico in nato zavili v nekakšno dolinico, ki je vodila vse do travnatih ravnin za spodnjo kočico.

Najlepši del ture je bil tako za nami. Ob križu za kočico smo sedli in zadovoljni opazovali prevoženo pot. Pločevinka piva je bila v takih trenutkih seveda več kot na mestu.

S smučmi na nahrbtnikih smo se nato mimo osamljene kočice spustili po vijugasti cesti do avta. Ob tem smo nehote razmišljali, da bi nekaj tednov prej verjetno prismočali prav do tega prostora. No, zgoraj je bilo kljub temu tako enkratno, da smo teh nekaj prikrajšanih minut hitro pozabili.

Čakalo nas je samo še nekaj ur vožnje in med pomladnimi plohami smo se zgodaj popoldne prekucnili čez Korensko sedlo. V Martuljku smo nato še zmočili suha grla in pod mogočno Špiškovo steno kovali načrte za naprej.

Sam mislim, da v ta konec Visokih Tur nisem šel zadnjič.

P. S.: Poleg mene so vijugali še **Miha Arh**, **Lojze Budkovič** in **Robert Klančar**.

DVA DNI SAMOTE IN NEBEŠKO LEPEGA POTEKANJA

KAJ RES NE BO NEHALO PADATI?

MATJAŽ ČUK

Si že kdaj pomislil, zakaj ti srce utripa hitreje, ko stopaš proti vrhu gore? Je to zadovoljstvo, da si dosegel cilj?

Radost, da si med prijatelji, daleč nad vsakdanjimi skrbmi?

Hrepenenje po lepoti, pričakovanje nečesa?

Izzivanje nevarnosti, beg iz enoličnosti vsakdana?

Morda strah pred negotovostjo?

Ali le preprosta radovednost, kaj je na drugi strani?

Kdo ve!

Ko bi človek vedel vse, potem ne bi silil tja gor...

Že spet dež!

Kaj res ne bo nehalo padati?

Gore so vsak dan bolj bele, junij pa je že čisto pred vrati. Nekaj sončnih dni med tednom daje upanje, da se bo vse skupaj le uredilo. Potem sta tu sobota in nedelja in z njima — kaj drugega kot — dež!

Dan za dnem, teden za tednom.

Ali res ne bo nehalo padati?

Potem se le odločim. Dovolj imam vsega: negotovih obljub vremenoslovcev, mečkanja in ugibanja o snežnih razmerah, domačih in službenih obveznosti.

Na hitro »zbašem« konje in drugo opremo v nahrbtnik, vse skupaj vržem v avto in se že peljem novim doživetjem naproti.

KOČA NA PLANINI PRI JEZERU

Čuda snega je letos po hribih. Zadnji majski dnevi se iztekajo — v gorah pa ga je še krepko čez tri metre!

Pozno popoldne krenem s planine Blato na širok kolovoz v senco bohinjskih gozdov. Že za prvim ovinkom me pozdravi sneg, ki bo odslej moj spremljevalec. Sreda je, danes ne bo nikogar. Pa nič zato, ne maram gneče za vsako ceno. Včasih se kar prileže takole biti sam.

Počasi se vzpenjam po razmočenem snegu. Nikamor se mi ne mudi, do noči moram priti do koč. Prav prijetno je tako pohajkovanje brez ure in obveznosti. Nekaj gamsov mi križa samotno pot, iz redkih krpic kopnega poganjajo zapozneli telohi.

Sedim pred kočjo nad jezerom in premišljujem o marsičem. Nehote se mi prikade v misli usoda samotarjev, ki so skrivnostno izginili v Bohinj-

skih gorah. Kdo ve, kako so izginili in kje so končali!

A zdaj ni čas za takšna premišljevanja. Odpodim črne misli in se posvetim prijetnejšim opravilom. Skrbno pripravim vse potrebno za jutrišnji dan.

Na nebu se zbirajo temni grozeči oblaki. Kaže, da bo spet deževalo.

Zlezem v spalno vrečo. Zaslišim prve dežne kaplje.

Dežuje.

DOLINA ZA KOPICO

Ko bi imel smučil!

Ja, ko bi imel smučti, potem se mi zdaj ne bi bilo treba mučiti po napol zmrznjenem snegu. Tako pa hodim prav smešno — narahlo stopim in ko začutim, da se mi bo vdrla, prestopim na drugo nogo. In tako naprej.

Nisem vedel, da je dolina tako dolga. Poletni vzpon mi je že malce ušel iz spomina.

Sredi doline se razmere umirijo. Sneg drži in le še poredko se ponovijo znani občutki iz spodnjega dela.

Močan sever me prepiha do kosti. Postane vražje mrzlo. Oblečem vse, kar imam pri sebi.

Na sedlu me pozdravi sonce.

VOGLI NAD PLANINO V LAZU

Lani so mi Vogli dobesedno odplavali po vodi. Nikoli ne bom pozabil tistega majskega dne, ko je vse teklo in si kar videl, kako pobira sneg. Koliko nečloveške trme in volje je bilo potrebno, da sem se s skrajnimi močmi privlekel na Slatno! O Voglih sem takrat lahko le sanjal.

Utrujen sem. Zadnji metri pod vrhom so vedno najtežji. Letošnja nemogoča pomlad me je pošteno pomehkužila.

Na vrhu sem.

Zadnji Vogel — vrh brez zvenečega imena. Nanj ni poti, na daleč se ga izognejo tudi markacije. Je pa zato polno gamsov, tudi pozimi, in — nič smeti! Nič konzerv in plastičnih vrečk, nobenega vpitja tistih, ki mislijo, da je njihov glas najboljši. Ni niti štampiljke — je le preprosta palica in kupček kamenja.

Morda pa ravno zato le kak samotar po nesreči zaide nanj.

Pred mano je čudovit greben. Snega je tu še na metre. Povsod samo belina, brez konca. Ja, ko bi danes imel smučti!

Sedim na vrhu in občudujem širen razgled. Na nebu se zbirajo prvi oblački. Kot smetana se ovijajo po okoliških grebenih. Vreme se bo pokvarilo.

S težkim srcem se odločim za sestop. Kar sedel bi tu gori in gledal v nebo. Najlepsi del današnje ture je pred mano. Ves dolgi greben vse tja do Krede.

Sneg je tak, kot sem lahko le sanjal. Sonce je omeščalo vrhno plast ravno toliko, da je prijetno za hojo. Mimogrede sem na Srednjem Voglu. Tistih nekaj korakov navzgor mi ni prav nič odveč.

Kot stožec sladkorja kipi v nebo Prvi Vogel. Zadnji vrh v grebenu — a najlepši. Le še strmo pobočje me loči od najnižje točke na dolgi poti do Krede.

Na sedlu sem.

SLATNA, KREDA

Joj, spet bo treba navzgor!

A saj ni težko. Nič ni težko, če si želiš. Čudovit greben Krede stokrat povrne ves trud.

Sedim nekje na grebenu in občudujem grozeč ples oblakov. Vreme se letos noče in noče ustaliti. Kar naprej grozi z dežjem. A vse kaže, da mi bo danes prizanesel. Močan sever sproti razčiščuje situacijo.

Na Kredi sem. Zadnji postaji nepozabne poti. Od tod gre pot strmo navzdol.

Ne vem, koliko časa bom še gradil snežene

može na Kredi. Tale je moj drugi. Letos je sicer malo manjši, a bolj skrbno narejen. Kar ne morem se ločiti od njega.

SESTOP V DOLINO

Posloviti se bo treba. Veter je ponehal, črni oblaki vse bolj grozijo. Najtežji del poti je pred mano — sestop na Dedno poje.

Strmo pobočje, polno zahrbtnih lukenj, težak, razmočen sneg — nikoli me ne bi našli v tej zmešnjavi rušja, skal in vrtač. Paziti moram, da kljub utrujenosti koncentracija ne popusti.

Oddahnem si, ko stopim na dno kotanje z ljubkimi kočami planine Dedno polje. Skok do zimske sobe na planini Jezero je le še formalnost. Utrujen se zlekнем na klopco pred kočjo. Za nekaj kratkih minut me premaga spanec.

Zbudi me planinec, prvi človek, ki ga srečam po dveh dneh. Dežne kaplje ne obetajo nič dobrega.

Spet dežuje.

Na planini Blato sprejemem povabilo na čaj. Zadnje dejanje pred dokončnim odhodom v dolino.

Pravljice je konec. Ostal bo le spomin na lepo doživetje, spomin, ki ti ga ne more vzeti nihče.

Napisano v juliju 1991.

SLAPOVI PRI IDRIDI, SLAPOVI NA ROBU IDRISKE OBČINE

V GRAPI PA ŠE VEDNO ŠUMI...

MARJAN BRADEŠKO

Goušk mu rečejo domačini, ki jim je vsakdanji. Meni, ki mu danes motim njegov graparski mir, pa je seveda novo pričakovanje in izziv, ko se v hladnem jutru iz Spodnje Kanomlje odpravljam noter k vodi, stisnjeni med strma pobočja. Čas je primeren za množico kalužnic, ki me bodo spremljale ves dan, na vsakem robu, celo sredi slapovih sten in tam, kjer jih res ne bi pričakoval. V grapo padajo že takoj na začetku strme stene z leve (v smeri moje hoje).

GOVŠEK

Pred menoj je brž tudi že prvi slap — tolmun, v katerega pada, je hkrati zajezev za elektrarno, ki je nekoliko nižje. Slap ima dve stopnji in je prav mogočen. S travnikov na desni privede nadenj stezica, ki je celo markirana — očitno vodi iz Spodnje Idrije nekam proti Jelenku. Stezica gre zdaj tako kot potok dokaj po ravnem, prečka stare mostove, se združi s še eno staro potjo in kmalu izgine navzgor v strmino. Struga se nato zoži in začenja se tisto pravo graparjenje.

Ko se nakopiči dovolj sten, je v lepem bučnem kotlu nov slap, katerega višina je preko petnajst metrov. Velik balvan leži pod njim in to mesto je kot nalašč za fotografa. Piš vetra, ki ga dela slap, je močan in medtem lahko tudi kaj malega premakne — tako se je to zgodilo z mojimi palicami, ki pa jih je voda na srečo kmalu odložila. V stenah, nad katere se moram povzpeti, je vse vijolično od kranjskega jegliča, ki se tu počuti zelo doma.

Nad slapom je še vedno vse koritasto in gladko in pod veliko previsno steno, ki se sklanja z leve, je lep tolmun, v katerega drsi petmetrski slap. Tudi z desne se vse cedi in ta vlaga seveda prija mastnici, ki se s kranjskim jegličem meša v lepo belo-rumeno-vijolično preprogo, obsijano z jutranjim soncem.

Nekaj metrov višje se slika spodnjega slapu ponovi, morda celo v lepši obliki. Struga je od tu naprej nekoliko bolj umirjena, tudi pobočja so manj strma, z desne pa na več mestih pricurlija voda, ki ima veliko lehnjaka in ga pridno lepi na skale.

Kmalu se spet vse zoži, struga pa razcepi. Z desne se pripodi voda v tristopenjskem slapu,

Najvišji slap na Govšku

ki ga je skupaj preko deset metrov, pa tudi levi krak je ves razigran, tako pa se nadaljuje tudi navzgor. Vode ima ta krak sicer manj, kaže pa se cela množica drobnih slapov v ozki soteski.

Ker nameravam iti po glavni strugi, se vrnem do sotočja in se po gamsji stezici vzpnem na travnike pod Govškim. Globoko pod robom šumi še en slap. Govško je samotna kmetija, ki še ni čisto opustela, saj v hlevu celo nekaj meketa. Ne vem pa, če ima kmetija še stalne prebivalce, saj je hišni prag zaraščen, pa tudi hiša (izba) ni ravno pospravljena — prav zanimivo je skozi ozka okna opazovati stare prostore, nekoč tako prijetne, danes pa čakajoče na nekoga, ki bi jim znova vdihnil dušo. Bo kdo prišel, preden zleze domačija skupaj?

Spet sem na markirani stezici, ki pa se takoj za hlevom vzpne v breg. Prek travnikov grem nazaj v strugo, saj je izpred hiše videti višje gori velike stene, ki obetajo nova doživetja. Po nekoliko ravnem delu, ki ga spremlja celó lovska potka, se pred mano dvigne visoka skalna pregrada, prek katere pada še mogočnejši slap. Splačalo se je, saj je slap najlepši in najvišji v grapi, vitek lepote, visok blizu trideset metrov, za polepšanje pa si je ob vzhodu zgradil še lehnjakov stebriček. Dolgo ga opazujem, spravljam v fotografsko škatlico za spomine in se kar ne morem ločiti od njega. Na levi se ponuja prehod, ki pa je strm in naporen. Ko se zvlečem preko, ugotovim, da je nad slapom visoka stopnja, vsa v majhnih

slapovih, ki vodi dajejo zalet za zadnji skok. Stopnja je skupaj visoka preko sedemdeset metrov in je res mogočna. Na posameznih skalah iz mahu poganjajo veliki šopi kalužnic, ki dodatno krasijo ves žleb.

Nad stopnjo se grapa dokončno umiri, vode je vse manj, ostanki starih stavb se pojavijo, vodo pa zopet prečka tista markirana stezica, le da je tu že precej zapuščena. Na desni, nad travniki, so Jurice, na levi je na lepem robu Kovk. Samoten. Pred hišo sedim na toplim dopoldanskem soncu — v bezgu ob bližnji podrtiji žvrgolijo ptice, v nasprotnem bregu prepeva kukavica, iz grape gor pa prihaja šumenje Govška. Kot je prihajalo nekoč, ko so tu še živeli ljudje.

POLIŠKA GRAPA

Ko se peljemo po Baški grapi navzgor, nekeje visoko nad Bačo, malo pred Grahovim v nasprotnem bregu pod Bukovskim vrhom opazimo globoko prepoko v celotnem pobočju: iznad zelenih bukev se dvigajo skalni robovi sten, ki prepadajo v grapo. Vedno znova sem jo opazoval, zvedel za njeno ime (Poliška grapa) in danes sva končno v njenem vzhodu.

Suha struga, kjer voda teče nekeje spodaj pod peščenimi nanosi, in potka po njej jo vsaj na začetku delata krotko. Pa ni dolgo tako — voda kaj kmalu zašumi, potka se zoži v stezico, stene lezejo skupaj. Pred nama je že sotočje in na levi, kamor se nadaljuje glavna struga, so ozka korita. Z desne priteka manjši potok, vse pa je kamnito in gladko. Pravzaprav bi se tu pot lahko končala oziroma nadaljevala le z veliko težavo, če ne bi nekdo zabil v skalo treh klinov in napel tja konec 'zajle'. Tako s prehodom ni večjih težav. Vprašamo se sicer lahko o smiselosti takega početja, vendar je z grapami večinoma tako: ali so več ali manj prehodne in je le kakšen siten del, ali pa so docela neprehodne. Pravzaprav sem doslej le v Zakojški grapi naletel na kratko jeklenico, pa še tam bi bil možen malo daljši obhod. Tukaj, v tej grapi, brez tistih klinov lahko pozabimo na kratek obhod, saj so pobočja izjemno strma, ploščata in prekinjena s skoki.

Pot nadaljujeva nad koriti, kaj kmalu pa se pred nama pojavijo zoprne gladke plošče. Z desne namreč v strugo pada nekakšna drča, po kateri nekoliko meži voda. Struga je naprej videti prehodna, vendar se ne upava spustiti noter, ker bi bil prehod prek gladkih plošč ob morebitnem povratku silno težaven. Kasneje sva zgoraj pri Pušniku zvedela, da je bilo do pred kratkim tu laže priti čez, pa je narasla voda lansko jesen malo pokvarila prehod. Tako se vzpnemo visoko v desno pobočje, prečiva pod veliko kamnito steno, na vrhu katere raste lepa tisa, od tu pa se spustiva nazaj noter. Kratek skok nad strugo premagava z vrvjo, ki jo napneva okoli drevesa.

Od tu naprej je struga ozka, zelo divja in strma, vendar ves čas lepo prehodna. Debele skale, vse odete v zelen mah, ležijo v njej in še povečujejo vtis temačnosti globeli. Grapa se šele po daljšem času, že visoko v pobočju, spet cepi. Desno med kamnite stene vodi suh krak, voda, ki je je vse manj, pa priteka po levem delu, ki se vzpenja naravnost gor. Ta del je lep predvsem zaradi izredne obraščenosti skal z mahom — dobesedno vse je zeleno, čez to pa drsi, skače in mezi voda. Vse bolj tiha je, nima več tiste moči, ki jo pridobi v divjem spustu do doline, pa tudi sten okoli struge ni več.

Gozdnato pobočje, še vedno strmo, se razširi, pojavijo se tudi ostanki civilizacije (štedilnik, pločevinasti sodi ipd.), z leve pa privede noter v grapo lepa stezica. Prav tu, na koncu stezice, je tudi izvir — voda privre na dveh mestih izpod velike skale.

Po stezici se odpraviva gor na širšo pot, ki v levo privede do Pušnika. V strmem pobočju nad grapo so našli toliko uravnave, da so postavili mogočna poslopja, kjer sta živeli dve družini. Danes je tu sicer še vedno življenje, vendar ne utripa več toliko src kot nekoč — pravzaprav je že kar preveč mirno. Tudi konji, ovce in koze se še pasejo, obdelane so skromne njivice, vendar samota in zapuščenost hudo silita sem noter. Lepe zelene meline so tam, redki macesni po pašniku, ob robu pa kamnite ograde, kamor so nekoč znosili raztreseno kamenje, da so lahko kosili.

Po prijetni potki se vzpenja levo na rob in po njem naravnost navzgor, dokler strmina ne popusti in se prevesi v mehke travnike Bukovskega vrha. Od tu naju pot vodi do zapuščenega Črva, ki mu je sredina strehe že padla v vežo, kjer v vetru niha odlomljen tram in včasih presunljivo zaškripa, kjer se znova prestavim v davne čase — v mislih sedim za danes že razpadlo pečjo. Zrem v nenavadne vzorce na stenah in se skozi prelučnjani strop oziram v vrbo, ki raste na podstrešju. Ah, ni besed — kot ob toliko drugih razvalinah tod okoli ne.

Tiho se vzpenja na Črvov vrh, zatem pa potujeva prek mehko nagubane Planote do Pečin. Pred vasjo se prevaliva desno prek robu in se pogrezneva v novo grapo, ki pa ni težavna. Prečka jo množica gozdnih cest in stez — tista najbolj spodaj naju povede v desno. Popolnoma zaraščena izgineva Bizjakova domačija; našli so edini del obsežnega pobočja, ki je bil malo bolj 'raven'. Češnje se ne menijo za življenje — cvetijo tako kot nekoč in bodo cvetele, dokler jih ne bo povsem obraslo drugo drevje.

Ko zmanjka ceste, jo ubereva prečno po pobočju navzdol in 'pristaneva' ravno za železniško postajo v Grahovem.

Zdaj se vsaj ne bom več tako hrepeneče oziral tja noter pod Bukov vrh — prišel pa bom zagotovo še kdaj.

MINIATURA

POBEG

DUŠAN ŠKODIČ

Bele pahljače, tiste, ki pripravajo nebo, so nezadržno izbruhnile prek Stenarja. Komaj rojeno poletno jutro, tisto ta pravo, ki zaščemi v zaspane oči, požene refleksno bolečino v še vedno segrete sklepe.

Trenta še spi.

Rahle meglice delujejo kot kulise, še kakšno uro jim bo prizanešeno pred toplo pogubo, poslano z neba. Sedaj je pravi čas za na pot. Premagam prve zoprne občutke, ki zbujajo dvom v smisel današnjega dneva.

Prihajanje v delovno temperaturo je verjetno prvi lepši del vsake ture. Krajcarica zvonko spremlja začetek poti po Zadnjici, vendar ji danes ne bom nasedel. Iz ovinka pod Zlatorogom sem ga že zagledal kot doprski kip stražarja nad Kriškimi podi. Do tam se pot vleče, še posebno, če si jo vzel podse že tretjič ta teden. Preskakujes znane skale na poti, se sklanjaš pod vejami, ki so ti že včeraj pokvarile frizuro in se skušaš zatopiti v meditacije s svojim drugim Egom, ki si ga pustil doma — morda.

Napol podrt napajalnik pod kočo je verjetno vsakomur olajšanje, ob prihodu do tu zaželen bolj kot fanfare iz grajskega turna. Če imaš tu dnevni cilj svoje večne poti, verjetno ni lepšega kot postati na izhodišču in zadržati dih med pogledi nanj. Ljudje v koči so še pri zajtrku, bližina gora jih je uspavala.

Topli žarki, ki napovedujejo vroč poletni dan, me napodijo proti belemu snegu in blatni škrbini v grebenu. Ride postajajo vse hujše, srce jih šteje hitreje kot možgani, telo slepo uboga ukaze višjega. Ne vem, kdo se prej skrega s kom med umazanimi skalami in čistim blatom, ki ga z lahkoto najdem na klinih in jeklenicah v škrbini.

Poteg, ki prekobali na drugo stran, sprosti. Nov pogled na skrito dolino, obzorje ustavijo nove vzvišene pregrade. Umazana roka refleksno briše potno čelo, pa potem hlače roko, pa roka hlače — kdo ve, kje se to konča, preden se oko napije do sitega.

Sprejem hladnega vetra na vrhu je klofuta prepotenemu telesu. Anorak v takem primeru pove svoje. Kriška očesa vibajo s svojo zrcalno, toda jekleno modro površino. Strese me kljub želji po vodnem obsevu.

Grešniki pred kočo se pretegujejo, nekaj skupinic se je odtrgalo od gnezda. Greh je že to, da so tam doli. Samotar, ki prisopiha na vrh za mano, ukrade poslednje trenutke današnjega

devišta. Pozdrav — in medtem ko se razgleduje, postanem klasični planinec — »štemp-ljar«, odprem skrinjico zaveze tega kraljestva in po vpisu v precej staro knjigo pridam še žig, res čisto zadnji v knjižici »Vrhovi okoli Kriških podov«. Pihavec.

Beg z vrha do škrbine se po krajšem razmišljanju zopet spremeni v beg čistosti naproti.

Sprejmejo me melišča južnih pobočij. Pašniki rgatih domorodcev se zlivajo z grobimi melišči, le iztrebki mi kažejo njihove vsakdanje poti proti Luknji. Puhteče izparine omogočajo svojevrstno inhalacijo gorskega cvetja in zeli na prisojnih pobočjih. Ne vem, kdaj je človek zapustil pot iz Luknje proti nekdanji planini Zajavor. Vodnik po Julijcih obljublja nemalo orientacijskih težav pri prečkanju hudournikov na Pihavčevih rebrih. Skoraj vse tudi najdem, toda oko, vajeno brezpotja, jih vselej premosti.

Debela senca hrastov na planini — kako je lepa še kot mrtva — me položi na tla. Ozebnik nad Zadnjico je čudovito stopničast, gledam vanj in ignoriram vriske skupin, ki po drugi strani zatrepajo hodijo na Luknjo. Oprostite, nisem v vaši razsežnosti! Vršac se boči kot zadnja straža nad koncem divjine. Lice mu je resno in neokrnjeno. Kdo ve, od kod tisti silni podor, ki ga je videti ob njegovem podnožju. Le guba je — kot na človeškem obrazu. Opaziš jo le sam, pred ogledalom, veliko in neusmiljeno spremljevalko minevanja, drugim je skrita. Dan na človeškem obrazu je stoletje na obličju gore.

Še razmišljam, o vsem, o življenju, o smrti, minevanju, o vsem pač, le o tem ne, kaj me je prignalo sem gor. Vendar sem temu hvaležen.

Čas teče. Treba bo nazaj, z vsakim korakom bližje stari razsežnosti in življenju v njej. Na svidenje torej ob naslednjem pobegu!

odmevi

Oskrbniki z Donačke gore

Dne 11. maja letos sem se s soprogo in otrokoma, ki sta stara 9 in 10 let, odpravil na izlet na vrh Donačke gore. Na tem prijetnem koncu Slovenije je bilo tedaj še približno sto do stopetdeset ljudi. Ko smo bili na srednjem vrhu Donačke gore pri križu, se je vilo deževje, kot bi se utrgal oblak. Vsi z vrha smo se spustili proti planinskemu domu pod Donačko goro. Ker je spust v močnem deževju trajal približno dvajset minut, smo bili kljub zaščiti, kar je pač kdo imel, premočeni do kože. Poleg tega je pihal hladen veter, ki je zadevo še poslabšal. Ve-

seli, da smo pred kočo, smo hoteli vstopiti. A glej ga, zlomka, vrata koče so bila zaklenjena, v koči pa so bili natararica in trije moški!

Na moje vprašanje, zakaj nas glede na vremenske pogoje ne spustijo v kočo, sem dobil presenetljiv odgovor oskrbnika, kot se je sam predstavil, da v kočo ne smemo, ker lahko umažemo tla in mu poleg tega kdo lahko ukrade katero od pijač.

Čeprav nas je pred kočo stalo premočenih in premraženih sto do stopetdeset ljudi, od tega več kot polovica otrok, se oskrbnik z ekipo ni dal omajati in ni odklenil vrat vse dotlej, dokler se niso z »marico« pripeljali policaji, ki jih je spustil v kočo, čeprav so bili suhi in so imeli na kraju samem tudi vozilo.

Kljub negodovanju nismo na žalost dosegli ničesar in smo se bili prisiljeni v dežju in vetru odpraviti v dolino, kjer smo imeli parkirana vozila.

Takšno vedenje oskrbnika omenjene koče je skrajno nekorektno in nedopustno, saj so koče prvenstveno namenjene planincem za zaščito in prijetnejše bivanje v gorah. Prav tako je nedopustno in smešno prodajanje pijače premraženim in premočenim obiskovalcem skozi okno na dež.

S tem pismom želimo planinski javnosti povedati, kakšnega oskrbnika ima planinski dom na Donački gori.

Renaldo Mikolič,
Maribor

Potrebujejo žičnico na Kredarico!

Rodil sem se leta 1904 tik nad kamnitimi bregovi globokega kanjona reke Soče v Kanalu. Do leta 1915, ko me je vihra prve svetovne vojne pregnala v Ljubljano, sem živel ob prekrasnih kamnitih bregovih tedaj še nezačezene Soče. V letih 1914 do 1915 sem pomagal očetu pri dostavi vojaških telegramov v kritične postojanke ob obeh bregovih Soče tja do državne meje z Italijo. Tako sem že zelo mlad za vedno vzljubil vrhove ob dolini Soče, ki jih nisem nikoli več pozabil.

Že med prvo svetovno vojno sem z bratom gobarjem oblezel vse vrhove v bližini Ljubljane. Moj prvi večji podvig na planinske vrhove pa je bil pohod skupine dijakov-sošolcev leta 1919 na Stol. Vsekakor je bila ta tura v spremstvu mladih Skalašev eden izmed mejnikov v mojem življenju.

Naše planine in doline so me tako prevzele, da jih nisem in jih tudi ne bom nikoli pozabil. Nepozabni so moji spomini na stotero pohodov na Savinjske in Julijske vršace, ki sem se jih udeleževal v večjih ali manjših organiziranih skupinah. Vsekakor je bil večkratni pohod na Triglav in druge vrhove nepotolažljiva sla mladega, naravi predanega človeka.

Ker je bil oče zaveden narodni čitalničar, sem že v rosi mladosti spoznal, kaj je to biti Slovenec in kaj Nemec ali Italijan. Življenje in okoliščine so mi bile življenjska pot, ki so usmerjale vse moje družbeno delo tako med vojnama in pod okupacijo, kakor po osvoboditvi in sedaj.

Takoj po vrnitvi z obvezne obnove porušene Jugoslavije in Črne gore sem se na predlog **ing. Perka** vključil v neposredno dejavnost pri obnovi in sanaciji naših porušanih in požganih planinskih postojank. Tako se znajdem v vrstah gradbenih delavcev, planincev, ki so leto za leto spremljali, obnovljali in dograjevali naše planinske postojanke.

Vsekakor so bila moja večja dela večletno vodstvo in nadzorstvo prvega povečanja Koče pri Sedmerih jezerih, gradnja tovarne žičnice na Komno, povečanje in obnova Doma pri Savici in Doma v Kamniški Bistrici, sanacija Doma na Komni, spremljava del na Kredarici in drugod po Sloveniji. V posebni Perkovi, Pavšičevi in Bloudkovi komisiji sem obšel veliko drugih planinskih postojank ter skoraj vse telesnozgojne objekte po Sloveniji, ki smo jih obnovljali, projektirali, gradili in nadzirali.

Kot dolgoletni član gradbenega odseka in nekajletni načelnik odseka sem ponovno in ponovno prosil, da posvetimo vso potrebno pomoč in pozornost ljubljanske, slovenske in jugoslovanske javnosti našim visokogorskim postojankam.

Ko smo za 50 postelj povečali Kočo pri Sedmerih jezerih, sem veroval v obljube slovenskih forumov, da bodo našo začeto dejavnost na vsej črti podprli. Žal sem bil razočaran, saj so nam forumi celo prepovedali nadaljevanje že odobrenih del pri Koči ob Sedmerih jezerih še za 50 postelj. Nekateri člani oziroma strogi zagovorniki popolne zaščite Triglavskega narodnega parka so postavili celo zahtevo, da bi morali celo pesek in gramoz tvoriti iz Bohinja do koč, čeravno smo imeli na gradbišču lasten majhen drobilec in dieselski motor. Vsa naša dokazovanja, da za takšen transport nimamo sredstev, so bila zaman. Že nanešen ostali gradbeni material, železobetonski, cement, apno itd. je čakalo ob napol dograjeni koči, ko je gospod predsednik društva začeta dela končal šele leta 1992. Izdelali so dopolnilne načrte in oskrbeli dokumentacijo za obnovo gradbenega dovoljenja za gradnjo še nadaljnjih 50 postelj, ki jih vsako leto tako zelo potrebujemo.

Že tedaj, ko sem na terenu vodil in spremljal gradnjo tovarne žičnice na Komno, smo složno podpirali akcijo za tovarno žičnico na Kredarico. Odločujočim forumom je prišel tedaj spor med nami, člani gradbenega odseka skupaj z gospodarji koč in zaščitniki narave oziroma Triglavskega narodnega parka prav, saj jim po

našem prerekanju ni bilo treba dotirati potrebnih finančnih sredstev za triglavske žičnice. Pustili pa so nam dovolj časa, da smo ustanovili posebna projektantska podjetja, da smo financirali vse mogoče študije in variante za železnico, za žičnice, za cesto mimo Vodnikovke kočice itd.

Bistveno prelomnico smo doživeli šele pred leti, ko je predsednik društva Ljubljana-Matica dogradil novo Kredarico s pomočjo helikopterjev, toda za rezervo smo še vedno ohranili konjičke v Krmi.

Še sedaj, ko je gradnja tovarne žičnice še vedno potrebna, se kot član zaščitnikov narave pred javnostjo opravičujem, ko trdim, da ta žičnica ni tako kritičen poseg v naravo, da je to nujno potrebno in da moramo nekaj nuditi tudi množicam oboževalcev Triglava, ne pa samo izrazitim alpinistom in prestrogim zaščitnikom narave. Upam, da nas čas ni prehitel, da smo vendar osvojili gradnjo tovarne žičnice na Komno in še druge tovarne žičnice v planine, zato še vedno čakam na tovarno žičnico na Kredarico.

Ko za naše množične športne klube letno potrošimo ogromno sredstev, bi vendar zmogli zbrati toliko tolarjev, da bi zgradili vsaj obljubljeno tovarno žičnico na Kredarico.

Akcije ne smemo in ne moremo prenehati, ker bi bila naša dejavnost v očeh množice neresna in bi še slabše odmevala, kakor je doslej. Zato pogumno naprej! Forumi odločujočih, gradbeni strokovnjaki in zaščitniki narave pa naj nam dajo potrebne smernice, do kod smemo, kaj in kako naj gradimo, da bomo vendar enkrat vsi zadovoljni.

Ciril Stanič

iz planinske literature

Publikacije za Ljubljančane in okoličane

Pred kratkim je slovenska izletniška publicistika postala bogatejša za tri nove vodnike, ki obravnavajo bližnjo in daljnjo okolico Ljubljane. Dve sta bolj kartografsko orientirani, tretja pa ima poudarek na pisnem delu.

Največja slovenska kartografska hiša, Geodetski zavod iz Ljubljane, je pred kratkim v novi zvrsti pohodniških zemljevidov izdala prva dva primerka: Sprehodi po Polhograjskem hribovju in Potovanje po Turjaku, Velikih Laščah in Robu z okolico. Že znane zemljevide merila 1:50.000 so povečali v približno merilo 1:30.000 in tako dosegli veliko večjo preglednost. Obe karti imata koristno izrabljeni hrbtni strani in sta zloženi v žepni format.

Sprehodi po Polhograjskem hribovju pohodnika popeljejo v lep, še dovolj neokrnjen svet s sorazmerno čistim zrakom ter vrsto naravnih in kulturnih znamenitosti. To hribovje nudi dovolj možnosti za sprehode po meri posameznikov. Cest je dovolj, da se lahko pripeljemo v bližino načrtovanega pohoda. Posebej je označenih in opisanih 26 sprehajalnih poti, vsak si pa lahko izbere še druge. Dobro so predstavljene brezprašne in makadamske ceste z večino kolovozov in stez. Odlično so vidne plastnice, izpisanih je veliko nadmorskih višin, označene in opisane so posamezne kmetije in hiše, tako da težav z orientacijo ne bi smeli imeti nihče. Zemljevid sega na severu do Poljan in Seničice, na vzhodu do Dobrove, na jugu do Loga in Podlpe in na zahodu do Vrha sv. Treh kraljev in Todraža. Poudarjene so turistične kmetije in kmetije odprtih vrat, gostilne in gostišča, planinske kočje in lepi razgledi.

Poleg opisov peš poti je na hrbtni strani še kratka predstavitev 17 lokacij kulturne in naravne dediščine, naslovi gostiln, turističnih kmetij in planinskih domov ter vse trenutne avtobusne povezave. Vsi teksti so prevedeni v angleščino. Devet izbranih barvnih fotografij to stran lepo popestri.

Potovanje po Turjaku, Velikih Laščah in Robu z okolico je namenjeno predvsem spoznavanju kulturne dediščine tega območja. Najbolj zavzeti domačini pravijo, da bi se publikacija morala imenovati Popotovanje po zibelki slovenske književnosti, njenih gričih in dolinah. Razen rojstnih krajev pomembnih književnikov so v tem predelu zares lepe doline in griči.

Zemljevid, izdelan je podobno kot prejšnji, sega na severu do Želimelja, na vzhodu do Kompolja, na jugu do Ortneka in na zahodu do Rudolfovega. V sredini so znani kulturnozgodovinski kraji, kot Turjak, Rašica, Velike Lašče, Retje in Podsmreka. Prikazane so naravne lepote, kot Taborska jama, Bajdinčevi slapovi, Kobilji curek pri Robu in Lehnjakov slap. Kulturni in naravni spomeniki so poudarjeni, izrisane in posebej opisane so sprehajalne poti iz Turjaka, Rašice in Velikih Lašč. Tudi to območje nudi dovolj možnosti za sprehode in hojo in prav tako si jo lahko odmerimo po svojih sposobnostih, saj je cestna mreža dovolj gosto razvejana.

Na hrbtni strani so v slovenskem in angleškem jeziku opisane vse pomembne kulturne in naravne lokacije z naslovi gostinskih zmogljivosti. Deset izbranih barvnih fotografij lepote teh krajev dodatno ilustrira.

V zbirki **Kam** je v nakladi 20.000 izvodov Mestni sekretariat za turizem — Promocijski center Ljubljana v sodelovanju z ljubljanskimi občinami izdal vodnik žepnega formata z naslovom **Izleti v okolici Ljubljane**. Podrobneje je v

njem avtor, umetnostni zgodovinar **Albin Vengust** (sam je prispeval tudi barvne fotografije), predstavil 31 izbranih izletov v bližnjo in nekoliko oddaljenejšo okolico Ljubljane. Izhodišče vsakega izleta je avtobusna ali železniška postaja, od koder se potem lahko podamo peš. Z osebnimi vozili pa lahko peš hojo poljubno prilagajamo.

Marsikdo se z družino ob sobotah in nedeljah odloča, kam se bo podal, pri čemer pogosto prihaja do različnih želja in dilem. Priročnik bo gotovo take težave zmanjšal ali za nekaj časa celo odpravil, saj so napotki premišljeno izbrani, opisi pa kratki, poljudno pisani in popolni. Uporabnik ima občutek, da pisec ni ničesar pozabil. Pri tem velja dodati, da bo tisti, ki bo želel o posamezni lokaciji zelo podrobne podatke, moral seči po dodatni literaturi. Vodnik je pisan za povprečnega znatiželjkeža.

Pisec je največ pozornosti namenil hoji, saj vendar takrat lahko največ vidimo. Pozorno opisuje cerkve, samostane, gradove, arheološka najdišča, muzeje, dosežke gradbeništva, kraške jame, soteske, slapove ... Opozarja na pomembne Slovence (književnike, znanstvenike, gospodarstvenike), ne pozabi na zgodovinski razvoj posameznega kraja in druge posebnosti. Zdi se, da ni izpustil ničesar, kar je vredno ogleda.

Večina poti ima še kratek opis bližnjih izletov. Prav tako je dodanih nekaj koristnih podatkov: praktični nasveti, šport in rekreacija, gostinska ponudba, prometne zveze in pomembnejše telefonske številke. Za lažjo orientacijo so na štirih izrezih iz zemljevida vsi izleti shematično vrisani. Naj še zapišemo, da izleti segajo tja do Kamniške Bistrice, Krke, Velikih Lašč, Rakitne, Logatca, Šentjošta, Lubnika in Predvdora.

Po ugodni ceni 450 tolarjev ga prodajajo v Turističnem informacijskem centru na Slovenski 35, v trgovini Kod & kam na Trgu francoske revolucije, na bencinskih črpalkah, v knjigarnah in v večini kioskov. Vodnik je uredila **Breda Gros**. Mirne vesti ga priporočam.

Peter Svetik

Jelenov studenec Petra Vovka

Do ušes in čez mora biti v delček pokrajine zaljubljen tisti, ki temu delčku Zemlje vse življenje piše ode in drugačne slavonspeve. Če bodo Kočevjarji in Kočevci kdaj hoteli slaviti svojega Kugyja in Aljaža, bodo morali na Mestnem vrhu postaviti vsaj spominsko ploščo svojemu rojaku **Petru Vovku**, sicer dolgoletnemu stalnemu sodelavcu Planinskega vestnika in drugih revij, ki so pripravljene objavljati slavonspeve »njegovemu« Mestnemu vrhu, kakšnih tisoč metrov visokemu gozdnatemu predelu nad Kočevjem, kjer ima domače planinsko društvo planinsko kočjo pri Jelenovem studencu.

Dve knjižici, razmnoženi v nekaj izvodih in v lastni režiji na fotokopirni stroji, je izdal tenkočutni opisovalec Mestnega vrha Peter Vovk: najprej Odo o Jelenovem studentu in potem še vrsto besedil Naj sanje ostanejo večnost. V obeh je čutili »gozdnega človeka, ki čuti življenja, vso njegovo širino in lepoto in samoto, ki je ostala v meni«.

Menda v obeh publikacijah ni strani, na kateri ne bi avtor povečeval tega svojega koščka sveta, ki se mu je bil najverjetneje zapisal v tistih zdaj že kar davnih letih, ko je bil oskrbnik planinske kočice, propagandist in gospodar kočevskega planinskega društva. »Jaz pa bom šel tja gor k tebi, Jelenov studenec, v zeleni gozd, da se tam izgubim. Naredil si bom visoko v smreki gnezdo iz lubja, vej in vejic, ga napolnil z mahom, suhimi travami in cveticami in spal v njem ...« In potem: »Sedim na panju, letnicah minljivih let, pokrit s tišino. Vse je tiho, le brnenje čebel, os in čmrcljev slišim. Tišina dreves in grmov me omamlja. Vse je moje: rahlo zarisana steza, siva debla bukev, rdeča skorja smrek, jelke, iglice na vejah, počesane na dve strani, javorji samotarji. Pa nisem več čisto sam: mravlja nese slamico, petkrat večjo od sebe ...«

Verjetno niti sam ne ve, kolikokrat in koliko časa je bil pri tej koči in v tistih gozdovih, ki so za velik del Slovencev čisto na drugem koncu sveta: »Vsak moj korak od kočice do studenca, do ognja in nazaj je preštet,« piše in potem v

gozdni samoti in kristalno čisti naravi pre-mišlja: »Nekoč sem bil drevo, smreka, bukev, jelka, bil sem žival, ptica, zvezda, luna, kresnica, sonce ...« In ob koncu z nostalgijo ugotavlja: »Okna in vrata so odprta na stežaj: kot da sem zrasel tu gori pri tebi, Jelenov studenec, živel in se postaral. Ne vem, kaj je sedaj s sivo kočo iz brun, ali me vabi ali me z molkom podi proč. Čutil sem tu gori letne čase in ure dneva. Sedaj pa je moj lepi vrt zapuščen, le spomin hodi za menoj ...«

Obe knjigi širšemu krogu za lepote narave vnetih bralcev nista na voljo, slišati pa je, da bo nemara izšla tiskana knjiga, v kateri bodo zbrani najlepší članki Petra Vovka, med njimi največ iz Planinskega vestnika, kamor dopisuje že 30 let.

M. R.

Jelinčičevi Biseri pod snegom

Pred poletnimi počitnicami in pred poletno planinsko sezono naj vnovič opozorimo na enega od biserov slovenskega izvirnega gorniškega leposlovja, na knjigo **Dušana Jelinčiča** Biseri pod snegom, ki je pri mariborski založbi Obzorja sicer izšla že pred več kot letom dni, vendar je bila deležna manjše medijske pozornosti, kot bi jo zaslužila, čeprav gre za eno od najboljših književnih del te vrste pri nas.

Tržaški novinar in alpinist Dušan Jelinčič, mladi mož iz vseskozi planinske družine, saj je bil njegov oče soplezalec **dr. Klementa Juga**, je bil leta 1990 udeleženec mednarodne Alpe Adria Sagarmatha Expedition, ki si je za cilj sicer izbrala plezanje čez Zahodni greben na vrh najvišje gore sveta, vendar se je zaradi težavnosti potem preusmerila na klasično smer čez Ledeni slap, Zahodno globel in Južno sedlo, po tej smeri pa so štirje člani odprave, poleg šerpe še **Andrej Štremfelj** že drugi, njegova žena **Marija Štremfelj** kot prva Slovenka in **Janez Jeglič** komaj nekaj dni po izjemno težavnem plezanju na Bagirati 3, priplezali na najvišjo točko našega planeta.

Dušan Jelinčič je bil vseskozi zraven tako pri pripravi kot pri opremljanju smeri proti vrhu gore in bi knjigo lahko napisal tudi kot opazovalec. Vendar si je izbral, kot piše na zavihku knjige urednik **Franco Vogel**, mnogo težjo in odgovornejšo nalogo: zapisoval je samo tisto, kar je resnično doživel, globoko prečustvoval, pa čeprav je bilo potrebno prisluškovati najrahljšim, komaj ulovljivim in umljivim vzgibom srca in uma — tistim, ki jih je samo mukoma mogoče spraviti na papir.

Čeprav je bil Dušan Jelinčič že pred tem v Himalaji in je celo kot prvi alpinist iz italijanske pokrajine Furlanije-Juljske krajine priplezal na osematisočak Broad Peak, je z odprave na Eve-

Opozorilne table v TNP

Uprava Triglavskega narodnega parka je dala na bolj obiskovane planinske poti po parku postaviti lične opozorilne table, ki vsakemu mimoidočemu sicer takoj padejo v oči, vendar niso vsiljivo izizvalne in se primerno vključujejo v gorsko naravo. Table niso pritrjene niti na skale, niti na drevesa, ampak na posebej v te namene prinesene kole in podpornike, ki nikakor niso popolni tujki v tem okolju. To je vsekar prijetna novost v našem triglavskem visogorju in sredogorju.

Foto: Igor Mali

rest odnesel velikanske življenjske izkušnje, od katerih je nekatere opisal v svojih Biserih pod snegom. »Ob teh trenutkih nemoči,« piše, na primer, »se domislim, kako bo doma, ko bomo spet zapustili ta neresnični svet. Ko se vrnem domov, bo vse drugače. Spremenil se bom. Ko se vrnem domov, ne bom več delal napak, ki sem jih delal prej. Ko se vrnem domov, se bom bolj posvečal medosebnim odnosom, skrbel bom za svojo telesno kondicijo, bolje si bom organiziral svoje dneve, uredil si bom vse majhne in velike stvari.«

Ko je na gori sedel pred višinskim sotorom, je s hrepenenjem gledal proti Južnemu sedlu, kjer je v strmi rebri opazil piko ob piki: »Več deset je teh pik — alpinistov, ki se s skrajnim, nečloveškim naporom vzpenjajo proti svojemu cilju. Zdi se mi kot delavne mravlje, ki porivajo navkreber svojo ogromno drobtinico kruha. Toda koliko jih je! Cela kolona pikic, vsaka s svojim nečloveškim trpljenjem: zakaj čisto vsak od njih na tistem mestu ob tej uri trpi zavoljo neskončnega napora. Toda privoščim jim ta napor, ki bo na koncu obilno poplačan.«

Le nekaj dni pozneje se je čisto od blizu srečal z enim od takih trpljenj, s korejskim alpinistom, ki je bil sredi gore čisto na koncu z močmi, pa je vendarle nadaljeval pot, in se spomnil še drugih, katerih obraz »je bil redno spačen v trpeče gube, tako da sem mislil, da bodo zdaj zdaj odnehali. Pa niso nikoli in čisto vsi so brez izjeme vedno dosegli svoj takratni cilj. Nato sem se na ta skupinski obred katarzičnega uživanja v trpljenju navadil, vendar se mu nisem mogel dovolj načuditi. Nihče od trpečih ni nikoli odnehal ... Imel sem vtis, da sem se znašel na svetovnem kongresu fizično trpečih, ki se prepuščajo temu obredu, da naposled dosežejo duhovno očiščenje.«

Ob teh trpljenjih na mrzlih in vetrovnih višinah brez dovolj zraka je sanjal o zelenih in sončnih zalivih kristalno sinjega morja, ki so mu tudi dali novih moči za življenje v tem čisto drugačnem svetu mraza. »Oh, da bi čim prej minili ti dnevi! Potem bo konec vsega. Tudi upanja. Vendar pa te napetosti ne vzdržim več,« vzklikne, ko se odprava prevesi v drugo polovico in proti koncu, ko še vedno upa, da bo stopil na teme osemtisočmeterskega orjaka in ko še sanjari o tem, kako naj bi to bilo tisti in naslednje trenutke, ure in dneve, hkrati pa se visoki načrti začenjajo mešati z močnimi dvomi in s premišljevanji o velikih in manj velikih ljudeh: »Tu je razlika med močnim značajem in slabičem,« piše Jelinič. »Slabič vedno prespi odločilni trenutek, vstane vedno dan, uro, minuto ali le sekundo prepozno. Ko pa je prepozno, je prepozno, ni pomembno za koliko ... Prav vsi smo ljudje, toda značajan človek naredi vedno tisti odločilni korak več.«

Ko se poslavlja od baznega tabora pod Everestom, premišljuje o iztekačem se podvigu in o vrhunskem gorništvu tako, da bi to pravzaprav moral prebrati vsak alpinist: »Ta vrh nam sedaj ne pomeni nič več. Sami smo mu za kratko obdobje svojega življenja dali izreden pomen, ga povelicali v nekakšno zemeljsko božanstvo, kateremu smo se klanjali dva meseca. Sami smo ga sedaj zmleli v prah.« To bi moral prebrati vsak, ki tvega bistveno preveč: njegov uspeh je kratkega veka, morebitne posledice vsak izključno sam nosi vse življenje.

Preden bi se odpravili na večjo planinsko turo, bi bilo nemara kar koristno prebrati to Jeliničev knjigo: tudi zato, da bi se o nekaterih rečeh naučili razmišljati drugače, kot premišljujemo zdaj. In seveda zato, da bi spoznali pomembno in nadvse zanimivo napisano delo slovenske planinske literature.

Marjan Raztresen

Dr. Rafko Dolhar: Stezice

(Ob avtorjevi 60-letnici izdala Mladika, Trst 1993)

Predstavitel nove knjige je vedno imeniten dogodek, zlasti če gre za dejanje, ki se je zgodilo za mejami slovenske države. Tokrat gre za dogodek, ki so ga v slovenski prestolnici pripravili povabljenim novinarjem in gostom tržaški Slovenci, ki so želeli predstaviti novo knjigo **dr. Rafka Dolharja** z naslovom *Stezice*, ki jo je izdala Mladika iz Trsta z letnico 1993. Ob tej priložnosti smo poslušali uvodni ekskurz, ki ga je prispevala gospa **Zora Tavčarjeva**, gospa **Mira Sardočeva**, prominentna igralka Slovenskega tržaškega gledališča, pa je z občuteno intonacijo predstavila nekaj odlomkov iz te Dolharjeve knjige. Vtis, ki ga je na navzoče napravila dognana interpretacija, kaže na to, da bo vsebina pritegnila predvsem tiste bralce, ki so jim gore in gorska narava blizu.

Dr. Rafko Dolhar ni neznana osebnost v plejadi planinskih literatov, saj je to njegova že deseta knjiga, ki jo je posvetil svojemu značilno lirčno-realističnemu predstavljanju vseh podrobnosti, ki jih je mogoče najti v naravi. Ob tem, ko jih je sprejel za svoje v vseh razsežnostih svoje razpoznavne moči, jih je umel tudi povezovati s stvarnostjo življenja, ko najdeta svoje vidno mesto prav bolečina in ponos hkrati, in to ob vseh tistih peripetijah, ki jih vsakdanjost Slovenca, ki ne živi v matični domovini, mora vnašati v svoje preproste, večkrat pa tudi življenjske odločitve. Ta dogajanja so zanj povezana s tistim naravnim esprijem, ki ga najdemo tako v gorah kot na Krasu ali ob morju, predvsem pa v njegovem intimnem spominjanju. In prav v tem delu avtorjeve izpovednosti se zrcali

tista pisateljstva dragocenost, ki ustvarja pogoje, da smo ob prebiranju Stezic tudi v literarnem smislu zadovoljni, saj se nehote v marsikaterem prizoru najdemo tudi — sami!

Pričujočo predstavo o odnosu do narave in o odnosu do življenja, ki ga preživlja pisatelj, najdemo v tej knjigi razdeljeno na tri skupine: na Spominske, Gorske in na Kraške. Tak način tudi odkriva avtorjev življenjski »credo«, ki je razpet med intimo, ki je prežeta z ljubeznijo do gora in posebej do slovenstva. Izvirnost njegovega pokolenja je temeljni podtekst vsemu pripovedovanju, ki ga najdemo tako rekoč v vseh tekstih, ki jih je v letih snovanja predstavil javnosti.

Črtice, ki so razporejene v te tri razdelke, vsaka zase odkriva svet, ki mu je avtor posebej naklonjen. Že v prvi črtici z naslovom Pot iz zelene doline, tako ugotavlja Zora Tavčar, »nam razkriva mnogoplastnost te nove Dolharjeve proze«. In po čem moremo verjeti tej ugotovitvi? Po tistem, ko pisatelj »najprej oživi domačo dolino s čopičem slikarja in obenem s pozornostjo kartografa; nato jo z očesom filmskega snemalca obljubi z množičnimi prizori iz obdobja iz 1. in 2. svetovne vojne. Zatem zoži prostor na drobno družinsko okolje in se ustavi na poudarku, ki odkriva intimno deško stisko, ko mora v Trst v slovensko šolo. Svojo življenjsko iskrivost odkriva enkrat z resnostjo zdravnika, spet drugič s tehtnim in izbranim besedovanjem politika, ko se za vsem tem skriva mehka duša človeka, ki mu je življenje oplajala v rosi mladosti Marija s svetih Višarij in trdnost vsakdana preprostega človeka v Kanalski dolini.

Pravzaprav smo s tem že označili človeka, ki se na tako svoj način pojavlja v slovenski zamejski literaturi vobče, posebej pa v planinski. V vseh zapisanih besedilih diha močna slovenska volja, ki je oplojena s poštenim značajem, z ljubeznijo do gora in gorske narave, do ljudi, kjerkoli že so, ob morju, na Krasu, v mestu ali na deželi, saj mu vsakdanjost, ki jo preživlja kot zdravnik, prav gotovo navzre dosti tistega, kar potem postane spoštovanje do vsega, kar potrebuje ljubezen in predvsem tudi pomoč. Najbrž je nekaj resnice tudi v tem, da dr. Rafko Dolhar odhaja rad v gorski svet po tisti eliksir, ki mu daje moč, da v svojem delovanju in javnem življenju ohranja svoj značilni odnos do okolja, v katerem živi, svoje pošteno prepričanje, predvsem pa tisto ljubezen, ki je tako tesno povezana z narodom; ko to sporočilo diha iz slehernega stavka, ki ga je bil kdajkoli zapisal. Želel bi, da bi imeli prilžnost še kdaj srečati na literarnih straneh njegovo ime in njegove z življenjskimi izkušnjami prepojene misli.

Marijan Krišelj

Zakrinkani trubadur

Slovenska matica v Ljubljani je v redni zbirki za leto 1993 izdala knjigo **Vladimirja Bartola** Zakrinkani trubadur, izbrani članki in eseji.

V poglavju Publicistika Vladimirja Bartola navaja, da je genialna osebnost duhovnega velikana osrednji lik Bartolove literature. Navaja, da takšno osebnost odlikuje demokratična strast, sugestivna moč, samovzgoja volje in ljubezen do nevarnosti. Navaja, da je prav to Bartol našel tudi pri slovenskem filozofu in alpinistu **dr. Klementu Jugu** (19. 11. 1898—11. 8. 1924).

V poglavju »Nekaj opažanj o zgodovinskem čutu in tipologiji dobe«, članek je izhajal v Razgledih, Trst, leta 1952 in leta 1955, v 10. poglavju piše o dr. Klementu Jugu.

Avtor govori o prelomu, ki ga je prevratna doba po prvi svetovni vojni povzročila v mladi generaciji; prišlo je do preloma tudi v pojmovanju planinstva.

Navaja: »Danes si bo od mladih težko kdo predstavljal, kakšen hrup, kakšno zgražanje, a tudi občudovanje so zbujale v prvih letih po prvi svetovni vojni plezalne ture Klementa Juga in njegovi opisi, ki so izhajali v Planinskem vestniku ...« Klementa Juga in posnemovalce je imela okolica za »poklicne samomorilce«, »prijetje smrti« ...

Avtor Vladimir Bartol daje vse priznanje **dr. Josipu Tomišku** (umrl 22. 3. 1954, star 82 let), ki je sprejemal spise dr. Klementa Juga in drugih v Planinski vestnik. Avtor poudarja, da se je s temi prispevki Planinski vestnik tako revolucionarno prenovil, »da je mogel deset let pozneje zapisati neki kulturni historik, da je bil Planinski vestnik v tisti dobi najpomembnejša slovenska literarna revija«.

Avtor v prispevku navaja, kako so pojmovali planinstvo pohodniki v gore vse tja do **Staniča, Aljaža, dr. Kugyja** in **dr. Tume**. Navaja, da je dr. Klement Jug s temi pojmovanji »pometal«. Primerja ga s **Podbevškom** v literaturi. Piše o razhajanjih med dr. Tumo in dr. Jugom. Piše o tem, da je dr. Jug iz plezanja v planinah napravil svojevrstno in tudi izvirno filozofijo, ki je prehajala že v neke vrste religijo ali celo v nekakšen mitos. »To je bila filozofija tveganja, drzovitosti, nekakšnega visokoetičnega pusto-lovstva«, zapiše avtor članka.

Mogoče bi bilo prav, da ob 70-letnici smrti dr. Juga Planinski vestnik ponatisne ta prispevek, ponatisne prispevek o osvajanju, pri katerem ni prirodoslovno znanstvenega zanimanja in pri katerem je celo lepota planin igrala povsem neznatno vlogo.

Ponatisnimo avtorjevo misel, da »je bil Klement Jug vse prej kot lahkomišeln človek. Bil je abstinent, v vsakem pogledu vzdržan in premišljen in je zahteval tudi od svojih soplezalcev in drugih prijateljev enako vzdržnost in preudarnost ...«

Pozdraviti moramo izdajo tega dela pri Slovenski matici, ki sovpada s 70-letnico smrti Klementa Juge in s 40-letnico smrti dr. Josipa Tominskega. Bil je urednik Planinskega vestnika od leta 1908 do 1941. Njegove razprave o pomenu planinstva in njegovi ideologiji so dvignile kulturno vrednost revije, uspelo mu je združiti vse rodove slovenskega planinstva. To priznanje mu daje tudi Vladimir Bartol, eden izmed največjih pisateljev, kar smo jih imeli Slovenci, avtor svetovno znanega romana Alamut.

Franc Ježovnik

Društvena glasila

Ob društvenem glasilu Gorski popotnik, ki ga PD Integral iz Ljubljane izdaja (več ali manj) redno in stalno, je društvo ob letošnji 20-letnici izdalo še Zbornik, »da bi tudi drugi zvedeli kaj več o našem delu in da bi v eni publikaciji ostalo napisano čim več za planinsko zgodovino«, kot nam je v spremnem pismu napisala sourednica **Marinka Koželj Stepic**. V Zborniku so dokaj faktografsko, pa vendar zanimivo predstavljene mejniki v društveni planinski zgodovini od ustanovnega občnega zbora 7. februarja 1974 v Ljubljani do današnjih dni. Z osnovnimi podatki so predstavljeni vsi dosedanja občni zbori, dosedanja društveni predsedniki pa so na kratko opisali društveno delovanje pod svojim predsednikovanjem. Potem ko je predstavljeno še delo društvenih odsekov, je drugi del Zbornika posvečen nekaterim prelomnim dogodkom v zgodovini društva in spominom na planinske ture in izlete. — Zbornik sta uredila **Marinka Koželj Stepic** in **Slavko Krušnik**.

Člani PD Ožbalt-Kapla so začeli izdajati svoj bilten »Odmev s Kobanskega«, ki naj bi bil nadaljevanje lanske zgibanke, izdane ob 100-letnici PZS, kot je zapisano v poročilu o društvenem delovanju v lanskem letu v tem biltenu. Upajo, da bodo svoje glasilo, v katerem so natisnjeni načrti za letošnje leto, predvsem predlogi za planinske izlete in ture, pa tudi nekaj priložnostnih spominskih vtisov in planinskih pesmi društvenih članov, lahko izdajali vsaj enkrat letno. — Glasilo sta uredila **Matjaž Poglajen** in **Igor Glasenčnik**, predsednik društva, ki za vsebino tudi odgovarja.

Nad vse zanimiv in premisleka vreden je uvodnik v zadnji številki glasila Mladi planinec, ki ga izdaja PD Lisca Sevnica-Krško. Društveni predsednik **Jože Prah** piše takole: »Vstopamo v drugo stoletje organiziranega slovenskega planinstva. Pred vrati slovenske planinske organizacije in s tem tudi pred vrati planinskih društev se šopiri nemoralno pridobitništvo, malikovanje denarja in s tem moralna zaslepljenost. Naš način vstopanja v tržni gospodarski sistem lahko v skrajnosti škodi planinskim

društvom. Treba bo poiskati ustrezno ravnovesje med materialno, denarno in moralno-etično motivacijo za društveno življenje. Doseči bo treba, da bo vsak član sodeloval tako pri uporabi društvenih storitev kot pri ustvarjanju le-teh, tako pri jemanju kot pri dajanju. — Ali je Planinska zveza sploh še gorniška organizacija? Ali je dovzetna za vse, ki se želijo ukvarjati z dejavnostmi, vezanimi na gore? Večkrat si bomo morali ponoviti, da je treba v organizaciji, ki združuje skoraj 200 društev, vendarle poiskati stične točke in želje prilagajati skupni organizaciji. Naj bo tudi naš moto za naprej podoben motu predsednika PZS: »Če ne boš zase, kdo bo potem zate, in če boš samo zase, kdo bo potem s teboj?«

Izšla je že osma številka glasila PD PTT Ljubljana Pod Prisojnikom, lična tiskana publikacija na osmih straneh formata A4, ki je mnogo bolj literarno obarvana kot druga slovenska društvena glasila. Osrednja članka sta **Alojza Terglava** »Iz Kota prek Triglava na Vršič«, ki zavzema dve strani in pol časopisa, in **Rada Radeščka** »Skrivnost Lippertove jame«, ki je natisnjena na dveh straneh glasila. Sicer pa je ta časopis tudi informativen. Glavni urednik je društveni predsednik **Jure Srhoj**, odgovorni urednik **Lojze Cuznar**, urednika pa **Rado Radešček** in **Boris Ziherl**.

»Informator«, ki je bil doslej glasilo PD Viharnik, se je z letošnjo drugo številko preimenoval v Viharnik in dobil nov uredniški odbor, ki ga vodijo **Vlado Kovač**, **Alenka Malešič** in urednica **Nada Mlač**. Urednica je že spremenila videz in deloma tudi vsebino glasila, ki je še pestrejša in še bolj informativna, kot so bile dosedanje številke. V tej številki so najpomembnejši prispevki z občnega zbora, z Jurčičeve poti, o dobropoljskih maškarah, o poti Trojane—Čemšenška planina—Zagorje, bralci se lahko sprehodijo med planinskimi in tudi zdravilnimi rožicami, ob vsem tem pa je dobršen del glasila namenjen izletom in drugim društvenim akcijam ter obvestilom.

M. R.

društvene novice

Razstava 80 let PD Novo mesto

Planinsko društvo Novo mesto je 1. aprila letos praznovalo svoj 80. rojstni dan. Ob tej priložnosti smo ravno na ta dan pri Domu Vinka Paderšiča na Gorjancih posadili spominsko lipo, 15. aprila pa v Zavarovalnici Tilia v Novem mestu odprli razstavo »80 let PD Novo mesto«. Na razstavi so prikazani zanimivi in dragoceni dokumenti iz bogate zgodovine društva, poseben poudarek pa smo dali predstavitvi projekta

sanacije studenca Gospodična, ki je pod planinskim domom na Gorjancih. Razstavljen je bil že tudi sprejet predlog motiva za društveni prapor, ki ga bomo razvili ob osrednji prireditvi v okviru praznovanj septembra letos.

Ogled razstave nas popelje skozi 80 let delovanja društva in mimo osrednjih mejnikov tega dolgega obdobja:

— ustanovitev Podružnice SPD Novo mesto dne 1. aprila 1914 na pobudo sodnega svetnika **dr. Antona Kudra**; podružnica je takrat štela 84 članov; začasno prekinitev delovanja zaradi I. svetovne vojne in ponovno oživitve 1. aprila 1920, ko je postal načelnik podružnice vladni svetnik **Ferdinand Seidl**;

— sledilo je izjemno plodno obdobje med obema vojnama, za katerega je značilno povečevanje števila članstva, markiranje planinskih poti, varovanje narave, poimenovanje vrha Gorjancev iz Sv. Jere v Trdinov vrh po pisatelju **Janezu Trdini**, ureditev studenca Gospodična (leta 1931) in postavitve prvega lesenega zavetišča na kraju, kjer tudi danes stoji planinski dom. To zavetišče je že takoj na začetku vojne iz neznanega vzroka pogorelo;

— delo podružnice med II. svetovno vojno, ko je bila osrednja skrb ohranitev bogatega arhiva in vzdrževanje stikov s SPD v Ljubljani;

— delo takoj po vojni, takrat v Planinski sekciji PD Novo mesto, ko so stekle številne akcije za postavitve nove koče, kar je v najkrajšem času tudi uspelo. Nova koča je bila odprta že septembra 1949;

— obdobje novejših zgodovine, v katerem smo planinsko kočo še dograjevali in dokončno prenovili v letu 1975, odprtje krožne planinsko-turistične Trdinove poti v letu 1967 in izdaja vodnika po tej poti, ki je bil pozneje še dvakrat dopolnjen. Pot poteka po najlepših predelih Gorjancev in Podgorja, mimo številnih kulturnih in naravnih znamenitosti Dolenjske. V letu 1984 je bila novomeškim planincem zaupana tudi organizacija osrednje prireditve ob dnevu

planincev. Takrat smo pri Sv. Miklavžu na Gorjancih praznovali 70-letnico.

Za novejšo zgodovino društva so pomembni dobro delo z mladimi planinci, številni planinski tabori, posebej so znani tisti v republikah nekdanje skupne države, mnogi izleti, orientacijska tekmovanja, akcije za ohranitev okolja, izobraževanje mentorjev in vodnikov ter delovanje PD preko planinskih skupin v šolah, KS in podjetjih.

Danes šteje društvo 1774 članov, izvršni odbor društva pa si je ob jubilejnem letu zadal več nalog. Med njimi je najpomembnejša ponovna sanacija studenca Gospodična; priprave na to potekajo že dve leti, zbrana pa je tudi vsa potrebna dokumentacija in izdelan projekt, da bi bajeslovni studenec ponovno dobil podobo iz leta 1931, kar je bil tudi namen razstave; naslednja naloga pa je organizacija osrednje prireditve ob tej visoki obletnici 4. septembra 1994 na Gorjancih, ko bomo razvili tudi društveni prapor.

V okviru teh priprav in v počastitev 100. obletnice SPD je bila v letu 1993 v Novem mestu na predlog PD Novo mesto poimenovana tudi ena od ulic po Novomeščanu, očetu slovenske planinske markacije **Aloju Knafelcu**. Ta ulica je sedaj prav v njegovi rojstni Žabji vasi na začetku markirane poti na Gorjance.

Ob otvoritvi razstave je bil izveden kratek kulturni program, predstavljena knjiga »Gospodična od bajke do današnjih dni« avtorja **Andreja Hudoklina**, slavnostni govornik pa je bil **Franci Koncilija**, predsednik Skupščine občine Novo mesto, ki je prevzela tudi pokroviteljstvo nad razstavo. Med številnimi gosti sta bila **Andrej Brvar**, predsednik PZS, in **Rudi Skobe**, predsednik MDO PD Dolenjske in Bele Krajine.

Rozi Skobe

Dobrepoljska koča na Kamen vrhu

Planinsko društvo Dobrepolje, ki je bilo ustanovljeno 17. decembra 1989, je doseglo svoj doslej najpomembnejši cilj, ko je lanskega 22. avgusta s slavnostjo odprlo svojo kočo na Kamen vrhu nad Dobrepoljem v Suhi krajini. Na otvoritvi je bilo več kot 500 planincev in drugih krajanov. Obisk Kamen vrha se od takrat hitro veča: leta 1989 je bilo na tem vrhu 454 obiskovalcev, leto dni pozneje že 1511, še leto dni pozneje dvakrat toliko, lani že 2510, samo v prvih dveh mesecih letošnjega leta pa kar 710. Na vrhu nameravajo postaviti tudi razgledni stolp, da bi povečali razglednost tudi potem, ko gozd ozeleni. Urediti morajo še lastništvo zemljišča, ki je državno, kar bodo storili letos, ko bodo tudi dokončali podstrešje in poskrbeli za skromno razsvetljavo s pomočjo sončnih celic, pripravili pa bodo tudi razvitje društvenega prapora.

Pet obnovljenih poti

Komisija za pota, ki deluje pri upravnem odboru Planinske zveze Slovenije, je na svoji zadnji lanskeletni seji sklenila, da bodo letos v slovenskih gorah organizirali in izpeljali pet velikih akcij, na katerih bodo popravili pet težavnih, a pomembnih planinskih poti.

Kar 14 dni bo trajala akcija, na kateri bodo obnovili pot od Kottičev na Brano. Vodja akcije bo **Franci Vesel**, njegov namestnik **Lojze Pirnat** mlajši. Enako dolgo bo trajala akcija, na kateri bodo obnovili pot z Ledin na Koroško Babo. Vodja te akcije bo **Rudi Vašl**, njegova namestnika **Rudi Lanz** in **Florjan Nuncić**. Po sedem dni bodo trajale akcije, na katerih bodo obnovili pot s Kotovega sedla na Mangart (vodja bo **Miro Koder**, namestnik **Jože Rovar**), iz Koritnice na Skrbino za gradom (vodja bo **Jože Rovar**, namestnik **Miro Koder**) in na Kepo (vodja bo **Boštjan Rigler**, namestnik še ni določen).

Vse akcije bodo seveda poletni, do takrat pa bodo vodje in njihovi namestniki natančno pregledali trase teh poti in pripravili vse potrebno za izvedbo akcij.

Nova planinska postojanka »Koča na Kozleku 997 m«

Za letošnji prvi maj je slovenska planinska organizacija postala bogatejša za novo planinsko postojanko.

Vsaj poldrugi tisoč domačinov Podgore, vasi na skrajnem vzhodnem robu ilirskobistriške občine, planincev od blizu in daleč in predstavnikov prijateljskih planinskih društev tudi iz slovenskega zamejstva se je povzpelo na Kozlek, skoraj tisoč metrov visok razgledni vrh strme

triglave gore nad zgornjo dolino reke Reke in prisostvovalo svečanosti ob otvoritvi nove planinske koče.

Prisluhnili so pozdravnim besedam vodje planinske skupine Podgora **Marjana Prosenca**, pa predstavniku gradbenega odbora **Evgenu Rojcu**, predsedniku PD Snežnik **Hinku Poročniku**, ki je iskreno čestital planinski skupini za tako pomemben gradbeni čudež. **Ivan Sedmak**, tudi vodilni član te planinske skupine, se je zahvalil organizacijam in posameznikom za materialno podporo.

Slovesnost na Kozleku, ki ji je botrovalo lepo sončno vreme in prvomajsko vzdušje, so

Razglednica: Foto H. Poročnik

popestrili tudi pevska skupina Vasovalec, živa zabavna glasba in prava planinska pošta s poštaricama Mirjam in Barbaro ter posebnim priložnostnim poštnim žigom.

Kočo bodo začasno oskrbovali sami člani planinske skupine Podgora ob koncu tedna, ob sobotah in nedeljah ter praznikih.

Na Kozlek vodijo številne označene planinske poti iz Ilirske Bistrice (3 ure), Trpčan, Jablanice, Vrbove ter Vrbova in Jasena (1,5 do 2 uri) in odcepa s ceste Ilir. Bistrica—Sviščaki pri 8. km (1 ura).

Kozlek s svojo novo planinsko kočo je postal nov planinski cilj, ki je z bližnjim antičnim Kuteževskim Gradiščem (847 m) vreden obiska.

Slika in tekst:
Vojko Čeligoj

Vojniška pot

Ložniško gričevje je dobilo novo označeno planinsko pot iz Vojnika na Kunigundo. Pripravila jo je planinska sekcija Vojnik PD Železničarja Celje. Otvoritev poti je bila 1. maja v Vojniku pod lipo pri mostu nad reko Hudinjo. Slovesnost se je pričela s pesmijo dela moškega zbora in pozdravnim nagovorom predsednika PS **Toneta Kampuša**. Povedal je nekaj besed o dolgoletni želji po poti, pridobivanju mnenj in soglasij ter sponzorjev, ki so pomagali do uresničitve. O samem delu na planinski poti je poročal markacist **Ivan Trobiš**, ki je k markiranju pritegnil nekaj mladih iz OŠ Vojnik. Režijo je vodil **Beno Podergajs**. Spregovorila sta še predsednik KS Vojnik in **Božo Jordan**. Predsednik Savinjskega MDO je poslal pozdravno brzojavko. Od sosednjih PD sta bila s predstavniki navzoča PD Dramlje (**Jože Čede**) in Vitanje.

Nova pot se prične v Vojniku (270 m) sredi trga. Smerna tabla je na začetku Brezovnikove ulice, pot pa potem pelje nad Hudinjo, v vas Konjsko (tu je asfaltna površina), po kolovozih in stezah Langersko—Rigeljskega gričevja (Rigelj, 536 m) do razvalin Lanšperskega gradu (539 m), kjer je dober razgled. Mimo domačije Kačjeka pelje dalje na prelaz pri Krjansku (410 m), mimo Lepača (kmečki turizem), Jelena in Cesarja, ki sta na razglednem slemenu, na Goro (569 m) in mimo stare romarske cerkve sv. Kunigunde k planinski postojanki PD Žalec. Pot se zmore v slabih štirih urah. Do Vojnika vozi lokalni avtobus iz Celja in drugi proti Mariboru. Z Gore se lahko spustimo po uravnjenem glavnem slemenu Šentjungtskega hribovja, mimo Šumija in Vrhovška v Lopato (lokalni avtobus v Celje) ali od Šumija v dolini Podsevcnice, dalje pa po asfaltni cesti v Veliko Pirešico na avtobus pri Vervegu (Velenje—Žalec—Celje).

Prvega pohoda se je udeležilo 428 pohodnikov. Štartnina je bila 100 tolarjev. Vsak pohodnik je dobil pohodno izkaznico in fotografijo Vojnika, na vrhu pa zaslužen golaž, ki ga je prispevalo 11 domačih podjetnikov.

Ob prenovi Savinjske planinske poti je označena pot iz Škofje vasi mimo Šmartinskega jezera opuščena, pa je to dobro nadomestilo, saj na jezero gledamo z bližnjih gričev, cilj je pa isti.

B. J.

Dobimo se na Prvinah

Občina Zagorje ob Savi in generalni pokrovitelj Piramida d. o. o. iz Zagorje ob Savi bosta ob dnevu državnosti 25. 6. 1994 organizirala pohod na Prvine prek prelepe Čemšeniške planine. Pohod se bo imenoval Pohod za zlati znak Piramide in bo postal tradicionalen. Za jubilejni, deseti pohod bo generalni pokrovitelj podeljeval lepe spominske piramide. Za vse druge jubilejne pohode, to so tretji, peti in sedmi, bo generalni pokrovitelj, to je Piramida, podeljeval spominske značke. Med pohodniki bo generalni pokrovitelj izžrebal tri nagrade: 1. kolo city bike, 2. bon za 20.000 SIT in 3. bon za 15.000 SIT.

Prav tako bo organizator med pohodniki izžrebal petdeset spominskih majic prireditve. Vsak pohodnik bo prejel kontrolni kartonček, na katerem bo na kontrolnih mestih potrjeval prisotnost. Ta kartonček bo v obliki razglednice in jo bo pohodnik lahko poslal svojim prijateljem ali jo obdržal za spomin na pohod.

Ves dan bo poskrbljeno za zabavo na Prvinah, kjer bo ob 14. uri podelitev izžrebanih nagrad pohodnikom in razglasitev rezultatov tekmovalnega dela prireditve.

Start poti je pri vinočetu v Zagorju od 7. do 10. ure; tam dobite pohodne kartončke z žigom št. 1 (plačilo startnine — 150 SIT). Prva kontrolna točka je pri lovskem domu na Klančičah (drugi žig, okrepečevalnica). Druga kontrolna točka je na Čemšeniški planini (tretji žig, okrepečevalnica). Do cilja na Prvinah je še pol ure, kjer prejmete četrti žig in pohodno izkaznico.

Sestopi s Prvin so možni nazaj v Zagorje (2.30 ure), v smer Izlake je 1.45 ure (lokalni prevoz do Zagorja) in v smer Trojane 1.45 ure (avtobusi v smer Ljubljana—Celje). Za planince, ki bi radi nadaljevali pot, so tudi možnosti, in sicer proti Zasavski gori ali smer Vrhe—Prvi junij—Partizanski vrh nad Trbovljami.

Pohodnike, ki se boste odločili za pohod, naprošamo, da se pisno ali telefonsko prijavite sedem dni pred pohodom; predvsem to velja za organizirane skupine pohodnikov.

Prijave sprejemamo na naslov: Skubic Radovan, C. 9. avgusta 8C, Zagorje ob Savi.

Informacije na telefon 0601 61 381 po 18. uri.

Razgledni stolp na Resevni

Planinsko društvo Šentjur pri Celju je na letošnjem občnem zboru sprejelo sklep, da začne uresničevati dolgoletno željo planincev in prijateljev planin in da ponovno postavi razgledni stolp na Resevni. Društvo ureja dokumentacijo za odkup zemljišča in zbira finančna sredstva za realizacijo te naloge.

Vsak prostovoljni prispevek za navedeni namen na ziro račun PD Šentjur št. 50770-678-55258 s pripisom »za razgledni stolp« bo dobrodošel.

V zadnjih dveh letih smo prenovili tudi gostinski del Planinskega doma na Resevni, ki je odprt ob nedeljah in praznikih od 8. do 20. ure. Po dogovoru z oskrbnikom **Močnikom** na telefonski številki 063/742-434 ali predsednikom **Stražetom** na 441-945 je dom lahko odprt tudi v drugih dneh.

Ivan Straže

Kdo bo pripravil planinski vodnik?

Predstavniki planinskih društev Primorsko-notranjskega meddruštvenega odbora so temeljito obravnavali razpis Planinske zveze Slovenije za pripravo rokopisa planinskega vodnika po Primorski in Notranjski in se zavzeli za to, da bi vodnik čimprej izšel. Pri Meddruštvenem odboru so oblikovali posebno skupino, v katero je vsako planinsko društvo imenovalo po enega člana, ta odbor pa bo strokovno in organizacijsko pomagal nosilcu naloge. Goriški zaslužni planinec **Ciril Zupanc** je že pred leti pripravil besedilo takega vodnika, ki pa ga Planinska zveza Slovenije ni natisnila. To gradivo je pripravljen odstopiti novim sodelavcem. Meddruštveni odbor je sklenil prositi **Stanka Klinarja**, da bi prevzel to delo.

Plezalni klub Alp sport — član PZS

Na zadnji, 20. seji prejšnjega sestava je Upravni odbor Planinske zveze Slovenije 18. marca v Ljubljani sprejel Plezalni klub Alp sport iz Novega mesta v članstvo PZS. Ta klub je prosil za sprejem v članstvo že letošnjega januarja. Ustanovljen je bil že pred dvema letoma, 15. marca 1992, v register društev Sekretariata za notranje zadeve pa so ga vpisali 2. junija istega leta. Meddruštveni odbor dolenjskih planinskih društev je na svoji letošnji februarjski seji pozitivno ocenil ustanovitev in dejavnost kluba ter soglašal s sprejemom v članstvo PZS, medtem ko Komisija za alpinizem o sprejemu ni dala ne takega ne drugačnega mnenja.

V razpravi na seji Upravnega odbora PZS je bilo rečeno, da bo na Dolenjskem najverjetneje ustanovljenih še več klubov, ker tovarniške sekcije ne delujejo, kot so nekoč in kot bi morale, rečeno pa je bilo tudi to, da komisija za

alpinizem PZS ni dala svojega mnenja, ker ni dobila vloge Alp sport kluba. Predsednik komisije za splošne akte pri PZS je dejal, da klub v celoti izpolnjuje pogoje Statuta PZS, če pa bo želel alpinistično registracijo, bo pač moral izpolnjevati še pogoje Pravilnika za registracijo pri Komisiji za alpinizem PZS.

40 let PD PTT Ljubljana

Nekaj manj kot 200 članov Planinskega društva PTT Ljubljana in uglednih gostov se je 19. marca zbralo v veliki dvorani Zdravstvenega zavzemanja ob Miklošičevi cesti v Ljubljani. To ni bil le tradicionalni občni zbor planincev-poštarjev, ampak tudi osrednja proslava ob 40-letnici plodnega delovanja ljubljanskega PTT planinskega društva.

Uvodoma je spregovoril predsednik društva **Jure Srhoj**, ki je v slavnostnem govoru naglasil, da se je ljubljansko poštarsko planinsko društvo skokovito razvijalo vseh 40 let iz skromne planinske skupine, zdaj pa je eno od najmočnejših slovenskih planinskih društev. Na kratko, a nadvse slikovito je slavnostni govornik kronološko orisal 40-letno rast društva in nesebično prizadevanje njegovih članov. — Nato se je s polurnim nastopom predstavila kulturno umetniška skupina Koledniki iz Kamnika, ki je ob spremljavi citer zapela venček slovenskih narodnih in planinskih pesmi.

Zatem je društveni predsednik predstavil delo PD PTT Ljubljana v minulem letu in dejal, da so se izkazali prav vsi načelniki odsekov, predvsem pa je društvo organiziralo številne planinske izlete, ki se jih je udeležilo kar 1573 članov. Lani je bila tudi uspešna društvena akcija »40 vrhov«, ki jo je končalo 61 pohodnikov, na enega od najtežje dostopnih vrhov, na Špič, pa je prišlo kar 71 planincev. Uspel je tudi lanskoletni izlet v Španijo in tudi za letošnji izlet na Korziko je veliko zanimanje. Srečanja na Triglavu ob 40. obletnici Poštarskega doma na Vršču se je udeležila tudi 80-letna društvena članica.

V nadaljevanju so govorili načelniki odsekov, za njimi pa predsednik PZS **Andrej Brvar**, ki je iskreno čestital društvu ob njegovi 40-letnici in poudaril, da je veliko prispevalo k razvoju slovenskega planinstva.

Ob koncu slovesnosti sta predsednika društva in PZS podelila priznanja najprizadevnejšim in najbolj delavnim društvenim članom. Častna člana PD PTT Ljubljana sta postala **Domenik Koci** in **Jože Vogrin**, zlati društveni znak je prejelo PD Kamnik ob svoji 100-letnici, društvene pohvale pa **Albina Bajda**, **Leopold Balažič**, **Karel Klemenčič**, **Ančka Mazi**, **Jože Mesarič** in **Darinka Zupan**. Zlati častni znak PZS je prejel **Slavko Judež**, srebrnega **Janez Mežan**, bronastega **Jože Hribar**, **Rado**

Radešček, Jože Kukec, Alojz Fekonja, Aleksandra Jurjevčič, Stanko Kogoj, Ivanka Korošec in Marjan Seško. Pohvalo PZS je dobil **Ivan Rožič**, značko in našitek mladega planinca pa **Miha Pleško**.

(ptt novice)

Zasavski MDO

Meddruštveni odbor zasavskih planinskih društev povezuje 13 društev od Litije do Brežic. Konec leta 1993 smo imeli 8741 članov, kar je približno 10 odstotkov članstva slovenske planinske organizacije. Po razširjenosti članstva med občani pa smo na tretjem mestu za Korošci in Gorenjci.

Sedež MDO je v Sevnici. Finančno poslovanje nam vodi PD Lisca. V času med skupščinama PZS smo imeli 26 sej z 80-odstotno udeležbo. Seje niso vedno v Sevnici, temveč jih selimo po posameznih društvih. Doslej smo se financirali z meddruštvenim tolarjem, ki so ga iz članarine prispevala društva (v letu 1993 10 tolarjev na člana). Na sejah smo redno obravnavali gradiva za seje UO PZS in do njih kritično oblikovali svoja stališča. V pripravah na 20. skupščino PZS smo pravočasno pripravili predloge kandidatov za UO in NO PZS ter za naše predstavnike v posameznih komisijah PZS. Upamo, da bomo pri sestavi komisij tudi upoštevani.

V MDO posvečamo dosti pozornosti izobraževanju. V zadnjem obdobju smo imeli dva tečaja za markaciste in tečaj za PLV. Sedaj pripravljamo tečaja za mentorje in vodnike A-B kategorije (PLV). Pri MDO deluje klub vodnikov, ki skrbi za izpopolnjevanje znanja vodnikov, za registracijo, medsebojno pomoč in družabnost.

Rdeča nit, ki povezuje društva našega območja, je Zasavska planinska pot. Pred dvema letoma smo zaradi težav pri prehajanju meje pri Kumrovcu prestavili začetek poti na Bizeljsko. Pot je zelo dobro obiskana. Doslej jo je prehodilo 6400 planincev, od tega v zadnjih štirih letih 808, ki so prejeli lepe spominske značke.

V navadi zasavskih planincev je, da se med seboj obiskujejo, zlasti na občnih zborih in proslavah. Že več kot dvajset let organiziramo Srečanje zasavske planinske mladine, sedem let pa se srečujejo starejši planinci na svojem Dnevu planincev. Vsako leto organizira MDO avtobusni izlet za tiste, ki aktivno sodelujejo pri delu MDO. Trikrat smo bili tako na srečanju z zamejskimi planinci, pa tudi drugod.

Delo MDO je torej živo. Preprosto si ne znamo predstavljati drugačnega dela in organiziranja planinstva.

Minula skupščina PZS je sprejela dopolnjen in spremenjen Status PZS, ki predvideva, da je združevanje PD v MDO obvezno, da lahko UO PZS del nalog prenese na MDO in tako prevzame tudi stroške za delo MDO. Te nove določbe zasavski planinci pozdravljamo, saj so potrditev in priznanje našega dosedanjega dela.

Lojze Anzelc

85 markacistov Savinjskega MDO

V Savinjski območni markacijski skupini je bil marca in aprila letos tečaj za markaciste. Teoretični del in izpiti so bili v OŠ Žalec, praktični del na obnovi poti na Golavi (zamenjava žične vrvi — tako so se tečajniki spoznali še z delom tehnične skupine). V nedeljo je bil pohod po označeni poti Kamnolom—Podbregar—Laznik—Dom pod Reško planino z namenom, da bi se tečajniki naučili opisati planinsko pot. To je ena od šibkih točk pri urejanju katastra planinskih poti, ki bo sedaj postal računalniška baza planinskih poti (BPP). To moramo začeti ustvarjati tako za poti same kot za planinske karte in vodnike. Tečaj je končalo 22 markacistov. Sedaj jih je v Savinjskem MDO 85 iz 22 PD, 11 PD pa je še brez markacistov.

B. J.

Tečajniki pred izpitom; desno stojita predsednik Savinjskega MDO Martin Aubrecht in predsednik PD Prebold Milan Sušak

Sonce daje planincem elektriko

Na Prešernovi koči na Stolu so vgrajene sončne celice, ki proizvajajo dovolj elektrike za razsvetljavo, mobilni telefon, radio in televizijski sprejemnik. Zdaj je prejšnji agregat le še za rezervo. Vrednost te naložbe znaša 850.000 tolarjev, od česar je Planinska zveza Slovenije prispevala 250.000, gospodarske organizacije 450.000 in domače planinsko društvo Javornik-Koroška Bela, ki oskrbuje kočo, 150.000 tolarjev.

Lanskega julija je dobil tudi Dom Valentina Staniča pod Triglavom, ki ga oskrbuje isto društvo, mobilni telefon, ki ga napajajo sončne celice. Vendar je v tej koči zmanjkalo denarja za deset sončnih celic, ki bi dajale vso električno energijo, potrebno za oskrbovanje koč. Upajo, da bodo do tega denarja prišli letos.

Čigava bo stavba Planinskega muzeja?

Planinsko društvo Dovje-Mojstrana si bo letos prizadevalo uveljaviti lastninsko pravico za stavbe in zemljišče Triglavskega planinskega muzeja, »ki je pomembna kulturna ustanova in ni mogoče, da bi se upravičencem vrnilo v naravi,« kot je zapisano v zapisniku z letošnjega rednega občnega zbora tega planinskega društva. V PD Dovje-Mojstrana bodo — najverjetneje že letos — ponovno vpeljali gorsko vodništvo, društveni markacijski odsek pa bo obnovil poti na Škrlatico in Kepo. Za obnovo gospodarskega poslopja pri Aljaževem domu v Vratih, v katerem so skupna ležišča, bodo pripravili načrte in predračun.

Zagnani ajdovski planinci

Na letnem občnem zboru PD Ajdovščina 25. marca letos, ki je bil tudi volilni za novo vodstvo, so poudarili, da je bila vsa dejavnost društva lani usmerjena predvsem v to, da bi praznovanje 90-letnice društva, ki je bilo 12. 9. 1993 na Čavnu, bilo čimbolj svečano ter da bi to praznovanje pomenilo pozitiven premik v celotni dejavnosti društva na vseh področjih. Iz poročil je razvidno, da smo večino zadanih ciljev dosegli.

Največ skrbi in dela ter sredstev je bilo lani vloženega v delno obnovo Zavetišča Antona Bavčarja na Čavnu, kjer so generalno popravili dve spalnici (nove plošče, izolacija, keramične ploščice, leseni opazi), pobelili fasado in notranje prostore, prepletkali okna in vrata, izdelali in namestili kovinska vrata v kuhinjo in v bivak, položili asfalt pred kočjo in betonirali cvetlična korita ter pločnike in vgraditi nov

nerjaveči pokrov na vodnjaku in ga očistili. Nabavili smo tudi nekaj prepotrebne opreme. Opravili smo preko 2000 delovnih ur in porabili približno 350.000 tolarjev društvenega denarja. Vse drugo je bila pomoč v materialu ali drugih oblikah, ki so nam jo nudile delovne organizacije in posamezniki. Realna ocena vrednosti vseh del, ki so bila opravljena, je več milijonov tolarjev. Omeniti je potrebno še to, da je po prejšnjem dogovoru med oskrbnikom in PD vso hrano in pijačo na delovnih akcijah financiral oskrbnik sam, obenem pa je oskrbnik z očetom opravil preko 600 delovnih ur. S tem svojim prispevkom je oskrbnik pokril vse obveznosti do PD, ki izhajajo iz oskrbnitve koč na Čavnu.

Tudi pri Iztokovi koči pod Golaki je bilo precej postorjenega, predvsem po zaslugi oskrbnika **Jana Vremca**. Opravil je najnujnejša vzdrževalna dela in nabavil nekaj opreme.

Večje aktivnosti UO in drugih članov PD so bile v lanskem letu tudi v zvezi s proslavo 90-letnice PD Ajdovščina. Izdana je bila brošura, zaslužni posamezniki so dobili priznanja PZS, pri delovnih akcijah najbolj delavni planinci pa planinske srajce. Sama proslava je kljub muhastemu vremenu lepo uspela. Prijeten kulturni program je še popestril pravo planinsko vzdušje ob razvitju novega praporja.

V društvenem alpinističnem odseku je 14 članov, osem pripravnikov in trije tečajniki. Alpinisti so imeli pozimi tečaj, ki se ga je udeležilo 15 tečajnikov, in odpravili doma in v tujini več plezalnih vzponov. Markacisti so 50 ur obnavljali in markirali planinske poti, izletniki pa so organizirali več enodnevnih izletov in planinskih tur. Delo z mladimi in predvsem s šolami šepa, število članov PD pa se je povečalo na 532. Predvsem nekaterim posameznikom s predsednikom **Francem Rupnikom** in gospodarjem **Ivom Brecljem** gre zahvala za uspešno končano preteklo obdobje.

Na občnem zboru so izvolili novo vodstvo. Društvu zdaj predseduje **Drago Ergaver**.

V načrtih za letošnje leto je nadaljevanje del pri Koči na Čavnu, marsikaj bo treba opraviti pod Golaki in poiskati nove društvene prostore v Ajdovščini. Pomembna naloga bo ureditev planinskega društvenega arhiva; imenovali so kronista **Pavla Bogataja** in s tem zavrnili ponudbo pokrajinskega arhiva, da bi planinski arhiv prenesli v njihove prostore, da bi ga tam uredili.

Drago Ergaver

Mladi in planinstvo

V letošnji aprilski številki Planinskega vestnika smo prebrali sestavek **Pavle Karče** iz Mozirja »Šolski izlet z nadučiteljem Kocbekom iz leta 1917«, v katerem avtorica sestavka opisuje,

kako so se nekega spomladanskega jutra učenci 3. razreda osnovne šole Gornji grad odpravili na izlet, vodnik pa jim je bil nadučitelj **Fran Kocbek**.

Po Kocbekovih stopinjah še danes stopa planinska organizacija. To nam potrjuje letna konferenca PD Žalec, ko je predstavnica mladinskega odseka dejala: »Več kot 50 najmlajših in njihovih staršev smo popeljali na Šentjurgert in najmlajše svečano sprejeli v planinsko organizacijo ...« *Popeljali so jih na goro, na katero je zaradi precudovitega razgleda že Kocbek rad zahajal, ko je bil še v Žalcu. Ti skupni slavnostni sprejemi, na katerih so planinska predavanja in na katerih organizirajo različne igre, so že tradicionalni.*

V PD Zabukovica imajo zabeleženo, da je bil prvi takšen sprejem 28. 2. 1970, v PD Žalec se spominjajo, da je bil eden od prvih sprejemov leta 1985 na Bukovici.

Na letni konferenci PD Žalec je predstavnica mladinskega odseka povabila mlade v planinski tabor in njihove starše, da jih pustijo na to taborjenje. Tudi ti tabori so že tradicionalni. Prvi je bil leta 1983 v Logarski dolini. Tabor se je kasneje selil v Trento, na Jezersko itd. Je skupni tabor, v katerem so posamezna društva po deset dni. Ravnatelj Osnovne šole Žalec, znani planinski delavec **Adi Vidmajer**, je spregovoril o »planinski leteči šoli«. V šoli organizirajo dvodnevne obiske posameznih planinskih postojank. Na poti k postojanki in v postojanki spregovorijo o naravi, o varstvu narave itd. Podobno obliko dela poznajo v PD Zabukovica. Šola Griže vsako leto organizira zimsko šolo v naravi. Na njej lovci in planinci spregovorijo o naravi, o varstvu narave, o življenju v naravi, o planinskih poteh itd. Poleg osnovne šole s prilagojenim programom je osnovna šola edina, iz katere učenci skupaj hodijo po Savinjski planinski poti, učenci Osnovne šole Griže pa so skupaj pot že opravili.

O veznih poteh je bilo največ govora na občnem zboru PD Zabukovica, in sicer upravičeno. Svečano so podelili 9 značk vezne poti »Po poteh Vinske gore«, 22 značk »Savinjske planinske poti«, 3 značke poti »Po poteh Andraža« itd.

Te tri vezne poti vodijo po obronkih Savinjske doline in imajo lep uspeh. Vinskogorsko pot, ki je praznovala 10-letnico, je prehodilo 668 pohodnikov, Savinjsko, ki je praznovala 20 let, 1638 pohodnikov, in najmlajšo, staro nekaj več kot leto dni, Andraško pot, 357 pohodnikov.

Med pohodniki je veliko mladih. Tudi akciji »mladi planinec« in »ringa raja« nista neznani.

Na občnem zboru PD Zabukovica je zlati znak prejela **Varja Veber**, srebrnega **Varja** in **Miha Veber**, bronastega pa **Miha Veber**, **Tomaž Ježovnik**, **Grega Jančič** in **Petra Pipal**.

Značko »ciciban planinec« je prejel **Jure Polavder**, našitek pa **Jure Polavder** in **Darja Ježovnik**.

Fran Kocbek je začel delo z mladimi in to delo ni usahnilo do današnjih dni. Še danes vodijo mlade mladinski in planinski vodniki in mladi Planinskega društva Zabukovica so v drugi polovici marca iskreno čestitali **Srečku Čulku st.** ob njegovi 70-letnici. Težko bi naštel vse izlete, ki jih je vodil, težko bi naštel vse tabore, v katerih je skupaj z mladimi prebival pod šoto-rom.

Planinsko društvo Zabukovica in Planinsko društvo Žalec sta društvi, ki krepko stopata po Kocbekovih stopinjah in tako mlade kot starejše boli, da nekateri rovajo proti pionirjem slovenskega planinstva v Savinjski dolini, proti Kocbeku in drugim.

Franc Ježovnik

Drugi botri PD Litostroj

Planinsko društvo Litostroj iz Ljubljane se ob svoji 45-letnici srečuje s številnimi težavami: število članstva se manjša, društvo je zaprto med tovarniške zidove, Holding Litostroj kaže do društva mačehovski odnos, saj mu ne daje dotacij kot košarkarjem in drugim športnikom. To je bilo rečeno na letošnjem društvenem občnem zboru. Za alpiniste, je zapisano v zapisniku s tega zbora, se ne najde prebita para, čeprav so nudili storitve za višinska dela, kar pa je predsednik Holdinga popolnoma razvrednotil. Člani PD se sprašujejo, čemu nositi znak Litostroja ter ga predstavljati doma in na tujem, če za to ne dobijo niti tolarja. Zato si nameravajo litostrojski planinci poiskati novega sponzorja, ki bo društvo denarno podprl.

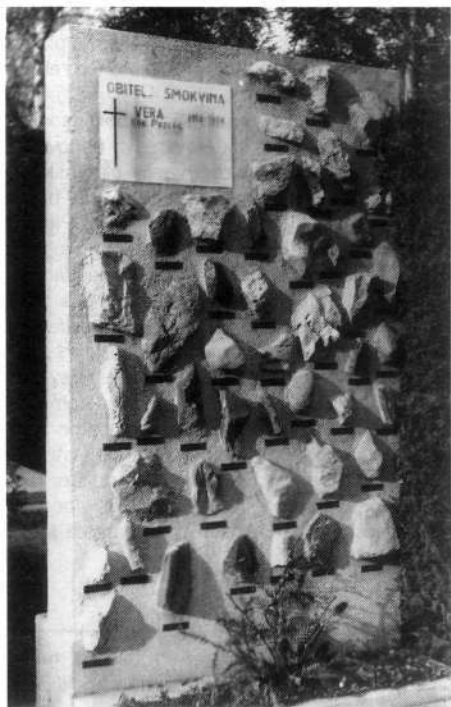
Ob vsem tem pa je društvo delavno: lani je alpinistično šolo obiskovalo šest tečajnikov, markeci vzdržujejo v Julijskih Alpah sedem planinskih poti v skupni dolžini 49 kilometrov in na Dolenjskem pet poti v dolžini 32 kilometrov, društveni izletniški odsek pa je lani opravil 23 izletov in gorskih tur.

Gore v nagrobniku

Pogosto sem v vlogi turističnega vodnika po mestu Varaždinu na Hrvaškem in ob takih priložnostih goste vedno popeljem skozi znamenito varaždinsko pokopališče, ki s svojimi nasadi spominja na vrt ali park. Prav po tem je znano daleč naokrog.

Nikoli še nisem med takimi obiski pozabil pokazati posebnega nagrobnega spomenika, ki ga je najstarejši in še vedno aktiven varaždinski planinec **Lucijan Smokvina** leta 1968 postavil pokojni ženi planinki Veri, umrli leta 1958.

Na svojih številnih planinskih izletih in pohodih je Lucijan v svojem nahrbtniku vedno našel

Nagrobnik planinki Veri Smokvina. Foto: Tomislav Jagačić

prostor za vsaj en kamen. Domov jih je nosil deset let in ko jih je zbral 50, jih je dal po načrtu arhitekta inž. D. Novaka vzdati v nagrobnik. Pod vsakim vgrajenim kamnom je pritrjena kovinska ploščica z imenom gore, s katere je prinesel določen kamen, in z višino tega gorskega vrha. Na prvem mestu je Triglav.

Če boste kdaj prišli v varaždinski park smrti in lepote, bodite pozorni na grob planinke Vere Smokvina.

Tomislav Jagačić

10. pohod Čatež—Stojdraga

V nedeljo, 10. aprila letos, je Planinsko društvo Brežice iz Brežic organiziralo 10. pohod planincev iz Čateža prek Velikega Cirnika v Slovenijo do Stojdrage na Hrvaškem. Iz Čateža je odšla skupina kakšnih 60 slovenskih planincev in nekaj njihovih tovarišev iz Samobora, medtem ko je iz Bregane prek Gabrovice odšla skupina iz Zagreba. Iz Zagreba bi morala oditi večja skupina, celo za poln avtobus naj bi bilo udeležencev, vendar je bila zaradi slabe vremenske napovedi udeležba manjša.

Skupina planincev iz Zagreba se je zadržala na Ribnjaku in je od tod prek Osredka (Mirnega gaja) po klancih navzgor odšla do cilja, kamor je prispela nekaj minut pred planinci iz Slovenije. Na cilju so vse sprejeli s toplim čajem, črno kavo in domačim vinom, potem pa so se

udeleženci podprli s prigrizkom iz svojega nahrbtnika. Vsak udeleženec je dobil v dar obesek, ki simbolizira ta pohod.

Ker so oblaki nad Slovenijo in delom Žumberka napovedovali dež, so se planinci razšli proti svojim startnim krajem. Zagrebčane je po uri hoje ujel dež in nas nekoliko opral. Med potjo smo še srečevali zaspance, ki so hiteli proti Stojdragi. Nekoliko smo počivali v Grdanjcih in v štirih urah pešačenja prispeli v Bregano. Toliko časa so potrebovali tudi pohodniki z druge strani, da so se vrnili v Čatež.

Brežiški planinci so hrvaškim ponudili, da bi se kmalu srečali na Zasavski planinski poti oziroma na njihovem območju, kar so Hrvati z veseljem sprejeli. Upamo, da bodo kmalu boljše možnosti za prehode planincev prek državne meje, da nam te formalnosti ne bi onemogočale srečanj.

Josip Sakoman

Iz Žetal prek Donačke gore na Boč

Zjutraj ob 7. uri se nas je sredi letošnjega aprila pred gasilskim domom v Kostrivnici zbralo 79 planincev PD Boč iz Kostrivnice. Najprej smo se z avtobusom odpeljali do Žetal, od tod pa krenili po strmi poti proti vrhu Donačke gore, kamor smo po postanku in vzpenjanju ob žični vrvi prisopihali okoli 11. ure. Najprej smo se oddahnili, malo olajšali težke nahrbtnike in naredili skupinski posnetek, nato pa se spustili do Rudijevega doma pod Donačko goro. Tukaj smo se okrepčali s toplo enolončnico, nato pa nadaljevali pot proti koči. Pot nas je vodila prek Ložnega in Plešivca do lovskega doma na Boču. Na poti s Plešivca do lovskega doma smo videli gamse. Spotoma smo še nekajkrat počivali, obenem pa uživali ob prebujajoči se naravi in lepem pogledu na okoliške vasi, ki smo jih opazovali z vrha. K lovskemu domu smo prispeli ob 16. uri in si zopet odpočili svoje že težke noge. Malo smo še stisnili zobe, ko smo premagovali vzpon proti koči na Boču, in ko se je pričela cesta spuščati, smo si vsi oddahnili.

V koči na Boču smo se okrepčali, neutrujene pa smo še zaplesale gumi tvist. Po enournem postanku smo se posamezno ali v manjših skupinah spustili proti Kostrivnici, kjer so nas čakali jekleni konjički in nas popeljali proti domu.

Sabina Herman,
3. razred OŠ Kostrivnica

V kraljestvu kralja Matjaža

»Kralj Matjaž se ni ganil, niti trenil ni s plamenčim očesom, ko je gledal, kako je bil njegov tabor že prostran ... Ni ga človeškega obraza, da bi ga ne bilo med njimi, vojščaki Matjaževi-

mi... Zbrali so se bili od vseh strani in krajev tega sveta, kolikor je narodov zemlja rodila, vsi so bili tam in so čakali v taboru kralja Matjaža ure oznanenja ...

To je bil človek, bičan in oropan, ponižan in osramočen od krivice. To je bil vojščak kralja Matjaža.

Črni strop se je razmaknil, zasvetila so se nebesa, vzdignil se je silni kralj Matjaž in ...

Tako je v svojih sanjah videl slovenskega junaka naš pisatelj **Cankar**. Danes spi Matjaž v votlini nedaleč od planinske postojanke pod travnatim slemenom Male Pece, s katere se odpira mogočen pogled na njeno večjo sestro Peco.

Peca je ogromen masiv v Karavankah. S svojimi koreninami se je na vzhodu zasidrala na ozemlje zgornje Mežiške doline, na zahodu pa je njena vsa Podjuna. Ko pogledaš čez njen vrh tja proti Avstriji, imaš občutek, da se sprehajaš po ogromni gorski planoti, iz katere se dvigajo ne veliko višji zaobljeni vrhovi. Na sever in jug se spušča v širokem, a kratkem in krušljivem pečevju, njena boka pa sta zložna in dostopna prav vsakomur. Zlasti markantno je navpično južno čelo Kordeževe glave, ki je tudi najvišja kota v masivu (2126 m). Drugi najvišji vrh je na skrajnem nasprotnem koncu dvigajoča se Bistriška špica (2114 m), tretja in edina še pomembna vzpetina pa je sredi med njima stoječi Končnikov vrh (2110 m).

Tu vsak najde svoje zadovoljstvo. Planinci dosežejo vrh po dveh poteh, bodisi po »ta zložni«, bodisi pokukajo malo v južno pečevje in ob varnih jeklenicah dosežejo vrh.

Alpinistom se uresničuje želje v zavitih kaminih in belih plategh tristometerskega prepada Kordeževe glave. Romantiki se bodo podali v znamenito dolino Tople, posejano s samotnimi kmetijami, ali pa občudovali prelepo gorsko cvetje, ki ga je tu v izobilju. Ob lepem vremenu pa pridejo na svoj račun tudi jadralni padalci in zmajarji.

Tu se življenje odvija na tleh in v zraku, pa tudi pod zemljo je živahno. Tam rudarji kopljejo svinčevo rudo in si tako služijo vsakdanji kruh. Zato ni čudno, da se je prav tu, na tej gori, rodila pravljica o kralju Matjažu.

Uroš Podošvnik
MO PD Mežica

Čigava bo Koča na Oljki Gori?

Planinsko društvo Polzela je letošnjega 11. marca proslavilo svojo 35-letnico. Na slavnostni prireditvi v kinodvorani so s kulturnim programom sodelovali mladi planinci, slavnostni govor pa je imel predsednik društva **Vili Vybihal**. Prizadevni člani so prejeli priznanja: 15 jih je dobilo pismene pohvale, 12 srebrne in devet bronaste častne znake. Tudi PD Polzela je

podelilo tri društvena priznanja, dve častni priznanji, eno diplomu in tri velike diplome zaslužnim članom, Tovarni nogavic Polzela in Lesni industriji Polzela.

Po proslavi je bil društveni občni zbor, na katerem so opozorili na sodelovanje z osnovnimi šolami, ki je kljub prizadevanju planinskega društva usahnilo, ter izrazili željo, da bi se razmere kmalu uredile v korist mladih. Planinsko društvo se bo moralo tudi dogovoriti s Cerkvijo, ki bo po denacionalizaciji postala lastnik stavbe Planinskega doma na Gori Oljki, kajti pred leti je planinsko društvo dom dozidalo in temeljito obnovilo staro nacionalizirano mežnarijo. V tem domu so v zimskih mesecih dežurali vsak konec tedna in ob praznikih člani domačega planinskega društva in tako samo lani opravili več kot 2500 prostovoljnih delovnih ur. Zelo je uspela akcija Štirje letni časi na Gori Oljki, za katero so prodali 1500 izkaznic in podelili 531 značk, kar 180 značk pa so prejeli Marijborčani.

Na Bohorju

Res smo še majhni, vendar smo že kar nekaj časa planinci. Na bližnje hribe smo hodili že v vrtcu.

Tokrat smo se odločili, da gremo za dva dni na Bohor. V petek popoldne so nam mamice napolnile nahrbtnike in že smo pridno sledili vodniku Hinku. Pred kočo sta nas prijazno sprejela oskrbnik gospod Rajko in gospa Ana. Kmalu nas je bila vsa koča polna. Različne igrice, risanje, pokaži kaj znaš, malo planinske šole, dobra večerja — in že smo morali spat. A kakšno spanje neki! Dolgo v noč se nismo mogli umiriti in kot vedno so zadnje utihnile deklice.

Drugo jutro smo krenili na vrh Bohorja, na Javornik. Hodili smo po prelepem smrekovem gozdu. Po tleh je bilo vse belo laških zvončkov. Na vrhu smo dobili žig, na snegu pa smo priredili tekmovalje v kepanju. Razigrani smo se vrnili v kočo, kjer nam je gospa Ana postregla z dobrim kosilom. Ko je gospod Janko rekel, da bo tisti, ki ne bo vsega pojedel, moral ostati v koči, smo skoraj vsi prenehali jesti. No, to je bila le šala, kajti v resnici se je bilo treba odpraviti domov.

Poslovlili smo se in obljubili, da še pridemo na Bohor.

Planinci 1. in 2. razreda
OŠ 14. divizije Senovo

Mali oglas

Prodaj Planinske vestnike 1934—1981, večinoma so nevezani. Veliko pa imam tudi posameznih števil od leta 1941 dalje. Informacije: **Emil Pevec**, Trzin, Jemčeva 26, 61234 Mengeš, tel.: 714-546.

Cene v planinskih kočah

Gospodarska komisija pri Planinski zvezi Slovenije je v skladu z dogovorom na posvetu gospodarjev planinskih društev letošnjega 11. marca sprejela, Upravni odbor PZS pa je na 1. seji 14. maja letos potrdil predloge najvišjih cen nočitev, osnovne prehrane in pijač v planinskih postojankah 1. in 2. kategorije v letu 1994 in obračunavanje popustov za prenočevanje v planinskih postojankah.

Navedene cene bi se lahko povečale le v primeru večjega mesečnega skoka cen in bi jih tedaj planinska društva lahko prilagodila novim razmeram. Za morebitna prilagajanja cen naj bi bili pooblaščen kar gospodarji planinskih društev.

Pri izračunu cen za nočnine je treba dosledno upoštevati vse vrste skupno dogovorjenih popustov. Tako naj bi za vse obiskovalce planinskih postojank, ki za spanje uporabljajo lastno posteljnino (rjuhe, spalne vreče), veljale za 10 odstotkov nižje osnovne cene nočin.

V planinskih postojankah 1. kategorije bodo letošnje cene za prenočevanje v sobi z 1 do 4 posteljami 1300, v sobi s 5 do 8 posteljami 1100 in na skupnih ležiščih 800 tolarjev, v postojankah 2. kategorije pa v sobah z 1 do 4 posteljami 1000, v sobah s 5 do 8 posteljami 800 in na skupnih ležiščih 600 tolarjev. To so seveda polne cene, ki jih plačajo vsi, ki niso člani Planinske zveze Slovenije ali planinske organizacije, včlanjene v UIAA.

50-odstotni popust na to ceno imajo člani PZS z veljavno planinsko izkaznico, člani slovenskih zamejskih planinskih društev in slovenskih planinskih društev v tujini ter člani hrvaških planinskih društev glede na podpisani sporazum med PZS in HPS, pa tudi člani planinskih organizacij, včlanjenih v UIAA, ki se morajo seveda izkazati z nalepko za letošnje leto v izkaznici.

Na skupnih ležiščih imajo 60-odstotni popust mladi planinci, alpinisti, vsi vodniki (MV, PLV, GV), člani GRS, GS, markacisti in nadzorniki TNP, vendar slednji samo v postojankah v TNP.

Kot že rečeno imajo dodaten 10-odstotni popust pri ceni prenočevanja tisti obiskovalci planinskih postojank, ki imajo lastno posteljnino. Oskrbniki planinskih koč imajo pravico do občasnih kontrol ležišč. Zloraba se kaznuje s plačilom trikratne polne cene ležišča.

Do brezplačnega prenočišča so upravičeni gorski reševalci in markacisti na akciji.

Informativno naj navedemo še cene nekaterih osnovnih živil v planinskih kočah. V kočah 1. kategorije naj bi letos veljala enolončnica brez mesa 400, enolončnica z mesom 560, golaž ali segedin 700, čaj 80, liter mineralne vode 300 in pol litra piva 400 tolarjev. V kočah 2. kategorije naj bi veljala enolončnica brez mesa 300, enolončnica z mesom 400, golaž ali segedin 500, čaj 60, liter mineralne vode 250 in pol litra piva 200 tolarjev.

To so samo priporočene, ne pa hkrati obvezne cene v slovenskih planinskih postojankah za letošnje leto. To je pravzaprav informacija, koliko denarja naj bi planinci vzeli s seboj v gore, da bi si lahko naročili tisto, kar so se namenili.

Kje dobite spalne rjuhe?

Spalne rjuhe, ki so zelo primerne za prenočevanje v planinskih kočah, lahko naročite po telefonu na številko 061/722 027 vsak dan popoldne od 17. ure dalje. Lahko jih dobite tudi na naslovu: **Tatjana Sedej**, Ulica Matije Tomca 2, Domžale. Spalne rjuhe vam pošljemo po pošti, plačilo po povzetju, poštnino plača kupec sam. Spalne rjuhe so izdelane po načelu spalnih vreč, tako da lahko človek v njej leži z vseh strani obdan z blagom. Zložiti jih je mogoče na najmanjšo velikost 23 krat 25 centimetrov. Rjuha je težka približno 35 dekagramov.

* * *

Rjuha, ki jo nosite s seboj v hribe, na morje, k stari mami na kmete! Je lahka, pralna, funkcionalna. Velikost 90 krat 230 centimetrov. Informacije na telefonu 061/159 22 18 od 9. do 12. in od 16. do 18. ure.

Iščemo oskrbniški par za Bavšico

Mladinska komisija pri Planinski zvezi Slovenije išče oskrbniški par za oskrbovanje v vzgojno izobraževalnem centru Bavšica.

Zaželeno je, da gre za zakonca, ki že imata gostinske izkušnje, ki imata lasten prevoz in sta nekadilca. Plačilo za oba skupaj bo okrog 50 DEM na dan.

Dela in naloge obsegajo:

- priprava hrane in pijače ter malice po vnaprej dogovorjenem jedilniku in razporedu za največ 30 ljudi v času od 26. 6. 1994 do 30. 8. 1994;
- oskrbovanje centra, nakup hrane, živil in čistil v Bovcu;
- vzdrževanje jedilnice, kuhinje in manjša opravila v okolici centra;
- možnost organiziranja prodaje razglednic, znamk in brezalkoholnih pijač je možna v lastni režiji.

Prijave sprejemajo v Planinski zvezi Slovenije, Dvoržakova 9, Ljubljana.